

DEMOKRATI-TV

En kvalitativ studie av sändarna
i Öppna kanalen i Göteborg

av

Jan Erik Lindell & Peder Olsson

Uppsatsarbete vårterminen 1998
Fördjupningskursen i medie- och kommunikationsvetenskap
Institutionen för journalistik och masskommunikation
GÖTEBORGS UNIVERSITET

ABSTRACT

- TITEL: Demokrati-TV: En kvalitativ studie av sändarna i Öppna kanalen i Göteborg
- FÖRFATTARE: Jan Erik Lindell & Peder Olsson
- HANDLEDARE: Lennart Weibull
- KURS: Medie- och kommunikationsvetenskap, fördjupningskurs
- TERMIN: Vårterminen 1998
- SYFTE: Undersökningen syftar till att kartlägga de föreningar som sänder TV-program i Öppna kanalen i Göteborg med avseende på deras engagemang, motiv, resurser och rollmedvetenhet, och utifrån detta beskriva vad kanalen är ett forum för idag, jämfört med ursprungstankarna om när-TV:s förutsättningar och demokratiska funktioner, samt belysa kanalens roll i den lokala demokratin idag.
- METOD: Kvalitativ personlig intervju med utgångspunkt i grounded theory
- MATERIAL: 17 intervjuer med företrädare för de föreningar som sände TV-program i Öppna kanalen i Göteborg under november 1996

HUVUDRESULTAT: Vi har funnit tre typer av **engagemang** inom verksamheten: *etnicitet, livsåskådning och utbildning*. Hur mycket engagemang som läggs ned på verksamheten är avhängigt föreningarnas storlek och tillgången på eldsjälar. De **utåtriktade syftena** vi funnit är: *information, kulturarv, mission, nyhetsförmedling, samhällsdebatt, samhällsupplysning och underhållning*. De viktigaste **inåtriktade syftena**, är: *personligt intresse för TV-verksamhet, utbildning inom TV-området, allmän sysselsättning*. Även avsaknad av inåtriktat syfte noteras. Vi benämner de olika **personella resurserna** *amatör, elev/cirkeldeltagare, proffs och eldsjäl*. Proffsen är viktigast för de etablerade organisationerna medan eldsjälarna har störst betydelse för de små ideella föreningarna. De **ekonomiska resurserna** avgör föreningarnas indelning i: *små medel* som finansierar verksamheten ur egen ficka, *det går* som med nöd och näppe driver verksamheten vidare med hjälp av moderföreningar och ALU samt *ekonomisk stabilitet* som tillhör etablerade organisationer och vars verksamhet drivs på ett professionellt sätt.

När det gäller synen på föreningarnas egen **roll i mediestrukturen** finner vi dels ideologerna som verkar för idén med när-TV som ett forum för fri åsiktsbildning och dels pragmatikerna vars inställning till mediet är instrumentell eftersom de i första hand inriktar på sitt eget budskap.

Öppna kanalens verksamhet idag jämförd med intentionerna för när-TV ger vid handen att de traditionella organisationerna med rötter i folkrörelserna, som var tänkta att delta, är mycket svagt representerade och utgörs av föreningar relaterade till religiös verksamhet och livsåskådning och utbildning. Istället är det invandrarföreningarna som funnit en kanal för sina kommunikativa behov. Eftersom vi funnit att de som sysslar med utbildning inte ägnar sig åt att sprida något uttalat budskap i sina program, är kanalen främst ett forum för frågor som rör integration av invandrare samt religion och livsåskådningsfrågor.

Det första vi kan säga om **Öppna kanalens roll i den lokala demokratin** är att den genom sin blotta existens bidrar till att aktivera människor i föreningslivet. Genom att föreningar sänder i den främjas intresseartikulationen i lokalsamhället men kanalen kan inte sägas vara opinionsbildande i någon vidare mening. Detta beroende på att det saknas intressen bland de deltagande i kanalen att driva bla politiska och brännbara ämnen. Den viktigaste rollen spelar kanalen för invandrargrupper som genom kanalen kan skaffa sig förståelse för det svenska samhället och hur det fungerar. Förståelsen kan i senare skeden underlätta deltagandet i opinionsbildning och tillvaratagandet av de demokratiska rättigheterna.

FÖRORD

Mannen som har äggkartonger och spotlights i vardagsrumstaket hemma i villan för att vid behov kunna spela in TV-program där, eller kvinnan som blivit kallad av Gud för att missionera via TV, eller föreningen som inte har några religiösa syften med sin verksamhet men som av kulturella orsaker har en moské i sina lokaler där medlemmarna ber regelbundet varje dag, var alla vid studiens början helt okända för oss.

De och många till, vars funderingar och åsikter kring när-TV vi stött och blött för att försöka komma underfund med Öppna kanalens själ, är det nu dags att lämna för den här gången. Att säga att dessa bekantskaper inte flerfaldigt berikat oss, är lika felaktigt som att säga att Öppna kanalen inte har någon funktion att fylla.

Berikande har även mötena med vår handledare Lennart Weibull varit, och i avskedets stund känns det angeläget att uttryckligen visa både honom och alla de andra vår uppskattning. Tack skall ni ha.

Göteborg i februari 1998

Jan Erik Lindell & Peder Olsson

INNEHÅLL

	SIDAN
KAPITEL 1	INTRODUKTION.....1
1.1	Ett okänt medium 1
1.2	Orientering för läsaren 2
KAPITEL 2	PROBLEMSTÄLLNING..... 3
2.1	Syfte 3
2.2	Frågeställningar 4
KAPITEL 3	INFLYTANDE GENOM EN KABEL..... 6
3.1	Framväxten av kabel-TV 6
3.1.1	<i>Det började i USA och Kanada</i> 6
3.1.2	<i>Utvecklingen i Sverige</i> 7
3.2	Sverige – från särskild rundradio till när-TV 8
3.2.1	<i>Särskild rundradio</i> 8
3.2.2	<i>Särskild ljudradio och särskild TV</i> 9
3.2.3	<i>Närradio och när-TV</i> 10
3.2.4	<i>Några svenska försök</i> 11
3.2.5	<i>Debatten kring när-TV i dagsläget</i> 15
3.3	När-TV – internationellt 17
3.3.1	<i>Norden</i> 17
3.3.2	<i>Storbritannien, Tyskland och USA</i> 19
3.4	Gällande lagstiftning för lokal kabel-TV 21
3.4.1	<i>Yttrandefriheten i grundlagen</i> 21
3.4.2	<i>TV-sändningar i kabelnät</i> 22
3.4.3	<i>Lokal-TV-sändningar i kabelnät</i> 22
3.4.4	<i>Regler för programinnehåll och reklam</i> 23
3.5	Öppna Kanalen i Göteborg 23
3.5.1	<i>Historik och fakta</i> 23
3.5.2	<i>De sändande föreningarna...</i> 25
3.5.3	<i>...och deras publik</i> 26
KAPITEL 4	DEMOKRATI & DELTAGANDE.....28
4.1	Demokrati – två doktriner 28
4.1.1	<i>Demokrati: participation eller apati?</i> 28
4.1.2	<i>Den demokratiska beslutsprocessen</i> 31
4.1.3	<i>Den interaktiva demokratin</i> 32
4.2	När-TV och deltagande demokrati 33
4.2.1	<i>Public access – allmänhetens tillträde</i> 33
4.2.2	<i>Förutsättningar för deltagande</i> 34
4.3	Politiska intentioner med när-TV 34

	4.4 Erfarenheter av när-TV	36
	4.4.1 Deltagare	36
	4.4.2 Innehåll	37
	4.4.3 Publik	48
	4.4.4 Sammanfattning	39
KAPITEL 5	METOD OCH MATERIAL.....	40
	5.1 Materialinsamling – Kvalitativ personlig intervju	40
	5.2 Urval	41
	5.3 Tillvägagångssätt	42
	5.3.1 Uppläggning av intervjuer	42
	5.3.2 Utvärdering av intervjuer	43
	5.4 Materialtolkning – Grounded theory	44
	5.5 Analysförfarande	45
	5.6 Undersökningens validitet	48
KAPITEL 6	DE DELTAGANDE ORGANISATIONERNA.....	50
	6.1 Engagemang	50
	6.1.1 Typer av engagemang	50
	6.1.2 Grader av engagemang	52
	6.2 Syften	53
	6.2.1 Utåtriktade syften	53
	6.2.2 Inåtriktade syften	55
	6.3 Resurser	57
	6.3.1 Personella resurser	57
	6.3.2 Ekonomiska resurser	60
	6.3.3 Tekniska resurser	61
	6.4 Synen på den egna rollen i mediestrukturen	63
KAPITEL 7	ÖPPNA KANALEN – INTENTIONER & REALITET.....	67
	7.1 Föreningarna & deras budskap	67
KAPITEL 8	ÖPPNA KANALEN I EN LOKAL DEMOKRATI.....	70
	8.1 Demokratisering av mediet	70
	8.2 Demokratisering via mediet	71
KAPITEL 9	AVSLUTANDE DISKUSSION.....	73
	9.1 Reflektioner kring resultaten	73
	9.2 Fortsatta studier	74
KAPITEL 10	UPPSATSEN I KORTHET.....	76

KÄLLOR

FIGURER & TABELLER

BILAGOR

FIGURER & TABELLER

Figur 3.1	Antal medlemsföreningar jämfört med antal sändande föreningar i Öppna kanalen	25
Figur 4.1	Idémässiga skillnader mellan den kritiska skolan och valforskningsskolan	30
Figur 4.2	Den politiska processen i olika beslutsmodeller	31
Figur 4.3	Demokratiska beslutsmodeller	32
Tabell 3.1	Tittarfrekvens för Öppna Kanalen i olika grupper	26

BILAGOR

Bilaga 1	Intervjuguide
----------	---------------

Följande bilagor är sammanfattningar av intervjuerna

Bilaga 2	Arabiska kulturvänners förening
Bilaga 3	Ekbatan
Bilaga 4	Filmcentrum väst
Bilaga 5	Fokus-TV
Bilaga 6	Irana-TV
Bilaga 7	Klubb 93
Bilaga 8	Kvinnofolkhögskolan
Bilaga 9	Pionjärmissionen
Bilaga 10	Pistis vision
Bilaga 11	Scientologikyrkan
Bilaga 12	Smyrnakyrkan
Bilaga 13	Somali kvinnors kulturförening
Bilaga 14	Somaliska föreningars förbund
Bilaga 15	Svensk-Arabiska kulturföreningen Sheherazade
Bilaga 16	Sverigefinska riksförbundet
Bilaga 17	TV-akademien
Bilaga 18	Östafrikanska ungdomsföreningen

KAPITEL 1

INTRODUKTION

Vi tänkte mjukstarta introduktionen till vår uppsats genom att först berätta lite grand om det område som vi undersöker och varför vi föll för just detta. Därefter följer en översikt som är tänkt att ge läsaren en bild av hur uppsatsen är strukturerad. Välkommen.

1.1 Ett okänt medium

Ibland när man zappar runt bland kanalerna på sin TV-mottagare flimrar det förbi kanaler vars existens man förvånas över. Man vet egentligen inte varför de finns eller vilket innehåll de har. Bland dessa finns en kanal där det antingen är någon annonsslinga som rullar, ackompanjerad av någon slags hysterisk elektronisk musik eller något program vars bildkvalité gör att man påminns om ambitiösa men taffliga semesterdokumentationer. Snabbt, snabbt zappar man sig därifrån till trygga, välkända TV-arenor och glömmor bort den obehagliga bekantskapen. Vi zappade oss dock tillbaka till kanalen och lät oss översköjas av dess innehåll.

Själva visste vi inte att man i Sverige kunde göra lokal-TV och sända ut sina program i Öppna kanalen. Att det dessutom fanns en lagstadgad skyldighet att upprätthålla en sådan kanal till förfogande i kabelnäten, gjorde oss än mer intresserade. Hur kunde det komma sig att man inte hört talas om detta i vår annars så mediefixerade tid? När vi började titta i materialet som föregick lagstiftningen för dessa kanaler påmindes vi mycket snart om dagens digitala kommunikationsrevolution. Men idag talar ingen om när-TV och demokrati längre, vilket man gjorde för tio, femton år sedan. Därför beslöt vi oss för att titta närmare på denna styvmoderligt behandlade gräsrots-TV och försöka förstå dess verksamhet och förutsättningar drygt tio år efter införandet.

Det har inte bedrivits någon forskning på detta område sedan mitten av 80-talet, vilket gör att det finns en mängd aspekter att vraka bland när ämnet åter skall belysas. Det första man kommer att tänka på är förstås ett historiskt komparativt perspektiv för att ta reda på hur Öppna kanalen förhåller sig till tidigare erfarenheter av när-TV. Ett sådant perspektiv innehåller en mängd infallsvinklar. Det vi fann vara mest relevant och spännande att undersöka var deltagarna i kanalen. Att undersöka kanalen utifrån deltagarna kan ge oss den rikaste mängden information om kanalen som företeelse. En innehållsanalys av kanalens program är uteslutet eftersom en stor del av programmen sänds på språk som vi inte behärskar. En tittarundersökning är inte heller särdeles enkel att genomföra, eftersom det är svårt att få kontakt med tittarna. Därför föll vi för att undersöka Öppna kanalens deltagande föreningar.

När vi bestämt oss för att undersöka de deltagande föreningarna måste vi göra ytterligare ett val. Skall vi intressera oss för de som är aktiva i kanalen, eller skall vi intressera oss för de som är vilande medlemmar? En efterföljande studie till den du nu tar del av skulle med fördel kunna inriktas på att undersöka de föreningar som inte sänder. Men att undersöka de som faktiskt är aktiva fann vi vara ett mer matnyttigt ämne för en första studie, eftersom man därigenom kan samla in mycket material om företeelsen som kan ge en bred bas till fortsatta studier.

Vi måste dock avgränsa oss för att studien skall vara genomförbar. För att redan här tydliggöra vad det är vi avser att undersöka presenterar vi vårt syfte.

Undersökningen syftar till att kartlägga de föreningar som sänder TV-program i Öppna kanalen i Göteborg med avseende på deras engagemang, motiv, resurser och rollmedvetenhet, och utifrån detta beskriva vad kanalen är ett forum för idag, jämfört med ursprungstankarna om när-TV:s förutsättningar och demokratiska funktioner, samt belysa kanalens roll i den lokala demokratin idag.

1.2 Orientering för läsaren

Nyckeln till vår undersökning finns i kapitel 2 där vi presenterar vårt syfte och våra frågeställningar. Detta kapitel beskriver målsättningen med undersökningen.

Kapitel 3 ger en nätt översikt av relevanta områden relaterade till när-TV. Vi gör såväl en historisk tillbakablick som en geografisk utblick samt en beskrivning av dagsläget.

För att ge en bild av adekvat teoribildning för vår undersökning, tar kapitel 4 upp teoribildning kring demokratibegreppet. Därtill presenterar vi tidigare forskning som bedrivits inom när-TV-området.

Kapitel 5 upplåter vi åt en beskrivning av och argumentation för vårt urval och material samt för den metod vi valt. En diskussion av validiteten inbegrips även.

I Kapitel 6, 7 och 8 redovisar vi våra resultat. Kapitlen besvarar vart och ett varsin frågeställning. Det första resultatkapitlet, kapitel 6, lägger grunden till de två nästföljande genom att vi där gör den största resultatbearbetningen. Ur denna källa öser vi sedan information för att besvara de följande frågeställningarna.

Uppsatsen avrundas med kapitel 9 och 10. I det förstnämnda för vi en avslutande diskussion kring våra resultat och ger uppslag till fortsatt forskning inom när-TV. Det sista kapitlet är en sammanfattning av uppsatsen inklusive våra huvudresultat.

KAPITEL 2

PROBLEMSTÄLLNING

När-TV är ett medium som har funnits i olika former sedan mitten av 70-talet och permanentades 1986 genom införandet av kabellagen. Tanken var när-TV skulle leda till ökad demokratisering av lokalsamhället genom att folket skulle få tillträde till TV-mediet, som tidigare bara varit tillgängligt för en professionell elit. Det fanns en mängd teorier och intentioner för vad som skulle uppfyllas med när-TV som ställde upp premisserna för verksamheten. Det har nu gått drygt tio år sedan regelverket utformades, vilket väcker frågan om dess ändamålsenlighet. Kan de uppställda målen förverkligas utifrån de givna förutsättningarna?

Tidigare forskning och debattinlägg i ämnet visar att det är svårt att i praktiken uppfylla de uppställda målen. Idag finns inte heller det breda politiska stöd och engagemang som då stöttade verksamheten. Det finns exempelvis inget statligt ekonomiskt stöd till verksamheten, trots att det är mycket kostsamt med TV-produktion. Trots detta lever när-TV-formen vidare. Utifrån inspiration från utländska förebilder har den så kallade Öppna kanalen etablerat sig på de större orterna i Sverige, däribland Göteborg. De har format en idealistisk TV-ideologi och vill verka för uppfyllandet av de ursprungliga syftena med när-TV. Vilka är det då som är engagerade i kanalen och under vilka förhållanden verkar de i dagsläget?

Eftersom kanalen existerar och engagerar föreningar i lokalsamhället bör den också fylla någon funktion för dem. Men vilken funktion fyller föreningarnas engagemang i kanalen för lokalsamhället? Utifrån dessa resonemang formulerar vi vårt syfte.

2.1 Syfte

Undersökningen syftar till att kartlägga de föreningar som sänder TV-program i Öppna kanalen i Göteborg med avseende på deras engagemang, motiv, resurser och rollmedvetenhet, och utifrån detta beskriva vad kanalen är ett forum för idag, jämfört med ursprungstankarna om när-TV:s förutsättningar och demokratiska funktioner, samt belysa kanalens roll i den lokala demokratin idag.

Med utgångspunkt i tidigare forskning och erfarenheter från när-TV-verksamhet har vi fokuserat på de demokratiska intentioner och målsättningar som var tongivande för utvecklingen av när-TV fram till dagens situation. En grundläggande tanke var att stärka den lokala demokratin genom att ge allmänheten ett lokalt TV-forum. Frågan vi ställer oss är vilka det är idag som kommer till tals i detta forum och vad innebär det för den lokala demokratin mot bakgrund av tidigare nämnda intentioner.

2.2 Frågeställningar

Utifrån syftet har vi preciserat följande tre frågeställningar:

- ♦ Hur nyttjar de sändande föreningarna Öppna kanalen med avseende på deras engagemang, syften och resurser, samt vilket perspektiv har de på sin roll i mediestrukturen?

Den första frågeställningen tar sikte på vad som ligger bakom föreningarnas TV-verksamhet ur fyra huvudsakliga perspektiv. Vi börjar med **engagemang**, eftersom detta kan sägas utgöra själva kärnan i en förenings uppkomst och fortlevnad. Engagemanget är för vår del intressant ur två aspekter. Dels inriktar vi oss på de huvudsakliga intressen engagemanget härrör från, alltså varför medlemmarna är engagerade. Dels intresserar vi oss för i vilken grad de är engagerade, det vill säga hur pass engagerade de är. Denna tudelning benämner vi som *typer* respektive *grader* av engagemang.

Näst efter engagemang tar vi upp de **syften** som föreningarna har med sin TV-verksamhet. De olika föreningarna kan förstås ha skilda målsättningar med TV-verksamheten, beroende på vilket syfte man har. Syftet kan ses ur två aspekter. Den ena innefattar vad föreningarna önskar uppnå med TV-verksamheten gentemot publiken och den andra vad TV-verksamheten fyller för funktion inom föreningen. Vi delar upp begreppet i *utåtriktat* och *inåtriktat* syfte.

I den tredje kategorin bedömer vi de **resurser** föreningarna har till sitt förfogande för TV-verksamheten. Resurserna är avgörande för verksamhetens möjligheter. Resurserna bedömer vi utifrån de tre underkategorierna *personella*, *ekonomiska* och *tekniska* resurser.

Den fjärde och sista kategorin tar vi upp vilken uppfattning man har inom föreningarna om sin **roll i mediestrukturen**. Föreningarnas insikter i ämnet och hur man reflekterar över sin situation är av intresse för att ge oss en bild av föreningarnas medvetenhet och intresse för när-TV som ett demokratiredskap.

Genom svaret på denna första frågeställning vill vi skapa en bild av vilka som är aktiva i Öppna kanalen och vilka intentioner och resurser de har. Resultatet av frågeställningen lägger också grunden till besvarandet av de efterföljande frågeställningarna.

- ♦ Hur förhåller sig Öppna Kanalens verksamhet idag till ursprungstankarna om när-TV, med avseende på de sändande föreningarnas karaktärer samt vilka intressen är kanalen ett forum för?

Jämförelsen kommer att göras mellan de resultat vi fått fram genom den första frågeställningen och det vi vet om de grundläggande tankar som låg bakom framväxten av lokal kabel-TV. Analysen sker alltså utifrån de perspektiv som är representerade i den första frågeställningen. Eftersom det vi kallar ursprungstankarna inte utgör några exakta mått bör tolkningen av förhållandet mellan ursprungstankarna och Öppna Kanalens nuvarande verksamhet göras med viss varsamhet.

- ◆ Vilken roll spelar Öppna Kanalen i den lokala demokratin?

Med utgångspunkt i de två tidigare frågeställningarna inriktar vi oss här på att relatera resultaten till teoretiska resonemang om demokrati. De teorier vi använder bygger huvudsakligen på begreppen participation och intresseartikulering. Det vi är intresserade av är hur och i vilken utsträckning dessa värden uppfylls.

KAPITEL 3

INFLYTANDE GENOM EN KABEL

För att förstå hur Öppna kanalens verksamhet möjliggjorts skall läsaren här få en orientering inom kabel-TV-området. Den historiska orienteringen relaterar till tekniska och juridiska aspekter samt praktiska erfarenheter. Vi vänder också blicken ut mot omvärlden och tittar närmare på olika länders förhållande till kabel-TV. Vi avslutar kapitlet med en presentation av Öppna kanalen i Göteborg.

3.1 Framväxten av kabel-TV

Vi skall här beskriva hur kabel-TV utvecklades från att ha varit lösningen på ett lokalt problem i USA till att bli en standard för vidareändning av TV-signaler över hela världen.

3.1.1 Det började i USA och Kanada

Kabel-TV var från början en metod för att förbättra sändningskvaliteten på vanliga TV-program i områden med dåliga mottagningsförhållanden. När TV blev ett allt populärare medium i USA efter andra världskriget orsakade de dåliga mottagningsförhållandena betydande problem på landsbygden och i områden som låg i skuggan av berg. TV-signalerna nådde helt enkelt inte fram till mottagarnas antenner (Hollins 1984).

På grund av de dåliga mottagningsförhållandena hämmades försäljningen av TV-apparater. Det första kabel-TV-bolaget lär ha bildats 1950 av TV-handlaren R J Tarlton från Lansford i Pennsylvania som inte lyckats sälja sitt lager av TV-apparater. Trots att en stor antenn fanns uppsatt i området gick det inte att ta emot några TV-program. TV-handlaren lät då sätta upp en antenn på ett närliggande berg och drog därifrån kablar till de enskilda hushållen. Dessa fick betala en avgift för att ansluta sig till nätet, och därmed hade det första kabel-TV-nätet skapats (Hollins 1984).

Utvecklingen av kabel-TV startade således i USA i början av 50-talet. Även i Kanada inleddes försök vid samma tid. När den nya tekniken väl blivit tillgänglig dröjde det inte länge förrän utbyggnaden av kabel-TV-nät tog fart på allvar. Under 1960- och 70-talen förbättrades dock möjligheterna att ta emot etersända signaler avsevärt. Detta bidrog till att marknaden för de betydligt dyrare kabelnäten minskade (Hedman 1983).

Intresset för kabelnäten började snart öka igen. Detta tack vare ny teknik, som medförde att man kunde utöka antalet kanaler, och därmed ge konsumenterna ett rikare urval av program. Framst i USA och Kanada krävde konsumenterna ett mer omfattande och varierat TV-utbud som t ex sändningar för olika minoritetsgrupper i samhället. Kabelnäten var som gjorda för att tillfredsställa dessa önskemål. När fler och fler lokalt producerade program

sändes och olika lokala kabelsystem började byta program med varandra ökade utbudet flera gånger om. Kabelnäten kunde även erbjuda TV-kanaler utan reklam. Många amerikanska TV-tittare ansåg att det var värt att betala för att få slippa reklamen i de stora TV-bolagens sändningar (Hedman 1983).

I Europa har kabelsystemen huvudsakligen använts för att ta emot och vidareända andra länders TV-program. Samtidigt som antalet TV-satelliter ökar, ökar också möjligheten att se TV-program från andra länder, för den som är ansluten till ett kabelnät. Detta har angivits som skäl för att bygga fler kabelnät i Sverige (Hedman & Holmlöv 1986).

3.1.2 Utvecklingen i Sverige

Utbildningsdepartementet tillsatte i slutet av 60-talet en enmansutredning som skulle se över möjligheterna för att bygga kabelsystem över hela landet. Resultatet presenterades av utredaren Harry Schein i boken *Inför en ny mediepolitik* (Schein 1972). I boken redogörs främst för olika politiska problem i samband med den nya kommunikationstekniken. Inga konkreta förslag ges dock till hur man skall kunna lösa dessa problem när det gäller kabel-TV:s utveckling. Källmaterialet vi använt härrör främst från SOU 1984:65.

Intresset för kabel-TV var i Sverige i själva verket ganska lågt fram till mitten av 1980-talet. Förklaringarna till detta är sannolikt att mottagningsförhållandena var goda och att efterfrågan på TV-kanaler inte var särskilt stor sedan TV2 införts 1969. Sveriges Radios monopol på TV-sändningar samt de oklara regler som gällde för vidareändning av TV-kanaler från andra länder har naturligtvis också påverkat utbyggnaden.

Redan 1961 startade dock ett kommersiellt bolag kabel-TV-sändningar som omfattade cirka 1000 hushåll i Malmö. Man sände egenproducerade program och tog sedermera även ner satellitsändningar på åttiotalet. För en utförligare beskrivning av detta och de följande lokala kabel-TV-försöken, se kapitel 3.2.4.

Under 1970-talet startades liknande sändningsverksamhet under kortare tider på andra orter. Mest uppmärksammat blev försöket som genomfördes av en radhusförening i Skönstaholm utanför Stockholm. Föreningens rätt att sända prövades ända upp i Högsta domstolen, och befanns tillslut vara lagliga. Under 1974 och -75 bedrev den statliga TRU-kommittén tillsammans med Sveriges Radio och Kiruna kommun, i två omgångar lokala TV-sändningar i Kiruna. Våren 1979 startades försök på 16 orter och 1980 beslöt man att förlänga försöken. Dessa försök genomfördes för att ligga till grund för kommande politiska beslut i frågan.

Under 1980-talet bedrevs två försök med så kallad när-TV av den statliga utredningen Närradiokommittén. Det ena försöket i stadsdelen Annedal i Göteborg lades ned efter ungefär ett halvt års verksamhet. Närradiokommittén utvärderade dock aldrig försöket. Det andra försöket var förlagt i Grantorp i Huddinge kommun.

Televerket var den operatör som först visade intresse för att bygga kabelnät. I slutet av 1981 redovisade man en utredning om möjligheterna till utbyggnad. Slutsatsen var att det skulle vara möjligt att bygga kabelnät på orter med minst 4 000 hushåll. Med en sådan utbyggnad skulle man teoretiskt nå cirka 70 procent av de svenska hushållen. Den rena landsbygden

skulle enligt planerna hamna helt utanför denna satsning. Hösten 1983 påbörjade Televerket också ett försök med kabel-TV i Lund.

Utvecklingen inom medieområdet föranledde vidare regeringen att 1984 föreslå en lagändring som gjorde det möjligt att under en försöksperiod ta ned och vidareända TV-program från satelliter. Ett tjugotal orter fick tillstånd till sändningar. När nu planerna på utbyggnad av kabelnät började diskuteras på allvar, visade sig ett stort intresse för att sända lokalt producerade program. Sveriges Television beviljade fram till utgången av 1985 ett tjugotal tillstånd (SOU 1994:105).

Genom massmediekommitténs betänkande och de olika försöksverksamheterna gavs regeringen underlag till en ny proposition om kabel-TV som presenterades 1985. I korthet gick förslaget ut på att det inte skulle krävas något speciellt tillstånd för att bygga ett kabelnät. Tillstånd skulle dock krävas för att ta ned och vidareända TV-program från satelliter och för att sända egna lokala program (SOU 1994:105).

Försöksverksamhet startades sedan på ett antal orter, och i början av 1986 fanns cirka 100 000 bostäder anslutna till cirka 40 kabelnät. 1991 beräknades antalet anslutna bostäder till cirka 1,7 miljoner och antalet kabelnät till 462 stycken. Samtidigt skall nämnas att statistiken endast omfattar kabelnät med fler än 100 anslutna bostäder. Enligt beräkningar förväntades de mindre näten vara fler än 10 000 vid 1996 års utgång. Stora nät fortsätter att växa långsamt, medan de riktigt små näten på 10-15 bostäder ökar relativt snabbt (SOU 1994:105).

3.2 Sverige – Från särskild rundradio till när-TV

Decentralisering var modeordet inom den svenska och även den internationella mediepolitiken under sextio och sjuttioalet, av vilken vi sett resultatet av genom införandet av regional-TV, lokalradio, närradio och senare även lokal kabel-TV. Förklaringen till decentraliseringssträvandena är till stor del teknikens möjligheter, vilka förändrade förutsättningarna för mediasituationen. En rad nya frågeställningar uppstod när tekniken plötsligt möjliggjorde en större mångfald inom etermedierna. Det fanns politiska krafter som genast ställde krav på att den nya tekniken skulle utnyttjas för olika syften. I slutet av sjuttioalet var det främst två partier som arbetade för en förändring av etermediepolitiken; Folkpartiet och Moderaterna. Folkpartiet var mest inriktade på föreningslivets kommunikationsmöjligheter, medan Moderaterna mest var intresserade av att bryta SVT:s monopol och därmed positivt inställda till en närradio och när-TV utan restriktioner.

Nedan belyser vi, ur ett politiskt och medieideologiskt perspektiv hur kabel-TV växte fram i Sverige, för att slutligen komma fram till dagens situation.

3.2.1 Särskild rundradio

När den största respekten för radion lagt sig restes snart folkets röster i landet för en större tillgång till mediet, framförallt genom olika föreningar och folkrörelser (Lindblad 1965). I 1960-års radioutredning föreslås att, vad man då kallade, särskild rundradio skall tillåtas. Man gjorde en distinktion mellan "allmän rundradio", som betecknade Sveriges Radios sändningar och "särskild rundradio", som en beteckning för det som inte rymdes inom ramarna för den statliga verksamheten. Tanken var att främst radio, men även TV, skulle

upplåtas åt folket istället för att endast vara ett centralt och regionalt medium. Då svenskarna av tradition är mycket föreningsaktiva, är det knappast förvånande att folkrörelser och undervisningsmyndigheter föreslogs vara de som skulle ha rätten att sända inom ramen för denna nya form av radio. Man såg radion som ett billigt och attraktivt informationsmedium för folkrörelserna att nå ut till sina medlemmar (SOU 1965:20).

I utredningen poängterade man att de program som antogs utsändas skulle vända sig till klart avgränsade, små grupper med speciella informationsbehov som Sveriges Radio inte kunde tillgodose. Därmed skulle de särskilda rundradioprogrammen inte ha samma målgrupp som Sveriges Radio utan programmen skulle ha en smalare karaktär. Vad gällde distributionen för TV, menade man att rikstäckande sändningar inte kunde komma i fråga av ekonomiska skäl, utan att endast några lokala stationer kunde förekomma, främst universitetsbaserade sådana (SOU 1965:20).

I frågan om hur den nya medieformen skulle finansieras så avfärdades reklamfinansiering med argumentet att det då skulle vara alltför lockande för de sändande organisationerna att bredda sina program för att nå så många lyssnare som möjligt. Därmed skulle själva grundidén med sändningarnas syfte stjälpas och strida mot de dåvarande mediepolitiska målen. I stället förespråkades en liten ekonomisk bas för dessa sändningar, eftersom sändarna då primärt skulle inrikta sig på att göra, för dem, viktiga program (SOU 1965:20). Vid den här tiden var man ovetande och nyfikna på hur mediet kunde formas och forma sig självt. I utredningen (SOU 1965:20 s 276) står att läsa:

”Det ligger i den särskilda rundradions natur att den får utveckla sig själv efter sina egna förutsättningar. Eftersom det här är fråga om en helt ny typ av verksamhet utan några parallellfall vare sig i eller utanför Sverige, är det svårt att förutsäga exakt hur den kommer att utvecklas.”

3.2.2 Särskild ljudradio och särskild TV

1966 sköts besluten om den särskilda rundradion på framtiden i och med att man beslöt att den särskilda rundradion skulle fortsätta som tidigare. Istället blev det inom ramen för TRU-kommitténs arbete, samt genom 1969 års rundradioutredning, som vissa relaterade frågor utreddes. TRU står för utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (SOU 1975:28).

I 1974 års radioutredning tog man åter fasta på de krav man sade komma från bla folkrörelser, fackrörelser och kyrkor, angående en utvidgad rätt att komma till tals genom etermedier. Det stod klart för utredningen att den allmänna rundradion inte kunde tillfredsställa de lokala och interna informationsbehoven för dessa grupper och sålunda var man positiva till en utveckling som kunde tillfredsställa dessa grupperns önskemål - att få nyttja radio- och TV-mediet (SOU 1977:19).

Den länge efterlängtdade formen av lokala radio- och TV-sändningar, det vill säga med en begränsad geografisk räckvidd, kallas i 1974 års radioutredning för särskild ljudradio respektive särskild TV. För den särskilda ljudradion föreslog utredningen att outnyttjade FM-frekvenser skulle användas för de lokala sändningarna. Eftersom man knappast kunde skapa en principiell etableringsfrihet för intressenter fann man två grundläggande frågor:

- ◆ Vem skulle få sända i den särskilda ljudradion?
- ◆ Vem skulle meddela sändningstillstånd?

Man ansåg att rättigheten att sända skulle kunna ges till juridiska personer såsom ideella, religiösa, fackliga och politiska organisationer och folkrörelser. Organisationerna skulle nyttja programverksamheten till att förbättra kommunikationen med sina medlemmar och med andra intresserade. Den särskilda ljudradioverksamheten skulle ingå som ett naturligt led i organisationernas ordinarie verksamhet och sändningsverksamheten var tänkt att fungera som en utökning av deras kommunikationsmöjligheter. Utredningen föreslog att regionalt eller lokalt inrättade koncessionsnämnder skulle meddela koncession, det vill säga utfärda sändningstillstånd, utefter ett någorlunda standardiserat förfarande (SOU 1977:19).

Sändningar inom ramen för den särskilda TV-verksamheten skulle möjliggöras genom utnyttjande av de centralantennanläggningar som redan fanns för kabel-TV-sändningar. I kabelnäten finns det, till skillnad från i etern, ett stort utbud på frekvenser, eller "kanaler". Man jämförde dock de särskilda TV-sändningarna med den särskilda radion vad gällde dess karaktär och definierade den särskilda TV:n som rundradiosändningar. Därmed krävdes även för den verksamheten, tillstånd från en koncessionsnämnd för att få rättighet att sända (SOU 1977:19).

Utredningen 1977:19 fastslog att även rätten att bedriva särskild TV-verksamhet skulle tillfalla samma grupper och organisationer som den särskilda ljudradion samt i samma syfte som denna. I övrigt kan nämnas att förbudet mot reklam fortfarande ansågs självklart och att radionämnden nämndes som ett eventuellt granskningsorgan för verksamheten. Meningen var dock att den särskilda ljudradion och TV:n inte skulle innefattas av radiolagens krav på opartiskhet och inte heller begränsas av regler som styrde innehåll och balans i utbudet. Därmed lämnades en rad frågor öppna rörande de exakta regler som skulle gälla den särskilda verksamheten.

3.2.3 Närradio och när-TV

Efter att en regeringsproposition (1977/78:91) föreslagit försöksverksamhet med närradio, det man förut kallat särskild ljudradio, påbörjades sådana under ledning av närradiokommittén, som hade i uppdrag att granska förutsättningarna för att permanenta verksamhet med närradio och när-TV.

Under våren 1979 påbörjades försök på 16 orter och 1980 beslöt man att förlänga försöken. Den förste juli 1982 trädde närradiolagen (1982:459) samt lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio i kraft och därmed var den länge efterlängtade radioformen ett faktum. För en utförligare beskrivning av närradion se närradiokommitténs slutbetänkande: "Föreningarnas radio – betänkande om närradions framtid" (SOU 1984:53).

Vid det här laget hade man alltså börjat benämna särskild TV som när-TV istället. Varför man ändrat termen är oklart men en gissning är att det både är kortare och enklare som term och att den senare säger mer om innehållet än den tidigare termen. Hur man valt att benämna formen av mediet har förtydligats i takt med att verksamhetens funktioner och regler blivit allt tydligare.

Från att kabel-TV tidigare reglerats av en provisorisk lagstiftning, trädde den 1 januari 1986 tre nya lagar i kraft: lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar, lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar och lagen (1985:1061) om avgifter i ärenden om lokala kabelsändningar. Dessa lagar gällde fram till utgången av 1991 då ytterligare nydaningar i lagstiftningen skedde. Lagen om lokala kabelsändningar ersattes av kabellagen (1991:2027). Förändringen tvingades fram genom att bestämmelsen i

yttrandefrihetsgrundlagen om etableringsfrihet för trådsändningar tillkommit. Av denna framgår det att varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att genom tråd sända radioprogram (SOU 1994:105). Från och med den 1 december 1996 har dessa lagar inordnats under radio- och TV-lagen.

Vad som sedan hänt inom när-TV-området under de senaste åren är föga utrett och därmed saknas litteratur kring de senaste tio årens när-TV. Att det har existerat på olika orter under åren vet vi, men vi vet mindre om dess form, förutsättningar och kontinuitet. Eftersom inga betydande förändringar skett från lagstiftande håll ligger det nära till hands att förmoda att när-TV har haft ungefär samma förutsättningar som under 80-talet om än säkerligen med lokala variationer. Vi kommer hädanefter i uppsatsen att benämna den här formen av TV för när-TV eftersom det är den term som används i den senare litteraturen, från slutet av åttiotalet, och som tycks vara det vedertagna begreppet.

3.2.4 Några svenska försök

Som vi tidigare nämnt har det förekommit en rad försök med när-TV i Sverige. Vi har här valt ut några av de mest betydande försöken för att belysa utvecklingen av när-TV.

ITV Kronprinsen

En pionjärverksamhet såg dagens ljus i bostadskvarteret Kronprinsen i Malmö år 1961. Ett kommersiellt bolag, InformationsTV AB, startade kabel-TV verksamhet i kvarteret. Att man kunde bedriva kommersiella sändningar, dvs att man kan sända reklam, berodde på att man skyddades av övergångsbestämmelser till 1966 års radiolag, i vilka det angavs att trådsändning som påbörjats före den 1 november 1966, och som drevs då lagen trädde i kraft, fick så fortsätta i samma omfattning som den hade den 31 oktober 1966 (SOU 1984:65).

Två kvällar per vecka sände man direkt från studion och utbudet bestod till stor del av underhållning. I slutet av 1981 började man vidaresända den ryska kanalen Horizont. Sändningarna och hela verksamheten finansierades huvudsakligen genom reklamintäkter men även genom frivilliga tittaravgifter. Inga vetenskapliga studier eller utvärderingar finns från verksamheten, men företaget själva uppgav att deras egna undersökningar visade på att flertalet av de hemmavarande tittade på ITV:s egenproducerade program (SOU 1984:65).

Kabelvision Kiruna

I Kiruna gick det första regelrätta kabel-TV-försöket i Sverige av stapeln 1974 och pågick i knappt fyra månader. 1975 gjordes ett kompletterande försök, vilket pågick i ungefär tre månader. Vid det första försöket omfattades 1 700 hushåll och i det andra 2 300 norrländska hushåll, samt ett antal skolor och institutioner av sändningarna. Initiativtagare var TRU-kommittén och Kiruna kommun. För finansieringen stod TRU-kommittén Kiruna kommun, Sveriges Radio.

En mängd mål var uppsatta i samband med försöken. Ett av de syften man tryckte hårdast på i utredningen (SOU 1984:65 s 177) var att:

”pröva olika former av lokal information och lokal debatt samt därvid iaktta hur kabel-TV kan utveckla den kommunala demokratin genom att ge invånarna möjlighet att utnyttja information och opinionsspeglings som ett medel för att utöva påverkan och få underlag för tänkande och handlande.”

I produktionen användes sk semi-professionell utrustning. Under försöken producerades sammanlagt 70 timmar färdigt material.

I försöken fanns en experimentanda och man betonade vikten av att pröva om kabel-TV kunde fungera som en alternativ television. Programproduktionen kunde göras tillsammans med invånarna och därmed inte bara handla om dem, utan även vara gjorda av dem. Huvuddelen av det som producerades var lokal samhällsinformation och en mycket liten del som kan kallas ren underhållning.

Under den tid som försöken gjordes noterades tittarsiffror som verkade entusiasmerande. Dock bör man betänka, vilket Anders Lindblad påpekar i sin avhandling Lokala radio och TV från 1983, att det under tiden för försöken rådde lokala konflikter mellan arbetsgivarna vid gruvorna och gruvarbetare facket. De lokala sändningarna möjliggjorde det för de strejkande arbetarna att tillgodogöra sig informationen från TV:n, vilket måste ha tätt sig mycket mer revolutionerande vid den tiden än i dagsläget.

Skönstaholm

I Skönstaholm i Stockholm startade, i mitten av 70-talet, en intresseförening, ”Grannskapsklubben”, lokala TV-sändningar till de boende i ett radhusområde. Målet var att öka trivselen i det ca 150 hushåll stora området, man trodde att man kunde bidra till att aktivera de boende i området och till att öka gemensamhetskänslan i området. Man sände två timmar under en kväll i veckan samt två timmar på söndagsmornarna. Innehållsmässigt försökte man i största möjliga utsträckning satsa på information rörande boendeområdet men bestod även av ”hemma hos”-reportage, tävlingar och en hel del material som var färdigproducerat, eftersom de egna resurserna hade svårt att täcka upp sändningstiden. Söndagssändningarna utformades som underhållningsprogram för barn. Intresset för att producera program klingade av och verksamheten lades ned efter ett och ett halvt år (Hedman 1983, SOU 1984:65).

Mörbylund

Ett annat exempel från Stockholm är de lokala TV-sändningar som pågick i Mörbylund mellan 1978 och 1980. Ca 550 hushåll nåddes av sändningarna som omfattade två och en halv timme i veckan och bestod av såväl färdigproducerat som egenproducerat material. De personer som stått bakom och ansvarat för Skönstaholmssändningarna initierade också sändningarna i Mörbylund. Formellt svarade byalaget i bostadsområdet för verksamheten som gick samma öde till mötes som ovannämnda exempel. Det var svårt att få människor att ideellt arbeta kontinuerligt med att producera program. Inga utvärderingar finns från detta projekt (SOU 1984:65).

Annedal, Göteborg

Under definitionen När-TV pågick sändningar i ett bostadsområde i Göteborg mellan oktober 1981 och april 1982. Ca 2 500 hushåll kunde ta in sändningarna som inledningsvis utgjordes av ett tvåtimmarsprogram i veckan. Sändningstiden skars sedan ned till en timma i veckan efter årsskiftet. Totalt producerades 60 programtimmar av fyra föreningar: Saronkyrkan, Smyrnakyrkan, Full Gospel och föreningen Utposten. Den sistnämnda sände endast ett program och var den enda som inte var relaterad till någon kyrka.

Den drivande kraften och tillika huvudansvarig för försöket var en och samma person, en medlem i Saronkyrkan. Han producerade i stort sett alla program även för de andra föreningarna och stod för den professionella utrustning som användes vid inspelning och redigering. Studion stod Saronkyrkan för och fick användas av samtliga föreningar så länge de program som producerades inte stred mot Saronkyrkans policy. När verksamheten lades ned i april 1982 berodde det på brist på ekonomiska och personella resurser. Man hade svårigheter med att täcka produktionskostnaderna och finna personer som var villiga att lägga ned arbetstid på verksamheten. Inga systematiska utvärderingar finns från försöket (SOU 1984:65).

Lundakanalen

När man skulle göra ett kabel-TV försök i Lund, var det Televerket som tog initiativet 1982 genom ett beslut att etablera ett provnät som täckte tre bostadsområden som innefattade omkring 3 700 hushåll. Inom ramen för Utbildningsradions sändningstillstånd kunde en lokal kanal börja sända i nätet. Varför just Utbildningsradion engagerade sig i försöket förklarades med att man ville ”pröva nya former av programverksamhet omfattande medieutbildning samt produktion och distribution av lokala program inom utbildningsområdet” (Kleberg 1985 s.11).

Utbildningsradion tillhandahöll såväl tekniska som personella resurser i försöket. Under våren 1984 bildades ett redaktionsråd, planerat av två UR-producenter, med representanter för studieförbund, skolförvaltningen, fritidsförvaltningen, biblioteket, AV-centralen, landstinget, Sveriges Dövas Riksförbund samt UR-producenterna (Kleberg 1985).

Lundakanalen sände en kväll i veckan med varierande programlängd. Innehållet i det som sändes var ganska varierat beroende på de många olika intressenterna som var inblandade. Man hade nyheter för döva, författarporträtt, lokala nyheter, lokal information från landstinget, direktsända lokala debatter, program om läs- och skrivsvårigheter och om utgrävningar i Lund mm (Kleberg 1985).

Eftersom det var Utbildningsradion som stod för produktionen av programmen höll de en hög kvalitet såväl tekniskt som innehållsmässigt. Detta beroende på att SVT och kabeloperatörerna hade ett avtal som stadgade att den lokala kanalen skulle hålla samma tekniska kvalitet som SVT:s rikskanaler. Man hade förhoppningar om att en medieverkstad skulle startas upp, som skulle kunna användas för den fortsatta verksamheten efter försökets utgång, så blev dock inte fallet (Kleberg 1985).

Verksamheten finansierades av Sveriges Radio, Utbildningsradion och kommunen bidrog med bla lokaler och beredskapsarbetande ungdomar. Kostnaderna för de första två åren

uppskattas av Madeleine Kleberg (1985) till ungefär två och en halv miljoner kronor för de synliga kostnaderna plus ytterligare dolda kostnader av den typen fri hyra och arbetskraft.

Grantorp

Huddinge när-TV-förening sände mellan 1980 och 1985 när-TV i bostadsområdet Grantorp som bestod av 3 000 hushåll. Utrustningen man använde tillhörde en folkhögskola och studion inrymdes i kyrkans lokaler. Och trots att kommunen sköt till ekonomiska bidrag hade man ekonomiska problem som hotade till nedläggning. Under våren 1984 arbetade 4 personer heltid med projektet. De deltagande föreningarna under samma år var nästan alla knutna till politiska partier och/eller invandrarföreningar(SOU 1984:65). De forskare som var knutna till försöket ansåg att försöket aldrig blev den framgång som de engagerade från början hoppats mycket beroende på att verksamheten inte syntes utåt och att många utomstående upplevde den som en intern angelägenhet. Innehållet levde inte heller upp till tittarnas förväntningar (Hedman 1983).

Göteborg

Ungefär 17 000 hushåll var kopplade till försöken i nordöstra Göteborg i februari 1985. Försöken drevs av tre lokala bostadsföretag; Familjebostäder, Göteborgshem och Göteborgs Stads Bostadsbolag AB. Syftet med sändningarna i den lokala kabelnätet sades vara att svara mot en efterfrågan på utbud från hyresgästerna samt att öka attraktiviteten hos bostäderna. Utbudet i kabelnätet bestod av de två svenska, statliga, rikskanalerna, Danmarks Radios TV-kanal, Sky Channel, Music Box och Tv 5. I Tv 5 sändes varje onsdag mellan trettio och sextio minuter långa lokala program med reprisering på lördagarna. Efter en tid sköttes sändningarna utefter ett rullande schema där var och ett av bostadsbolagen hade sina egna sändningar (Kleberg 1985).

När man producerade programmen anlätades ett professionellt produktionsbolag och kostnaderna per producerat program blev därför ganska höga, runt 50 000 kronor för tio till tjugominuter långa program. Programmen som Göteborgshem svarade för, var innehållsmässigt, enligt producenten, något idylliserande beskrivningar av bostadsområdena. Detta är föga förvånande eftersom de även var tänkta att användas som marknadsföring av bostadsområdena (Kleberg 1985).

Dock producerades även informationsprogram som behandlade bl a regler för reparationer av lägenheterna mm. Bostadsbolagets program liknade Göteborgshems, men hade inköpta inslag för att öka tittarvänligheten. Man sände bl a tecknad film för barnen och inköpta sportinslag, men hade även mer lokala dokumentära inslag. De lokala inslagen producerades av ett mindre produktionsbolag som använde halvprofessionell utrustning (Kleberg 1985).

Familjebostäder hade minst lägenhetsbestånd inom försöksområdet och hade inte några problem med outhyrda bostäder som de ovannämnda. Programmen man sände liknade Bostadsbolagets och innehöll även de inköpta inslag. Både Familjebostäder och Göteborgshem uttryckte ingen önskan om att fortsätta sändningarna efter försöksperiodens utgång. Man var missnöjda med det lamma intresset från kommunen, föreningar och de lokala medierna. Man ansåg även att de krav SVT ställt på kvalitén gjort det för dyrt att producera programmen (Kleberg 1985).

Sundsvall

I Sundsvall bildades under våren 1984 stiftelsen Kabel-TV-MY (Många medier i Y-län) som verkade som kabeloperatör och njöt engagemang av televerket, Sundsvalls kommun, Sundsvalls Tidning (liberal), Nya Norrland/Dagbladet (socialdemokratisk) och högskolan i Sundsvall/Härnösand. En av stiftelsens viktigare uppgifter ansåg man att etableringen av en medieverkstad var. Detta för att främja och beskydda yttrandefriheten. Medieverkstaden skulle kunna nyttjas av medborgarna i Sundsvall för egna produktioner i kanalen (Kleberg 1985).

Stiftelsens planer för den lokala kanalen var ambitiösa. Driftskostnaderna budgeterades till ungefär två miljoner kronor. Man räknade med att ha en kreatör/mediepedagog, en journalist, en sekreterare, en chef som heltidsanställda och en forskare som halvtidsanställd när projektet fått upp farten och var utbyggt. Men under det första året, när Kleberg gjorde sin studie, hade man endast en halvtidstjänst tillsatt (Kleberg 1985).

Halvtidstjänsten gick under benämningen "kreatör" och denne skötte all produktion i kanalen själv. Något som han uppfattade som betungande och han menade också att det inom stiftelsen fanns ett ointresse för den lokala kanalen. För att kunna finansiera verksamhetens två första år borgade televerket, kommunen och Sundsvalls Tidning för lån på två miljoner kronor. Utefter ett förslag från den av stiftelsen för kabel-TV tillsatta projektgruppen stakades den lokala kanalens inriktning ut. Man hade tre huvudsakliga målsättningar för verksamheten med den lokala kanalen:

- ◆ att en vidsträckt yttrande och informationsfrihet skall råda genom att sändningsutrymme ställs till förfogande för intresserade programleverantörer
- ◆ att den lokala kanalen skall fungera som ett lättillgängligt informationsmedium med direktsändningar som ett viktigt inslag
- ◆ att stiftelsen ska genom att tillhandahålla utrustning och instruktörshjälp ge lokala intressen praktiska möjligheter att utnyttja sändningsmöjligheter

Trots det ambitiösa utgångsläget för försöken var det svårt att få sundsvallsborna att nappa på att behöva betala 500 kronor om året för att få tillgång till ett basutbud som inkluderade "Grankanalia" som den lokala kanalen kallades. För att budgeten skulle gå ihop var det nödvändigt med en större betalningsbenägenhet från sundsvallsborna (Kleberg 1985). Vad som sedermera skedde med verksamheten i Sundsvall finns det inte något material om.

3.2.5 Debatten kring när-TV i dagsläget

Sånär som på en och annan notis i dagstidningarna och kanalernas TV-tablåer, är det märkbart tyst kring när-TV:n i Sverige. Det är en undanskymd verksamhet som få känner till och uppmärksammar. Det är därför intressant att lyfta på några stenar och se vad som finns skrivet under de senaste åren kring mediet. Det är främst är tre politiska partier som intresserat sig för att motionera kring när-TV de senaste åren: Centerpartiet,

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Vi ger nedan en bild av vad som förs fram i dessa motioner.

Socialdemokraternas Juan Fonseca motionerade till riksdagen i oktober 1997 (1997/98:K616) under rubriken "Öppna lokala radio- och TV-kanaler". Han menar att staten måste stärka det finansiella stödet till denna verksamhet till gagn för medborgarnas yttrandefrihet och förhindra att medierna endast blir ett instrument för olika maktoligopol. Eftersom verksamheten idag principiellt sett är ofinansierad bör finansieringen ske genom att man omfördelar statliga medel såsom licensmedel, TV4:s koncessionsavgifter och/eller genom tips och lotterimedel. Ett sådant initiativ menar Fonseca, skulle stärka kanalernas status och kunna öppna för kommunalt stöd vilket i sin tur skulle kunna leda till ett ökat intresse för sponsring från samhällsengagerade företag. Därmed skulle den "vanliga" människans, inklusive den okände politikerns, möjligheter till att komma till tals i mediet öka väsentligt, till fördel för demokratin. Men viktigast menar Fonseca är att stärka svaga gruppers röst i samhällsdebatten; ungdomar, pensionärer, arbetslösa och inte minst medborgare med invandrarbakgrund. Han anser också att såväl den professionella mediebranschen som kulturlivet behöver den fria TV:n och radion som arenor för experimenterande och rekrytering.

En annan socialdemokratisk motion från den 4:e oktober 1997 (1996/97-s31040) tar också utgångspunkt från de öppna kanalernas verksamhet i bla Sverige, Tyskland och USA. Man menar att de här kanalerna är goda exempel på nya lokala arenor för information, politisk debatt och kultur och att de bör utvecklas på fler orter genom förbättrad lagstiftning, statligt stöd för en infrastruktur. Denna motion överensstämmer i stora drag med Fonsecas.

Även Centerpartiet har angivit i en motion (1994/95:K417) att man önskar en översyn av nuvarande regler för den svenska när-TV:n och försöka underlätta ekonomiskt för de lokala TV-producenterna. Centern menar att man bör ta de tyska erfarenheterna med "Offener kanal" i positivt beaktande bla när det gäller finansieringsformen, när man ser över de svenska förhållandena för när-TV:n. Detta innebär att man skulle fördela en del av reklamintäkterna från de kommersiella kanalerna i kabelnäten till när-TV:n.

Vänsterpartiet lägger i sin motion (1995/96:K32) vikt vid den demokratiska tradition som man menar att den lokala kabel-TV:n är bärare av och dess möjligheter att stärka den lokala kulturella identiteten, som man menar behövs i en tid av ökat utbyte mellan olika kulturkretsar och nationaliteter. Man menar att man bör värna om dagens när-TV och anger inga direkta utredningar eller åtgärder förutom att man bör diskutera möjligheten att permanenta en markbaserad fjärde kanal vars inriktning borde vara utbildning och delvis kunde utgöras av sk public-access-TV. Man skulle därmed motverka att ytterligare, vad man menar är, en icke behövd reklamfinansierad kanal etableras.

Christer Hederström som är ordförande i Öppna kanalen i Stockholm och som har bidragit mycket till dess utveckling skriver i en artikel publicerad i Resumé 1997 att den ideellt drivna lokala TV i Sverige har ända sedan starten från 80-talet fått verka på samhällets nåder och utan ekonomiskt stöd. Han menar att en samhällsstödd struktur behövs för när-TV även i Sverige. En sådan reform skulle i förhållande till exempelvis presstödet bli mycket kostnadseffektiv för demokratin.

Man kan alltså trots allt skönja ett politiskt stöd för den nuvarande när-TV:n bland riksdagspartierna. Intresset för förändring av förutsättningarna för när-TV riktas främst mot förnyade finansieringsformer av verksamheten. Samtliga motionärer anser att verksamheten bör stödjas genom statsfinansiering i någon form. Det finns i dessa motioner en enighet

mot att införa lättnader vad det gäller reklam i kanalerna. Slutligen kan man konstatera att grundprincipen om den lilla människans rätt att komma till tals är fortfarande det centrala i debatten kring när-TV:s funktioner.

3.3 När-TV – internationellt

Detta avsnitt behandlar när-TV ur ett internationellt perspektiv. Det är naturligtvis intressant att relatera den svenska när-TV:n till andra länders motsvarigheter. Vi börjar med våra nordiska grannländer för att sedan ta upp några utomnordiska exempel.

3.3.1 Norden

Övriga Norden har haft en mediepolitik som liknar den svenska i mångt och mycket. Det kan därför vara av intresse att titta närmare på hur dessa grannländers när-TV byggts upp och under vilka premisser den verkar. Det huvudsakliga materialet till texten är hämtad från Öppna kanaler 1993 av Christer Hederström.

Finland

Av de nordiska länderna var Finland först med vidareändring av kommersiellt producerade program i kabelnät. Redan 1975 startade Helsinki Televisio Oy (HTV) med lokala sändningar. 1981 tog den största tidningsutgivaren i Finland, Sanoma Oy, över aktiemajoriteten i HTV som 1984 var det största kabelföretaget. Man nådde då 65% av hushållen i Helsingfors. De lokala nyhetssändningarna upphörde 1980 efter att annonsintäkterna vikit på grund av lågt tittarintresse. Man hade 15 journalister och tekniker anställda speciellt för denna verksamhet. Den lokala kanalen förmedlades gratis och sände sedan långfilmer som finansierades genom reklam. Det överblivna utrymmet i kanalen lät man stå till förfogande för intressenter som kunde hyra tid i kanalen, men utan att möta någon större efterfrågan.

Under 1992 sändes lokal kabel-TV på 25 orter. Reklamfinansiering av produktionen är tillåten. I april 1992 beviljades fem orter koncession av den finländska regeringen för lokal etersänd TV på nio orter. Inga större städer fick koncession och hela 27 ansökningar avslogs. Sändningarna i de lokala kanalerna skall främja lokal kultur och yttrandefriheten inom sändningsområdet. 50% av den månatliga programtiden skall vara av inhemskt ursprung och hälften av det skall vara lokal produktion. Reklam får uppgå till högst 15% av sändningstiden. Vid regionalt sett intressanta händelser får gemensamma sändningar för högst tre stationer förekomma. Innehavaren av koncessionen ”bör” överlåta sändningstid som inte är upptagen till kommunen, församlingen eller ideella intressen mot självkostnadspris.

Danmark

Efter en försöksperiod som pågick mellan 1983-1988 permanentades lokal-TV. Lokal-TV i Danmark blev ett etersänt alternativ till deras två tidigare kanaler. En rikstäckande licensfinansierad, och en regional, reklam- och licensfinansierad kanal. Eftersom den danska lokal-TV:n var eterdistribuerad kunde den nå ut till alla som hade tillgång till TV. Tack

vare det kunde man notera tämligen höga tittarsiffror och kanalen väckte engagemang och gjorde sig hörd i samhällsdebatten.

Liksom i de flesta andra länder var syftet med försöken att främja yttrandefriheten för den enskilde i lokalsamhället. Kommunen blev en naturlig avgränsning för definitionen av lokal-TV, men även ett par kommuner kunde samverka inom en kanal. Man ville dock klart skilja mellan regional och lokal-TV. Sändningstillstånden utdelades av lokala närradio och lokal-TV-nämnder och sträckte sig över fem år i taget. Ett allmänt tillstånd gavs till föreningar eller bolag som hade TV-verksamhet som enda ändamål. För kommuner som själva ville förmedla information och/eller ville ställa produktionsmöjligheter till medborgarnas förfogande gavs ett särskilt tillstånd.

Några etiska regler liknande de som gäller för Danmarks Radio, som för övrigt liknar de för SVT, ansåg den danska utredningen inte nödvändiga, utan man ville främja en frihet i utbudet. För att understryka hur viktig man ansåg att den lokala TV:n var, föreslog utredningen att en så kallad "must-carry-princip" skulle tillämpas för den lokala kanalen i alla kabelnät.

Från och med 1989 är kommersiell reklam tillåten i lokal-TV efter att tidigare ha varit finansierad genom medlemsavgifter, frivilliga bidrag, bingo, kommunala anslag, "icke kommersiell reklam" och ideella insatser. Arbetarrörelsen önskade att lokal-TV skulle finansieras genom offentliga medel och den var även dominerande inom lokal-TV satsningen utanför Köpenhamn på åttiotalet. Fackföreningsrörelsen finansierade flera lokal-TV-projekt med strategin att säkerställa en tillgång till de elektroniska medierna för de mediesvaga grupperna för att stärka deras demokratiska deltagande i det lokala samhället.

Arbetarrörelsens ambition att dominera mediet som motvikt till den borgerligt dominerade pressen i Danmark, gjorde att byggde man för fort och uppifrån. Därmed förankrade man inte mediet i de breda lagren. Istället sökte man efterlikna riks- och regional-TV i professionalism och blev därmed ingen motpol till den lokala pressen som det var tänkt från början.

1992 fanns stora, lokala, reklamfinansierade kanaler kvar i Århus, Ålborg, Odense och Köpenhamn. De skiljer sig inte nämnvärt i innehåll och form från varken Danmarks Radio eller TV2. Lokal-TV:n är därmed inte en alternativ TV i den mening som var tänkt. Sedan 1997 har man upprättat statliga fonder till stöd för lokal radio- och TV-produktion. Totalt beviljades 85 miljoner danska kronor 1997.

Det finns tre fonder som skall stödja icke-kommersiella lokala radio- och TV-stationer, med 50 miljoner danska kronor per år, försök med medieskolor samt lokala TV-stationers försök med IT-verksamhet. Finansieringen sker genom Radiofonden, som nu förutom licensintäkter också får intäkter genom avgifter från kommersiell lokal-TV. Vid tilldelningen av stöd lägger man stor vikt vid kanalens innehåll. Det bör främja lokal information och debatt eller engagera särskilda intressegrupper. Därtill får inte stationen ha reklamintäkter eller avlönad personal (Öppna kanalens hemsida 1998).

Norge

Före 1981 då en borgerlig regering ändrade förutsättningarna för att sända lokal radio och TV hade Norsk Rikskringkasting ett faktiskt monopol på sändningar till allmänheten i Norge. Under 1982 beviljade den norska regeringen 47 organisationer att bedriva försök med närradio och sju koncessioner gavs till försök med lokal-TV via kabel. Vid

tillståndsförfarandet togs hänsyn till den geografiska spridningen, organisationens ekonomiska möjligheter att driva verksamheten och inga tidningar gavs tillstånd. Ytterligare ett krav var att verksamheten inte skulle kräva några medel från det allmänna. Innehållet i sändningarna skulle vara befriade från reklam och inslagen skulle vara av särskilt intresse för det område som omfattades av sändningarna (SOU 1984:65).

1984 beslöt man att öka de legala möjligheterna att starta försök med lokal verksamhet. Då menade man att det var nödvändigt att öka den geografiska bredden, variationen och spridningen. Detsamma skulle gälla det organisatoriska och programprofilmässiga för lokal-TV, för att få viktig information att bearbeta så att man kunde utforma en ansvarsfull politik för den lokala verksamheten (SOU 1984:65).

I målsättningarna som närradionämnden presenterade 1986 sades syftet med lokal-TV vara att medverka till en utvidgad mediedemokrati med ökade yttrandemöjligheter. Den skulle även kunna stärka den norska kulturen och språket samt motverka de kommersiella satellitsända kanalerna. Koncession meddelas till exempelvis skolor, andra icke-kommersiella sammanslutningar och till närradioföreningar. Liksom i Danmark är reklam tillåten i lokal-TV, däremot är inte sammankoppling av nät på olika orter tillåtet. Kraven på innehållet är att sändningarna huvudsakligen skall bestå av program som producerats av den som innehar koncessionen och ha en lokal anknytning.

3.3.2 Storbritannien, Tyskland och USA

I de Europeiska länderna utanför Norden är icke-kommersiell lokal-TV mest spridd i Holland och Tyskland. Reklamfinansierad lokal-TV finns i ett flertal andra länder. I Sydeuropa finns dessutom ett okänt antal små stationer som bedriver sändningar, ibland helt utanför myndigheternas kontroll. Vi beskriver situationen i Storbritannien och Tyskland, för att visa två utomnordiska Europeiska länder med olika utveckling inom lokal kabel-TV. Det land i världen där man har både den längsta erfarenheten av lokal kabel-TV och den i särklass mest utbyggda verksamheten inom området, är dock USA.

Storbritannien

Kabel-TV har funnits i Storbritannien sedan 50-talet. Det främsta användningsområdet har varit distribution av nationell TV till områden med dåliga mottagningsförhållanden. Intresset ökade dock markant i början av 80-talet när regeringen gick ut med visionen om en "elektronisk motorväg" i form av optiska fibrer, som skulle knyta samman nationen. Användningsområdet skulle utökas till att förutom TV gälla även telefoni, data med mera. Stat och näringsliv såg på ett tidigt stadium kabel-TV:s kommersiella möjligheter. Dessutom ansågs sysselsättningsaspekterna vara viktiga. De första koncessionerna beviljades 1983, och strax därefter bildades den statliga kabelmyndigheten.

Hittills har inte kabelentreprenörerna i Storbritannien visat sig intresserade av att stödja eller främja lokal TV-verksamhet. Intresset för detta har varit desto större hos de nya aktörerna. Dessa består nämligen till stor del av amerikanska telefonbolag, med 10-20 års erfarenhet av lokal-TV i Nordamerika. På fem orter kunde man 1990 se lokalt producerade program. Några av kanalerna, visade program gjorda av lokala ideella organisationer. Merparten av programmen innehöll lokala nyheter och samhällsreportage.

Statliga BBC har sedan början av 70-talet arbetat med idéer om att allmänheten skall få tillgång till TV-mediet. Man tar fram seriösa produktioner, gjorda av tittarna själva. Även Channel 4 visar liknande "access"-program. BBC rationaliseras med bland annat stora personalminskningar. Att allmänheten får komma till tals ses dock som ett viktigt public service-uppdrag, och verksamheten skall få vara kvar.

Tyskland

I mitten av 70-talet introducerades kabel-TV i Tyskland. Redan från början diskuterades en kanal för allmänheten, som alternativ till den etablerade televisionen. 1984 startade den så kallade Offener Kanal i Ludwigshafen, och året efter i Berlin och Dortmund. Idag finns kanalen i 21 städer. Driften sköts av Anstalt Für kabelkommunikation, och finansieras via den statliga licensavgiften.

En Offener Kanal kan vara antingen en radio- eller TV-kanal med program som produceras helt ideellt. Man har ingen redaktion, inga sändningsscheman och inga innehållsmässiga eller formella restriktioner. Dock tillåts inte reklam. Utrustning finns till förfogande på respektive station, där allmänheten också kan få hjälp med vägledning och undervisning. Den som producerar och sänder ett program blir själv ansvarig för innehållet. Systemet ger den som vill, möjlighet att ta idémässiga och kreativa risker utan att behöva sälja sin idé till administratörer eller berättiga sändningarna med en bred publik.

Användarna är i de flesta fall ungdomar, som gör program på eget initiativ eller genom kommunala inrättningar, kooperativ och föreningar. Dessutom deltar både elever och lärare i verksamheten, inom någon av skolans aktiviteter. Många invandrargrupper har med tiden börjat använda kanalen, och cirka 25 procent av programmen sänds på utländska språk. Invandrarna och andra minoritetsgrupper står nu för ungefär hälften av den totala sändningstiden. Den åldersmässiga spridningen är stor. Barn såväl som pensionärer producerar program. För att få fler intresserade prövas olika metoder. I Berlin har man en Offener Kanal-mobil, som kör runt i staden. Människor på gatan uppmanas att säga sin mening i högst tre minuter.

USA

Lokal kabel-TV där allmänheten har möjlighet att sända program, så kallad "access-TV" har funnits sedan slutet av 60-talet. Det finns cirka 2 000 stationer runtom i landet, och i större städer finns flera accesskanaler på näten. Enbart i delstaten Massachusetts med sina 6 miljoner invånare finns 153 access-stationer vid sidan av de kommersiella eller nationella TV-systemen.

Målsättningen med access-kanalerna är att stödja den lokala identiteten och slå vakt om rätten till yttrandefrihet. Programverksamheten är uppdelad i tre områden: public, educational och governmental access. Finansieringen sker via koncessionsavgifter, men kommunerna har även rätt att ta ut en avgift från kabelnätinnehavarna, och låta pengarna gå till access-TV. För att stärka verksamhetens integritet och slå vakt om att smala program skall kunna nå en mindre publik är reklam inte tillåtet. Utrustning och sändningstid garanteras av kommunen. Det konkreta ansvaret kan sedan läggas hos kabelbolaget, kommunen eller en ideell stiftelse.

Telefonväkterier med politiker och utsändningar från kommunfullmäktige är vanliga inslag i access-TV, liksom samhällsprogram gjorda av olika grupper, religiösa program och

utbildningsprogram på akademisk nivå. Vad gäller deltagarna i access-verksamhet, syns en ännu ej vetenskapligt bevisad trend att andelen kvinnor är större än inom kommersiell TV.

Möjligheten att sända via satellit utnyttjas sedan början av 90-talet av många access-stationer. Programmen görs lokalt, och sänds sedan ut för att kunna tas ned avgiftsfritt över hela landet. Det finns exempel på organisationer som har ett nätverk av medlemmar som använder access-TV för att samordna sig och arbeta tillsammans. TV-produktionen kan förankras lokalt och ändå verka globalt. På detta sätt menar man sig kunna överbrygga såväl geografiska avstånd som kultur- och rasgränser.

3.4 Gällande lagstiftning för när-TV

I detta kapitel presenterar vi huvuddragen i de regler som berör kabelsändningar i Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) samt bestämmelserna för när-TV som från och med den 1 december 1996 återfinns i radio- och TV-lagen.

3.4.1 Yttrandefriheten i grundlagen

I den svenska regeringsformen finns våra medborgerliga rättigheter inskrivna. Vi har rätt till yttrandefrihet, vilket innebär att vi som svenska medborgare kan uttrycka våra tankar, åsikter och känslor i tal, skrift eller bild eller på annat sätt. Vi har även informationsfrihet, som innebär att vi har rätt att inhämta och ta emot upplysningar samt ta del av andras yttranden. Sedan 1992 gäller YGL som reglerar yttrandefriheten i radio, TV, film, video, ljudupptagningar mm. YGL bygger på principerna om censurförbud, etableringsfrihet, ensamansvar, källskydd samt rättegångsordning med jury.

Censurförbudet utgör som grundprincip ett förbud mot myndigheter att förhandsgranska radio- och TV-program. Biograf- och videofilm som skall visas offentligt får dock förhandsgranskas.

Etableringsfriheten innefattar bl a att varje svensk medborgare och juridisk person har rätt att sända TV-program via tråd, dvs kabel-TV. För detta krävs inte något särskilt tillstånd, men Kabellagen innehåller dock vissa krav, vilka redovisas i avsnitt 2.3.2. Den myndighet som prövar frågor om kabelsändningar är Radio- och TV-verket.

Anledningen till att kraven i Kabellagen finns är att utrymmet är begränsat på grund av praktiska och tekniska faktorer. Den primära anledningen är alltså inte att myndigheterna skall kunna kontrollera sändningarna (Lundberg 1994).

Ensamansvaret innebär enligt YGL och dess följdlagstiftning att den som bedriver egensändningar i kabelnät är skyldig att utse en person som ansvarar för verksamheten. Denne blir ansvarig programutgivare, och är den som är juridiskt ansvarig för yttrandefrihetsbrott som kan begås under sändning. Programutgivaren har därför rätt att utöva tillsyn över det som sänds. Den ordinarie programutgivaren är alltid ansvarig för sändningarna såvida det inte i ett visst program angetts att en annan person skall vara utgivare av just detta program.

Att programutgivaren är ansvarig innebär att deltagarna i TV-programmen inte är personligen ansvariga för vad de säger. För direktsända program gäller dock att man i förväg

kan komma överens om att deltagarna skall ansvara för yttrandefrihetsbrott som de eventuellt begår. Sändningarna måste även spelas in i sin helhet och bevaras som referens i minst sex månader, ifall någon anser sig ha blivit utsatt för brott eller skada.

Källskyddet tillförsäkrar varje medborgare rätten att anskaffa och lämna uppgifter i vilket ämne som helst för offentliggörande i medierna utan att dennes identitet röjs.

Yttrandefriheten är inte total i alla avseenden. Hänsyn måste ibland tas till intressen som väger tyngre än yttrandefriheten. Sådana intressen är rikets säkerhet och hänsynen till enskilda människors rätt till integritet och privatliv. Vi går inte in närmare på de olika yttrandefrihetsbrotten utan hänvisar även här till YGL. Vår grundlagsskyddade yttrandefrihet är tänkt att säkerställa fri spridning av åsikter, ett fritt meningsutbyte samt allsidig upplysning. Vi har dock inte någon självklar rätt att som fria medborgare få komma till tals i de olika massmedierna.

3.4.2 TV-sändningar i kabelnät

Till att börja med kan vi konstatera att det finns två olika typer av TV-sändningar i kabelnät, dels satellitmottagna program, vilka tas ner från en satellit för att sedan vidareändas via kabel, dels sk egensändningar som består av program som endast sänds via kabel.

Egensändningarna kan bedrivas på två sätt:

1. Ett lokalt kabelsändarföretag kan ansöka hos Radio- och TV-verket om tillstånd att sända i en eller flera kommuner.
2. Nätinnehavaren kan själv sända eller låta någon som avtalat med denne sända.

Den som vill installera ett kabelnät måste ha ett avtal med markägaren, fastighetsägaren och de boende. För själva sändningen krävs dock inte tillstånd från någon myndighet eller liknande. Nätinnehavaren är dock skyldig att:

1. Upprätthålla "must-carry-principen", dvs se till att de boende i de kabelanslutna fastigheterna kan ta emot Sveriges Televisions, Sveriges Radios och TV4:s sändningar.
2. Kostnadsfritt upplåta en kanal i kabelnätet för egensändningar av program från lokala kabelsändarföretag om nätet når fler än 100 hushåll.

3.4.3 Lokal-TV-sändningar i kabelnät

Radio- och TV-verket är, som nämnts, den myndighet som kan förordna en svensk juridisk person att bedriva lokala kabelsändningar som lokalt kabelsändarföretag. Sändningarna är i allmänhet begränsade till en kommun. Ett sändningsförordnande varar i maximalt tre år åt gången och ger tillgång till en gratis kanal i kabelnät som omfattas av kabellagen, dvs med fler än 100 anslutna hushåll. Kostnader för att mata in sändningarna i nätet via en sk inmatningspunkt måste dock det lokala kabelsändarföretaget självt stå för.

Ett lokalt kabelsändarföretag skall, förutom att vara en svensk juridisk person, ha bildats just för att bedriva lokala kabelsändningar. I kabellagen finns i övrigt inga mer preciserade

krav på hur dessa företag skall vara organiserade. Radio- och TV-verket å sin sida nämner dock möjligheten att bilda en ideell förening, en stiftelse eller ett aktiebolag. Vilken av formerna som passar bäst är beroende på vilka förutsättningar företaget bildas under och vilken intern policy man väljer att arbeta efter.

Vid Radio- och TV-verkets prövning bedöms om företaget är representativt med hänsyn tagen till de lokala förutsättningarna, öppet för nya medlemmar eller delägare och berett att i sin verksamhet ge företrädare för olika lokala intressen och meningsriktningar möjlighet att komma till tals. Organisationen skall också sträva efter vidaste möjliga informations- och yttrandefrihet inom sin sändningsverksamhet.

3.4.4 Regler för programinnehåll och reklam

De innehållsmässiga regler som finns, innebär att sändningarna inte får inriktas på våldsskildringar, pornografi eller hets mot folkgrupp. Om så sker kan sändningsförbud meddelas av domstol, efter det att Justitiekanslern väckt talan. Ett sändningsförbud gäller ett år, men kan förlängas till två år. Den som överträder ett sändningsförbud kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

De lokala kabelsändarföretagen får inte sända reklam. Det är inte heller tillåtet att gynna kommersiella intressen i programmen genom att visa ett företags namn eller produkt. Däremot är sponsring av sändningarna tillåtet. Sponsors namn får då anges på "lämpligt sätt" i början och slutet av programmet. Vad som avses med "lämpligt sätt" anges inte uttryckligen i Kabellagen. Som vägledning används i praktiken de regler som ingår i statens avtal med de programföretag som sänder markbundna TV-sändningar, dvs Sveriges Television och TV4.

Enligt dessa regler får sponsors logotyp visas, men inte logotypen för dennes varor eller tjänster. Sponsormeddelandet skall bestå av en stillbild som får visas i maximalt åtta sekunder. I TV4 får dessutom meddelandet ackompanjeras av musik som är typisk för sponsorn. Följaktligen bör detta gälla även vid lokala kabel-TV-sändningar. Övervakningen av att reglerna verkligen efterlevs sköts av Granskningsnämnden för radio- och TV.

Om ett kabelsändarföretag bryter mot bestämmelserna om reklam och sponsring samt förbudet mot att otydligt gynna ett kommersiellt intresse, kan Granskningsnämnden för radio och TV förelägga företaget att följa bestämmelserna. Ett sådant föreläggande kan även förenas med vite. Vitet döms dock ut först om företaget inte följer föreläggandet. Om kabelsändarföretaget fortsätter att bryta mot reklambestämmelserna, efter det att en dom om vite vunnit laga kraft, kan Radio- och TV-verket återkalla sändningsförordnandet helt och hållet. Möjlighet finns då för Radio- och TV-verket att bestämma en tid på högst ett år, inom vilken företaget inte skall ges ett nytt förordnande.

3.5 Öppna Kanalen i Göteborg

Det nuvarande göteborgska kabelsändarföretaget, Öppna Kanalen, bildades sommaren 1993. Sändningstillståndet övertogs från den tidigare innehavaren Kållelevisionen i januari 1995. Kanalen når ungefär 80% av invånarna i Göteborg samt delar av Kungälv, Mölndal och Partille. Uppgifterna i avsnitt 3.5.1 bygger främst på en intervju med Gilbert Svensson som är representant för Öppna Kanalen i Göteborg.

3.5.1 Fakta och historik

Styrelsen för föreningen Öppna Kanalen består av sju personer, som väljs av årsmötet. De flesta som sitter i styrelsen är representanter för någon medlemsförening i Öppna Kanalen men inte alla. Man har möten varannan månad, vilket Svensson anser vara för sällan. Därför har man en ledningsgrupp bestående av tre ledamöter ur styrelsen, två personer på administrativa poster, en driftstekniker och en personalansvarig. Ledningsgruppen sammanträder betydligt oftare än styrelsen både formellt och informellt.

För driften av kanalen krävs 12-14 personer. En stor del av personalen har ALU-projekt eller liknande, vilket leder till problem med kontinuitet i verksamheten eftersom man måste byta personal var sjätte månad. Många stannar dock kvar efter att deras praktikplatser upphört och arbetar på ideell basis. Öppna Kanalens verksamhet finansieras genom medlemsavgifter, sändningsavgifter och annonsavgifter relaterade till den informations slinga som visas i kanalen, när man inte sänder TV-program. Dessa intäkter ger, grovt räknat, en halv miljon kronor om året. Det räcker för att hålla kansliverksamheten, teknik och underhåll igång. Det räcker dock inte till någon heltidstjänst.

77 föreningar och intressenter är knutna till Öppna Kanalen i november 1996, som medlemmar. De betalar en årlig medlemsavgift på 1000 kronor och sändningskostnaden är 625 kronor per timma, inklusive moms. Öppna Kanalen fungerar som en paraplyförening till de sändande föreningarna. De sköter samordningen och utsändningen av föreningarnas program. Det man sänder ut i Öppna Kanalen skall vara producerat av föreningarna själva, och inte vara inköpt.

Öppna Kanalen finns på fler orter i Sverige, bla Malmö, Stockholm. De bygger samtliga på samma grundläggande principer och mål; att få till stånd en demokratisk, icke-kommersiell TV-kanal där alla kan komma till tals i ett annars elitistiskt massmedium. Syftet med bildandet av Öppna Kanalen säger man vara att skapa en "levande, dynamisk och av många använd lokal television". Man är noggranna med att påpeka att man vill skilja sig från det som vanligtvis kallas lokal-TV, TV4:s lokalsändningar, och vill framhäva begreppet "public access", allmänhetens tillgång. Målet är således inte främst att stärka den lokala anknytningen och samhörigheten. Snarare vill man ge grupper som annars inte har tillgång till ett TV-forum för sina intressen, möjlighet till detta. Dock skall detta ske på en lokal nivå och därmed får man även möjlighet att påverka den lokala samhörigheten och särarten (Hederström 1992).

Ett begrepp man vill använda för att förklara och förtydliga sin TV-genre, är "prosument-TV". En sammandragning av orden producent och konsument. Man skall både producera och konsumera TV. Ett annat mål som skall underbygga och utveckla Öppna Kanalens funktion och ställning, är att öka informations- och utbildningsverksamheten kring deras egen organisation och TV-produktion vad gäller lagstiftning kring mediet och därtill hörande yttrandefrihetsfrågor för att tillgodose ett behov hos deras medlemsföreningar. Ett viktigt inslag i Öppna Kanalens TV-ideologi är vidare att vara ett alternativ till, det man kallar elitistisk TV. Som man själva uttrycker det vill man "inte tillåta att kommersiella intressen monopoliserar TV som medium" (Hederström 1992).

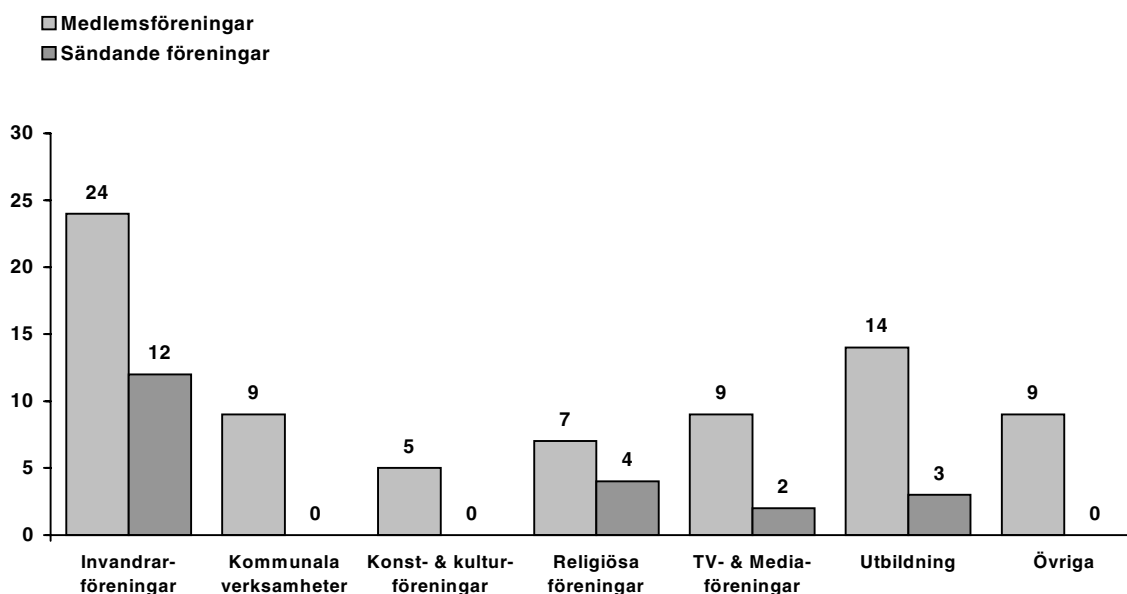
Inspirationen till sin TV-ideologi har man hämtat från Tyskland, USA och Australien.

alfabetisering, menar Svensson. Nu är det lika viktigt att kunna uttrycka sig genom olika medier som tidigare har varit förbehållna särskilda grupper i samhället. Det är en viktig del av demokratiseringsmålet inom lokal-TV:n.

Öppna Kanalen har ansökt om kommunala medel till en översättningsstudio med personal och utrustning för textning av de program som inte är på svenska. På så sätt kan man göra invandrarprogrammen mer tillgängliga för de svenskspråkiga tittarna och därigenom skulle man få en ökad attraktivitet hos allmänheten. Det är viktigt ur integrationssynpunkt, anser Svensson. Någon tittarundersökning har man aldrig genomfört. Därför har man endast vaga och informella uppgifter om sina tittarsiffror. Man har dock fått positiv respons på sin verksamhet från Radio och TV-verket, och man kommer att söka koncession även för de kommande tre åren.

3.5.2 De sändande föreningarna...

Antalet medlemsföreningar har ökat från 21 när Öppna Kanalen startade sin verksamhet i januari 1995 till 77 i november 1996. Vi har jämfört det totala antalet medlemsföreningar med antalet föreningar som faktiskt sände TV-program vid tiden för vårt urval, november 1996.

Anmärkning: Gruppen "övriga" består av kultur, hobby och intresseorganisationer av olika slag

Figur 3.1 Antal medlemsföreningar i Öppna Kanalen jämfört med antal sändande föreningar i Öppna Kanalen 1996

Av de totalt 77 medlemsföreningarna är det 21 som sänder program i kanalen. Alltså endast en knapp tredjedel. Det tycks alltså finnas ett större intresse av att vara medlem i Öppna Kanalen än av att faktiskt sända program. Den grupp som tydligast utmärker sig är invandrarföreningarna, som både är flest till antalet och mest aktiva. De utgör 31 % av det totala medlemsantalet samtidigt som 50% av dem sänder program. Av de föreningar som är aktiva utgör invandrarföreningarna mer än hälften. Även de religiösa föreningarna är förhållandevis aktiva. Drygt hälften av dem sänder program kontinuerligt. Av de föreningar som är relaterade till kommunal verksamhet, och är offentligt finansierade är det ingen som sänder program.

Av de totalt 77 medlemsföreningarna är det 21 som sänder program i kanalen. Alltså endast en knapp tredjedel. Det tycks alltså finnas ett större intresse av att vara medlem i Öppna Kanalen än att faktiskt sända program. Den grupp som tydligast utmärker sig är invandrarföreningarna, som både är flest till antalet och mest aktiva. De utgör 31 % av det totala medlemsantalet samtidigt som 50% av dem sänder program. Av de föreningar som är aktiva utgör invandrarföreningarna mer än hälften. Även de religiösa föreningarna är förhållandevis aktiva. Drygt hälften av dem sänder program kontinuerligt. Av de föreningar som är relaterade till kommunal verksamhet, och är offentligt finansierade är det ingen som sänder program.

3.5.3 ...och deras publik

Om Öppna kanalens publik vet vi inte så mycket, förutom att den är liten. Bland de föreningar vi intervjuat är det främst invandrarföreningarna som säger sig ha kontinuerlig kontakt med sin publik. Det är till stor del landsmän och medlemmar i de egna föreningarna som står för denna kontakt. Man kan lätt få uppfattningen att föreningarna anser sig ha ett ganska gott publikunderlag för sina program. Men eftersom ingen publikundersökning genomförts för Öppna kanalen finns det inte några konkreta tittarsiffror att ta fasta på. De vi intervjuat har påtalat detta som en brist.

Genom uppgifter från Väst-SOM-undersökningen 1996, kan vi redovisa tidigare opublicerade resultat för Göteborgs kommun. Vi har funnit tre synvinklar på Öppna kanalens publiksiffror som vi finner det intressant att resonera kring: tittarfrekvensen totalt, tittarfrekvens med avseende på kön samt tittarfrekvens med avseende på svenskt respektive ej svenskt medborgarskap. På grund av att materialet inte är avsett särskilt för en undersökning av Öppna kanalens publik är variablerna alltför grova för att ge en detaljerad bild av publiken. Vi tar därför fasta på de tydligaste tendenserna i materialet.

	Alla	Kön		Medborgarskap	
		Man	Kvinna	Svenskt	Ej svenskt
Har ej tillgång	33	30	36	34	21
Dagligen	1	1	0	1	2
5-6 gånger/vecka	0	1	0	0	3
3-4 gånger/vecka	1	1	1	1	2
1-2 gånger/vecka	1	1	0	0	5
Mer sällan	9	11	6	8	16
Aldrig	56	56	57	57	52

Tabell 3.1 Tittarfrekvens för Öppna Kanalen med avseende på samtliga, kön och medborgarskap, Göteborg 1996 (procent) SOM-Institutet

Cirka en tredjedel av de tillfrågade uppger att de inte har tillgång till Öppna kanalen. 55,7% uppger att de aldrig tittar på den. Av de som uppger att de har tillgång till kanalen är det mycket få som uppger att de tittar oftare än ”mer sällan”. Att gruppen ”mer sällan” utgörs av 8,5% beror antagligen på begreppets vidd. Den innefattar alla som tittar mer sällan än 1-2 gånger per vecka till de som tittar några gånger om året. Om man samlar samtliga som tittar någon gång i veckan uppgår de till 2,2%. Utifrån det här materialet tycks alltså inte Öppna kanalen ha några regelbundna tittare sånär som på ett fåtal.

Om man ser till könsfördelningen tycks männen titta på kanalen i större utsträckning än kvinnorna. Männen tittar nästan dubbelt så mycket som kvinnorna, om man ser till gruppen ”mer sällan”. Om vi liksom i föregående tabell lägger samman värdena för dem som tittar någon i veckan framgår det även här att männen är något mer frekventa tittare. Varför det skiljer sig mellan könen kan vi inte säga något om annat än att det främst är män som är aktiva i de sändande föreningarna och att det möjligtvis återspeglas i tittandet.

När det gäller medborgarskapet märks den största skillnaden återigen inom gruppen ”mer sällan”. Av dem som inte har svenskt medborgarskap tittar 15,5%, medan antalet i det närmaste halveras till 8,1% för dem med svenskt medborgarskap. I den här tabellen ser man tydliga skillnader även inom det mer frekventa tittandet. Av de svenska medborgarna är det 1,7% som tittar på kanalen varje vecka, medan veckotittarna utan svenskt medborgarskap uppgår till hela 12%. Mot bakgrund av att kanalens utbud huvudsakligen utgörs av invandrarprogram är det inte förvånande att andelen tittare utan svenskt medborgarskap är så mycket större. Variablerna ”svenskt medborgarskap” respektive ”ej svenskt medborgarskap” är egentligen föga tillfredsställande för att få ett givande mått på kanalens tittare. Variabeln ”svenskt medborgarskap” bör rimligtvis innefatta en hel del tittare med anknytning till någon annan nationalitet. Bilden av Öppna kanalens tittare kan bli betydligt mer nyanserad om man istället lägger vikten på ursprungsnationalitet, eftersom det är tänkbart att de som ingår i gruppen ”svenskt medborgarskap” också har invandrarbakgrund.

KAPITEL 4

DEMOKRATI OCH DELTAGANDE

All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskicks och genom kommunal självstyrelse. Den offentliga makten utövas under lagarna. Så lyder första paragrafen i första kapitlet i regeringsformen från 1974. Detta kapitel kallas Statskickets grunder och ett av dessa grundelement är rätten till fri åsiktsbildning.

Begreppet fri åsiktsbildning innehåller den väsentliga delen av vad som brukar kallas politiska fri- och rättigheter. Först och främst yttrandefriheten och föreningsfriheten. Begreppet innebär vidare en garanterad rätt för den enskilde individen att ha vilka åsikter som helst, att sprida dem och att försöka övertyga andra om att de är riktiga. Fri opinionsbildning skall alltså vara garanterad (RF 2 kap).

I detta kapitel skall ge en bild av vårt teoretiska perspektiv ur vilket vi ämnar angripa vårt problemområde. Vi har valt att börja med de stora sammanhangen för att leda vägen fram till våra teoretiska utgångspunkter.

4.1 Demokrati – två doktriner

Om begreppet demokrati kan sägas att det ofta används slentrianmässigt och så kan det även uppfattas angående mediernas betydelse i det demokratiska systemet. För att försöka gripa kring detta komplexa och omfattande begrepp tar vi den svenske statsvetaren Leif Lewin till hjälp.

4.1.1 Demokrati: *participation eller apati?*

Lewin tar sats utifrån efterkrigstidens nyformulering av den klassiska demokratidoktrinen. Under efterkrigstiden började ett nytt forskningsfält öppna sig tack vare Lazarsfelds arbete *The peoples choice* (1944). Man inriktade sig först på empirisk forskning kring beteenden och förklaringar kring demokratiska valmanskårers beteenden och sedermera väljarbeteende under andra politiska system. Resultatet av den här typen av forskning har lett till att man fått en allt tydligare bild av den sociologiska basen för väljarnas beteende.

Lewin menar att denna forskning kan underordnas en central frågeställning som varit föremål för spekulering i mer än tvåtusen år, nämligen: ”Hur fungerar det politiska systemet i

avgörande ögonblick, när folket utser sina styresmän? Kan det alls fungera i överensstämmelse med demokratins principer?” (Lewin 1970 s. 6).

Lazarsfelds forskningsriktning, som inledningsvis kallas valforskningskolan, visar en dystert bild av folkets förmåga att leva upp till demokratiska ideal. Deras aktivitet, intresse, engagemang och rationalitet var betydligt svagare än demokratins teoretiker hade väntat sig och önskat. Detta resultat ger att man måste ställa sig frågan varför demokratin fungerar såpass väl trots väljarnas svaga intresse. Svaret från valforskarna blir att de klassiska kraven på en demokrati tycks vara allt för hårda och att det kanske räcker att de representativa elitpolitikerna svarar upp mot det demokratiska idealet.

Vidare menar valforskningskolan att folkets politiska passivitet inte nödvändigtvis behöver vara någonting negativt, utan att en allt för engagerad och aktiv valmanskår kan vara ett tecken på en demokrati i kris. Som exempel på denna tes tar man ofta 30-talets Europa, med politisk instabilitet på grund av depression och massarbetslöshet. Med dessa argument som bas har man omformulerat den demokratiska doktrinen. Lewin intresserar sig för att analysera denna nyformulering med utgångspunkt från tre olika kategorier av satser som han menar att demokratins teoretiker använt sig av och finner däri tre olika analysnivåer:

Deskriptiv: Beskrivande satser som bygger på empiriska data. Att man exempelvis i procenttal anger valdeltagande.

Funktionell: Förklarande satser till det politiska systemets funktion. Till exempel hävdar man att det demokratiska systemet fungerar bäst om folkets engagemang i landets styrelse är begränsad, eftersom starkt engagemang kan medföra intolerans och extremism som kan hota demokratiska värden.

Normativ: Där man visar sina riktlinjer för organiseringen av samhället och vad det skall ha för funktion. Till exempel säger man att genom allas engagemang i statsstyrelsen bör söka utveckla folkets allmänanda.

Hittills har vi fokuserat på den så kallade valforskningskolans utgångspunkter och tolkningar av det demokratiska systemet. Självklart finns det andra teoririktningar som inte alls är överens med ovan nämnda forskare. Dessa kallar Lewin för ”kritiker”. De är negativa till valforskningskolans nytolkning av den demokratiska doktrinen. Lewin menar att valforskningskolans ledande roll kunnat bestå tack vare att kritikerna varit allt för splittrade och därmed haft en oförmåga att bilda och utgöra en gemensam motkraft.

Det centrala i demokratidebatten är frågan om folkets deltagande, *participation*, i landets styrelse. Brist på deltagande kallas *apati*. Under begreppet *participation* kan man inordna olika element såsom röstning, intresse och information. Lewin kallar dessa samlade element för P-värden – participationsvärden.

För att tydliggöra vilka idémässiga skillnader som föreligger mellan de båda grupperna använder Lewin sig av sina tre analysnivåer, som vi beskrivit ovan, och bildar en sexfältsmo-
dell.

ANALYSNIVÅ			
	Deskription:	Funktion:	Norm:
Kritiker:	Participation förekommer i stor utsträckning.	Det politiska systemet fungerar effektivt, om participation förekommer i stor utsträckning.	För att utveckla människornas allmänanda, bör participationen maximeras.
Valforskare:	Participation förekommer i begränsad utsträckning	Det politiska systemet fungerar effektivt, om participation förekommer i begränsad utsträckning.	För att ett fungerande demokratiskt system skall kunna bevaras, bör eliter få bestämmanderätt.

Figur 4.1 Idémässiga skillnader mellan den kritiska skolan och valforskningsskolan

Ur denna modell kan vi utläsa tydliga motsättningar på alla tre nivåer mellan valforskarna och dess kritiker, som tyder på att man i grunden har skilda uppfattningar om definitionen av demokratidoktrinen. Dessa två skolor bjuder alltså två olika definitioner av demokrati. Valforskningens kritiker står för en demokratidefinition som Lewin kallar för "normativisternas participationsmodell":

"Demokrati är en styrelseform som förverkligas i samma utsträckning som folket deltar i den politiska beslutsprocessen." (Lewin 1970)

Participationens grad är denna demokratidefinitions yttersta kriterium, i samstämmighet med den klassiska doktrinen värderingar. Eftersom själva grundtanken med demokrati i denna mening, är att motverka elitens styrande av folket och istället vända på förhållandet, kan inte kravet på maximerad participation sänkas utan att styrelseformen upphör att vara demokratisk. Denna syn på demokrati bygger på en idéhistorisk tradition som inte vill skilja på "värdering" och "verklighet", man skall inte bara utföra empiriska studier utan också försöka formulera principer för "det goda samhället".

Enligt kritikernas demokratimodell uppfylls demokratin i samma grad som deltagandet är stort. Demokratins klassiska idétradition definierade folkstyrelsen på samma sätt. En sådan definition kallas normativ och dess anhängare kallas därmed, normativister.

Valforskarnas definition av demokrati formulerar Lewin enligt följande:

"Demokrati är en styrelseform varigenom eliter får politisk bestämmanderätt genom konkurrens om folkets röster."

Enligt valforskarnas definition är demokratins främsta kännetecken att det finns en idépolitisk konkurrens, pluralism, mellan olika eliter, vilka folket kan ta ställning till. Folket väljer en elit som de delegerar styrelseansvaret till, för att själva slippa delta i en allt för stor utsträckning. Valforskarna menar att apatin hos folket har en konstruktiv funktion för demokratins fortlevnad. Lewin väljer att kalla valforskarnas definition funktionalistisk, eftersom valforskarnas avgörande fråga var: "vilken funktion har apatin för det politiska systemets utformning?"

Motsättningen mellan normativister och funktionalister ligger på det reella planet. Båda är överens om att allmän rösträtt och fri åsikts- och partibildning är grundläggande demokratiska krav, men man är oense om vilken vikt som skall läggas vid participationens betydelse.

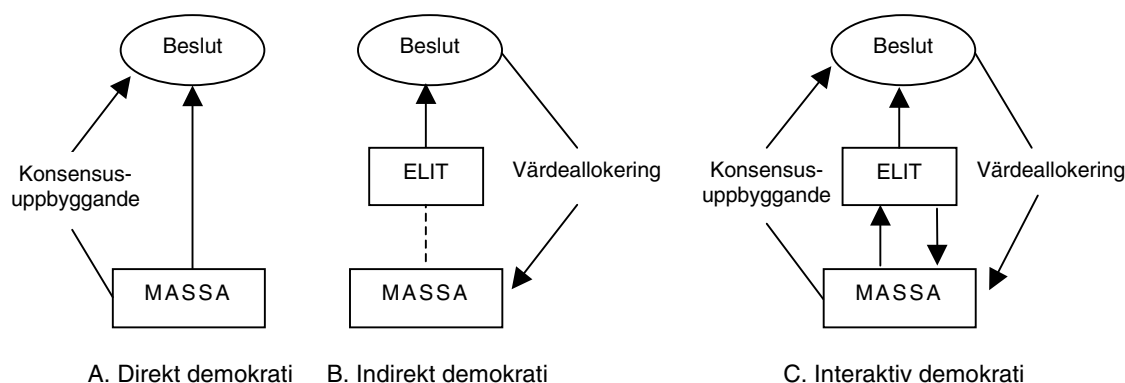
4.1.2 Den demokratiska beslutsprocessen

Hur skall man då anpassa det praktiska beslutsarbetet i en demokrati för att på bästa sätt uppfylla de demokratiska målen vad det gäller att fatta beslut? I Sverige har vi ett representativt statskick och grundlagen tar avstånd från den direkta demokratin. Någon annan form än den indirekta, dvs representativa, anses knappast möjlig, när det gäller handläggningen av rikets gemensamma angelägenheter (RF 1 kap).

Själva kärnan i den politiska verksamheten är beslutsprocessen angående rikets gemensamma angelägenheter, menar Mårtensson och Westerståhl (1989). De urskiljer schematiskt tre huvudstadier i denna beslutsprocess. Första stadiet innebär att önskemål aktualiseras och diskuteras på olika håll i samhället. Därefter prövas skilda alternativ och leder till att *åsiktsbildning* äger rum. I det andra stadiet bearbetas åsiktsbildningen i de centrala politiska institutionerna och leder fram till det *formella beslutsfattandet*. Under det tredje stadiet sker genomförandet, *förverkligandet*, av besluten och det sker med hjälp av myndigheter (Mårtensson & Westerståhl 1989).

Ett viktigt inslag i den svenska demokratiska traditionen är organisationernas medverkan i beslutsprocessen. Deltagandet i organisationer ger i sin tur enskilda individer möjlighet till intresseartikulering, dvs ge uttryck för sina särintressen. Ett vidgat deltagande i beslutsprocessen från olika intressegruppers sida kan vara av värde för värdeallokeringen. Det ingår också som ett individvärde i den demokratiska idétraditionen (Westerståhl & Persson 1975).

Den process som Lewin benämner konsensusuppbyggande (se figur 4.2) innefattar begreppet intresseartikulering. På grundval av konsensus fattas sedan ett beslut. När beslutet sedan tillämpas sker en förändring i samhällets värdeallokering. Dvs samhället annekterar en ny värdering som sedan står som norm för samhället och massan. Denna nya värdering innebär i sin tur en påverkan för massans levnadsvillkor. Det är alltså viktigt att massan har förtroende för den exekutiva makten som fattar beslut för att man skall kunna uppnå en god värdeallokering.

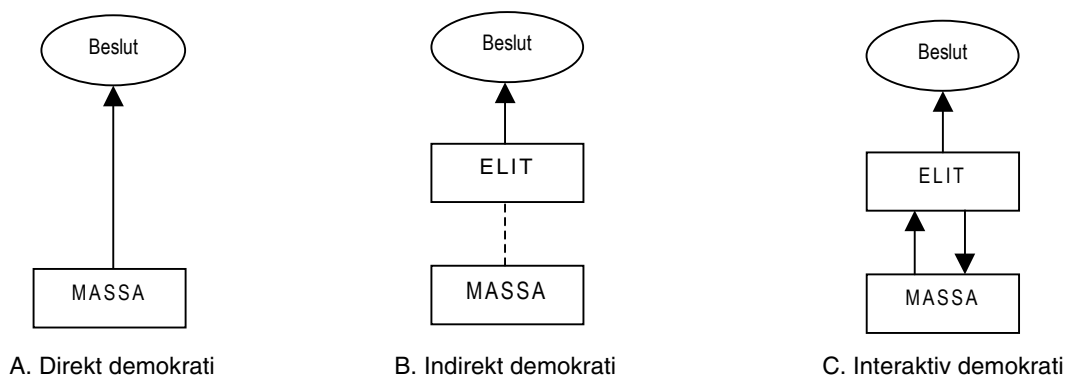
Figur 4.2 Den politiska processen i olika beslutsmodeller

Vid en jämförelse mellan de två traditionella demokratiska beslutsmodellerna, direkt och indirekt demokrati, finner han brister i de båda. Den direkta demokratin saknar den beslutsfattande eliten, och därmed en auktorativ kraft för en god värdeallokering. Värdeallokeringen är avgörande för att skapa stabilitet och möjliggöra kontinuitet i beslutsarbetet. Den indirekta demokratin saknar å andra sidan en bred participation hos massan som konsensusbyggande grund, vilket leder till ett stort avstånd mellan den beslutsfattande eliten och massan. Lewin menar att det är önskvärt att bygga in såväl en bred participation för att säkerställa en god konsensusuppbyggnad och en auktorativ elit som kan säkerställa värdeallokeringen. Lewin skapar en modell som han kallar för den interaktiva demokratin.

4.1.3 Den interaktiva demokratin

Grunden i Lewins demokratiuppfattning finns i den klassiska demokratidefinitionen. Han menar att den indirekta demokratin har en oacceptabel värdering ifråga om apati som regulator för demokratiska värden. Saknas tillräcklig participation, saknas också en god grund för värdeallokering, som vi tidigare nämnt.

De två skolorna som vi belyst ovan, och deras idealiska beslutsmodeller kan tydliggöras med hjälp av två figurer. Den direkta och den indirekta demokratin. Den tredje modellen utgörs av Lewins egna idealmodell; den interaktiva demokratin.

Figur 4.3 Demokratiska beslutsmodeller

Definitionen av Lewins demokratiska modell lyder:

”Demokrati är en styrelseform som förverkligas i samma utsträckning som det uppstår växelverkan elit – massa i den politiska beslutsprocessen.”

Enligt denna definition av demokrati trycker Lewin på vikten av medborgarnas interaktion med den beslutsfattande eliten och omvänt. Det skall ske genom decentralisering av beslutsfattandet, så att man söker maximera medborgarnas participation i beslutsprocessen. Den breda participationen bör omfatta en mängd sociala frågeområden såsom vård, skola, boendemiljö osv. Om participationen är hög bland medborgarna bör konsensusuppbyggnandet vara godartat och värdeallokeringen framgångsrik, resonerar Lewin.

För att motverka den enkelriktning av kommunikationen från eliten till massan som massmedierna skapat, menar Lewin att man skall ge den breda massan instrument med

vilka de aktivt kan delta i opinionsbildningen. Ett sådant instrument är TV. I synnerhet är detta ett intressant instrument för att engagera de lägre socialgrupperna, eftersom TV anses ha en stor genomslagskraft i dessa grupper. Lewin talar alltså om ”public access-TV” som ett instrument för att öka interaktionen mellan elit och massa.

4.2 När-TV och deltagande demokrati

I USA har man länge kallat sina lokala kabel-TV-kanaler för ”public access TV” och enkelt översatt betyder det ju allmänhetens tillträde till TV-mediet. Tanken med denna form av TV är alltså klart uttalad i dess benämning – alla skall ha tillgång till och möjlighet delta i mediet. I Sverige har termen för denna form av TV istället blivit när-TV, vilket snarare betonar TV-mediets möjligheter i lokalsamhället, om man tolkar det terminologiskt. Likväl har begreppet ”public access” betydelse för svenska förhållanden eftersom när-TV bygger på samma demokratiska grundvärderingar.

4.2.1 *Public access – allmänhetens tillträde*

En av de grundläggande demokratiska rättigheterna är rätten till att yttra sig och att motta andras yttranden. I artikel 19 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna står följande att läsa:

”Everyone has the right of freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.”

Med utgångspunkt från artikel 19 definierades de tre begreppen *access*, *participation* och *self-management* vid ett UNESCO-möte i Belgrad 1977. Dessa begrepp står för tre inbördes rangordnade grader av deltagande vilka Berrigan (1979) summerar på följande sätt: *access* avser användningen av medier för allmänt bruk, det vi vanligtvis kallar public service. Det vill säga publikens valmöjligheter i ett varierat och meningsfullt programutbud samt deras tillgång till återföringsmekanismer för att delge produktionsorganisationerna sina synpunkter. För att uppnå *participation* krävs dock en högre grad av deltagande i själva produktionen, liksom i styrelse och planering av kommunikationssystemen. *Self-management* innebär slutligen en form av självstyre där publiken själv har full kontroll över beslutsfattandet inom kommunikationsorganisationerna.

Lindblad utgår från de definitioner som Belgradmötet lämnade åt eftervärlden i sin avhandling Lokal radio och TV (1983), när han i tre punkter definierar public access:

- ◆ Publikens valfrihet i förhållande till medieorganisationernas utbud
- ◆ Publikens tillgång till olika återföringskanaler till organisationens ledning och producenter
- ◆ Publikens givna möjlighet att på olika sätt medverka i produktion och/eller ledning i organisationen

Lindblads definition av public access är ett förtydligande av vad Lewin önskar uppnå med sin modell av den interaktiva demokratin. Massans tillgång till egna mediekkanaler som ger möjlighet till kommunikation med makteliten och deltagande i opinionsbildning är grundläggande för deras syn på en god demokrati. Hög participation är för de båda ett obehagligt krav för att de demokratiska målen skall kunna uppfyllas.

4.2.2 Förutsättningar för deltagande

Att alla medborgare har möjlighet till deltagande i opinionsbildning medför inte självklart att samtliga utnyttjar den möjligheten. Det krävs något därutöver såsom ett engagemang av medborgaren. Viljan att delta i de lokala medierna i form av radio eller TV är inte oväntat beroende av sociala erfarenheter och vana från andra organisationer. Den som tidigare arbetat med att påverka människor ser förmodligen möjligheter i att kunna göra sin röst hörd på det lokala planet. Psykologiska faktorer, som hur väl vi identifierar oss med samhällssystemet samt vår upplevelse av att kunna påverka i olika samhällsfrågor kan också inverka (Lindblad 1983).

Grundläggande för handlingen att delta i det lokala mediet är ett intresse för eller i anslutning till en viss fråga. Av intresset kan följa en reaktion på ett program, en vilja att framföra en programidé eller att komma på tanken att själv producera ett program. Idéerna om att handla på ett visst sätt måste dock genomtränga olika hinder för att bli verklighet. Enligt tidigare studier (Hedebro 1976) är det människor med en viss uppsättning psykologiska egenskaper som med hjälp av vissa gynnsamma sociala resurser tillsammans med vissa gynnsamma faktorer i omgivningen som har möjlighet att förverkliga och förmedla idéer och åsikter genom det lokala mediet.

Betydelsefulla faktorer i den sociala omgivningen är naturligtvis individuella eller kollektiva kanaler för kommunikation. En viktig möjlighet när det gäller mediedeltagande är naturligtvis tillgången till massmedier. Individuella faktorer som spelar in är utbildning, social position samt social aktivitet och i viss mån kön. Förutom dessa tillkommer individens bedömningar av vilket inflytande man har över politiska processer. Även om man har de kunskaper som krävs och lever i en gynnsam miljö är det inte alltid säkert att man upplever sig själv som lämpad att utföra den aktivitet som teoretiskt sett upplevs som befogad (Hedebro 1976).

Vägen från ett intresse, en idé eller åsikt, till deltagande i ett lokalt medium för att uttrycka det man önskar, är alltså beroende dels av möjligheten att komma till tals och dels av om det finns tillräckliga förutsättningar för deltagande.

4.3 Politiska intentioner med när-TV

För att vidga yttrandefriheten och förstärka demokratin utformades under 1970-talet en decentraliseringspolitik för radio och TV. Detta skedde i Sverige såväl som i flertalet västeuropeiska länder. Genom att ge allmänheten tillgång till medierna samt sprida olika former av samhällsinformation via medierna ville politikerna öka medborgarnas deltagande i de politiska processerna. Processen var säkerligen mer komplex än så och det fanns en

mängd olika intressen och förutsättningar som ledde fram till denna decentraliseringspolitik.

Som tidigare nämnts motiverades beslutet att inrätta en sk särskild ljudradio och TV med behovet av lokal kommunikation från ideella föreningar och organisationer såväl till medlemmarna som till allmänheten i stort. Införandet av lokalradion var det första försöket att tillgodose regionala och lokala informationsbehov (prop 1975:13). Lokalradion blev alltså det konkreta exemplet på decentraliseringstanken inom Sveriges Radios verksamhet. Samtidigt som stationerna skulle spegla de lokala samhällsfrågorna, skulle deras uppgift vara att låta de enskilda medborgarna komma till tals. Tidigare, när de första när-radioförsöken gjordes uppgav man inte några andra syften än att den tekniska möjligheten fanns tillgängliga (Hedman 1983).

I propositionstexten återspeglas två huvudmål, nämligen *demokratisering av medierna* och *demokratisering via medierna*. Demokratisering *av* medierna innebär att allmänheten får tillgång till medierna genom att komma till tals i dem eller genom att arbeta med programproduktion. Demokratisering *via* medierna innebär i sin tur att stimulera till medverkan i det politiska livet genom att ge medborgarna kunskap och förståelse i samhällsfrågor (SOU 1984:65, Lindblad 1983).

Man ville nå ökad demokratisering genom att:

- ◆ Folkrörelser och undervisningsmyndigheter skulle delta i sändningarna
- ◆ Den lokala politiska debatten öppnades för medborgarna i mediet
- ◆ Underprivilegierade grupper i samhället skulle ta del i den lokala samhällsdebatten
- ◆ Olika föreningar skulle kommunicera med sina medlemmar

Grundläggande regler var att:

- ◆ Sändningarna skulle rikta sig till klart avgränsade grupper
- ◆ Innehållet skulle vara lokalt förankrat
- ◆ Inga inkomster fick förekomma från programverksamheten

Vilka som skall arbeta med produktion av lokala kabel-TV-program beror naturligtvis på verksamhetens syfte. Låt oss ta upp ett par motiv som återkommer i diskussionerna kring lokal radio- och TV-verksamhet överhuvudtaget. Det ena målet som ofta nämns är att det gäller att stärka och fördjupa demokratin för enskilda människor och organisationer. Det andra målet går ut på att skapa alternativ och motbilder till kommersiella och storskaliga medier utan nationell anknytning. Utifrån dessa mål är det tänkbart att välja en rent professionell verksamhet, olika kombinationer av professionella deltagare och amatörer eller en ren amatörverksamhet (SOU 1984:65).

När det gäller den rent professionella varianten kan vi notera att det inte oväntat finns två motstridiga uppfattningar, å ena sidan att den professionella journalisten är nödvändig för att stödja och utveckla medierna, deras innehåll och form samtidigt som en oberoende och professionell bevakning och nyhetsförmedling garanteras. Å andra sidan framförs åsikten att detta är ett uttryck för skrätänkande eller en oro över att radio- och TV-produktion

kommer att avdramatiseras om människor utan erfarenhet deltar i produktionen av program (SOU 1984:65).

Lokalradioproducenter med erfarenheter från arbete med allemansradio ansåg att den totala "gör-det-själv-formen" ofta strider mot intentionen att de röstsvaga skall framträda. Det krävs initiativ och förmåga, och respekten för mediet är ofta stor hos dessa människor. Professionella producenter är därför viktiga för att ta ansvar för de röstsvaga och ge dem stöd. För att någon skall lyssna måste programmen också hålla en viss kvalitet. Det bör alltså finnas någon som kan hjälpa allmänheten att framföra sitt budskap. Med utgångspunkt från ovanstående tankar förordas någon mellanform av amatörradio och traditionell professionell radio (SOU 1984:65).

Förutom olikheter mellan amatörer och professionella när det gäller hur materialet presenteras kan även skillnader finnas i val av de ämnen som tas upp. Människor som har kunskaper inom ett specifikt område kan ta upp sina egna erfarenheter. På så sätt finns möjligheter att presentera ämnen som inte tidigare behandlats i medierna. Ju mer vi som publik vill ha information om ett visst ämne, desto lägre kommer vi att värdera de professionella journalisternas förmåga att generalisera och popularisera (Hedman 1983).

4.4 Erfarenheter av när-TV

De svenska försöken med lokal kabel-TV var relativt begränsade. De flesta av de tidiga försöken skiljer sig dessutom från dagens lokala kabel-TV genom att programmen producerades av lokala företag, grannarna inom ett bostadsområde eller med stöd av SVT. Utvärderingarna från försöken är också de begränsade både till antal och innehåll, och vi är därför hänvisade till några få studier. De utvärderingar som är intressanta att jämföra med dagens situation hänför sig till Grantorps när-TV och Kabelvision i Kiruna. Omständigheterna vid studien i Kiruna var speciella på grund av att den delvis genomfördes mitt under den stora gruvkonflikten 1974.

4.4.1 Deltagare

Bakom TV-verksamheten i Grantorp stod Huddinge kommun, som avlönade en projektledare samt betalade hyran för den tekniska utrustningen. Sändningarna sköttes av en producent, en journalist, en kameraman samt "några" elever från en folkhögskola. Den ansvariga gruppens verksamheten byggde både på beredskapsarbete och frivillighet. Utöver denna mer professionella grupp deltog medlemmar från de sändande föreningarna i sina respektive produktioner. Det finns inga uppgifter på vilken kompetens dessa hade med avseende på TV-produktion. Av de åtta föreningar som deltog var två politiska organisationer, en politisk organisation med invandraranknytning, två invandrarföreningar, ett religiöst samfund, en hobby- och en kulturförening (Hedman 1983).

Kirunaförsöket drevs av den statliga TRU- kommittén och Kiruna kommun. Personalen omfattade tio tjänster som producenter, kameramän och tekniker. Trettio föreningar deltog i sändningarna. Även här saknas uppgifter på kompetensnivån hos deltagarna. I utvärderingen delades dessa in i åtta kategorier. Föreningarna fördelade sig enligt följande:

Fackliga organisationer	1
Fritids- och hobbyorganisationer	3
Idrotts- och friluftorganisationer	8
Offentliga myndigheter och serviceorganisationer	6
Politiska organisationer	3
Religiösa organisationer	0
Studieorganisationer och kulturella organisationer	3
Övriga ideella organisationer och ordenssällskap	6

När Kirunaförsöket drogs igång informerades samtliga föreningar och organisationer i området. I utvärderingen intresserar man sig för vilka som sedan deltog i sändningarna. Det visade sig att benägenheten att delta inte var särskilt stor, och i två tredjedelar av fallen var det TV-stationen som kontaktat organisationerna för medverkan. I utvärderingen tas hänsyn till detta, och man tar upp frågan om TV-stationen favoriserat vissa typer av föreningar framför andra (Wolvén 1975).

Exempelvis förekom inga religiösa föreningar i sändningarna, och de fackliga organisationerna var underrepresenterade i förhållande till deras andel av det totala antalet i Kiruna. De religiösa föreningarnas frånvaro förklaras av att de inte faller in under "lokal samhällsinformation" eller "utbildning" som var de officiella syftena med TV-verksamheten. De fackliga frågor som var mest aktuella vid tidpunkten rörde gruvarbetarna, och deras intresse av att komma till tals ansågs vara förklaringen till att de medverkade i sändningarna (Wolvén 1975).

Kirunaförsöket visar vidare att det var redan etablerade grupper, personer med högre social position och organisationsvana, som deltog i programproduktionen. Tittandet var dock mer utbrett bland grupper med lägre social position (Lindblad 1983).

4.4.2 *Innehåll*

Programutbudet i Grantorp bestod av lokala nyhetssändningar, idrottsevenemang, reportage, kultur- och musikinslag samt missionsverksamhet. Drygt 30% av programtiden ägnades åt invandrar-relaterade frågor, 20% åt utbildning, 17% åt religiös verksamhet och den återstående delen bestod av underhållning och hobbyverksamhet. Det visade sig att när-TV inte i någon större utsträckning användes till politiska debatter eller för opinionsbildning. De flesta programmen var neutrala till sin karaktär och behandlade inte kontroversiella frågor. Den lokala förankringen var påtaglig, men en stor del av programmen sändes på andra språk än svenska, vilket medförde att stora delar av invånarna inte kunde ta del av programmen. Detta var en källa till kritik från publikens sida (Hedman 1983).

I Kiruna förekom liknande programinslag, men klassificeringen har gjorts annorlunda. Eftersom ingen redovisning av de konkreta programmen finns, ger vi en översiktlig redovisning av hur programtiden fördelats. Lokal samhällsinformation 35%, utbildning 30%,

gruvstrejk 14%, idrott, konsumentfrågor och underhållning stod för återstoden av sändningstiden. Mest anmärkningsvärt är den stora andelen av sändningarna som berörde gruvstrejken. Dessa program var ofta extrainsatta och annonserades antingen med hjälp av flygblad eller i TV mellan de andra programmen. Totalt sett var den lokala anknytningen i programmen hög (Wolvén 1983). Avgörande skillnader jämfört med Grantorp var alltså att samtliga sändningarna var på svenska och att politiska frågor diskuterades.

4.4.3 Publik

Hela 82% av invånarna i Grantorp tittade inte på sändningarna. Det berodde inte på att man inte kände till dem. De allra flesta sade att de hört talas om när-TV, men en stor del av dessa menade att det fanns faktorer som försvårade deras tittande. Den vanligaste anledningen var att sändningstiderna inte passade. Detta förvånade utvärderarna med tanke på att kvällssändningarna sändes i repris dagen efter samt att samtliga veckans program även reprisades under lördagen. En viktig uppgift är dock att många av de tillfrågade saknade TV-apparat (Hedman 1983).

Trots den relativt lilla publiken, ansåg 40% av de tillfrågade att när-TV skulle vara kvar. 25% ville ha kvar när-TV endast för att andra än de själva skulle kunna ha nytta av det. Det fanns även de som kunde dock tänka sig att ändra på formen för verksamheten. Mest positivt med när-TV uppgavs den lokala förankringen vara. Invandrarprogrammen fick också positiva reaktioner, såväl från invandrare som svenskar. Det sämsta med när-TV uppgavs vara den bristande tekniska kvaliteten på programmen samt den stora andelen religiösa program (Hedman 1983).

Att den publikstudie som genomfördes i Kiruna hänför sig till veckan för gruvkonflikten medförde att publiken var relativt stor. Mätningar gjordes olika dagar och vid olika tidpunkter under dessa dagar. Eftersom det skulle bli alltför omfattande att redovisa detta material i sin helhet, begränsar vi oss till att konstatera att publiksiffrorna för kanalens kvällssändningar låg mellan 25% och 50%. Antalet tittare som följde de rikstäckande kanalernas sändningar låg endast på 15% i genomsnitt. Kanalen lyckades alltså både nå och hålla kvar en stor publik kring nyhetssändningarna om gruvkonflikten. Man nådde även grupper som vanligtvis inte tittar på samhällsinformation. En av förklaringarna till detta ansågs vara den lokala förankringen. Vid en jämförelse med andra medier ansågs också Kabelvisionen ha haft den bästa bevakningen av konflikten (Wolvén 1975).

Övriga synpunkter från publiken var att det positiva med mediet är närheten till tittarna, möjligheterna att minska gapet mellan invånare och myndigheter samt att olika minoritetsgrupper skulle kunna ha nytta av verksamheten. Etniska och språkliga minoriteter anses kunna bli en viktig målgrupp, eftersom dessa ofta är sämre socialt integrerade och mindre aktiva än den övriga befolkningen (Wolvén 1975).

4.4.4 Sammanfattning

Hur uppfyller då de lokala medierna de demokratiska målen? Ja, eftersom antalet försök var begränsade samtidigt som forskningen inte i någon större utsträckning varit inriktad på sambandet mellan lokala medier och lokal demokrati, finns det inget enydigt svar på frågan. Många människor nås dock av de lokala medierna. Lågutbildade samt äldre är den trognaste publiken. Om medierna skall kunna bidra till fördjupad demokrati måste dock exponeringen för de lokala medierna vara kopplad till beteenden som kan antas ha en positiv funktion i demokratiskt hänseende. Ofta är så inte fallet (Lindblad 1983).

De föreningar som deltog i försöket i Grantorp säger sig ha fått bättre kontakt med varandra, och förhoppningsvis fick de även mer förståelse för varandras verksamheter. Många av de som deltog, anser att försöket har skapat större gemenskap och samhörighet i området, men större delen av de föreningar som finns i området valde att hela tiden stå utanför när-TV-verksamheten (Hedman 1983).

Försöket i Grantorp betraktas i utvärderingen som misslyckat. Detta på grund av att verksamheten endast engagerade ett mycket begränsat antal personer. Fyra av fem vuxna tittade heller aldrig på sändningarna. Utvärderaren menar att en förklaring till detta är att verksamheten inte syntes tillräckligt utåt. Troligen upplevde många i området när-TV som en intern angelägenhet för de deltagande föreningarnas medlemmar, och inte som något som kunde vara intressant för något utanför den kretsen. Den här typen av verksamhet borde dessutom varit förlagd till en centralt belägen lokal som upplevts som öppen för alla invånare. Som det nu var bedrevs verksamheten inne i svenska kyrkans lokaler och kanalen uppfattades ofta som religiöst dominerad, trots att det religiösa innehållet var långt ifrån övervägande i sändningarna (Hedman 1983).

Ytterligare en förklaring till den uteblivna framgången anses vara att tittarna förväntade sig att få mer av det som skulle kunnat vara unikt för kanalen, nämligen information och nyheter från Grantorp. De mest efterfrågade inslagen var information om lokala angelägenheter, kommunalpolitik och underhållning. Om programmen inte upplevs innehålla underhållande material eller information om vad som händer lokalt, vilket en stor del av invånarna i Grantorp inte gjorde, är sannolikheten för att man skall titta på sändningarna liten. Om få personer tittar begränsas också möjligheterna att rekrytera intresserade personer till produktionsarbetet (Hedman 1983).

På grund av att de försök man studerat endast omfattat korta tidsperioder kan man säga att resultaten endast rör en aspekt av public access som deltagande i den demokratiska processen, nämligen den del som utgörs av människors och grupper medverkan i respektive medium. Resultaten ger inte svar på frågan om verksamheten kan förmå att engagera allmänheten som deltagare i programproduktionen och om public access-produktionen på sikt kan nå ut till och engagera människor på ett sådant sätt att det ökar deras deltagande i den demokratiska samhällsprocessen (Lindblad 1983).

KAPITEL 5

METOD & MATERIAL

För att kunna genomföra vår undersökning och därigenom slutligen få svar på våra frågor, fordras att studien genomförs på ett konsekvent och ändamålsenligt sätt. Vi behöver alltså ett redskap, en metod, som kan hjälpa oss att finna den kunskap vi söker. Eftersom metodvalet inte är självklart vill vi visa på vilka grunder valet gjorts.

I detta kapitel berättar vi alltså varför vi valt att använda oss av en kvalitativ metod och redogör för hur den är utformad. Vidare redogör vi för vårt urval, tillvägagångssätt, det material vi använt oss av, samt hur materialet har analyserats. Slutligen resonerar vi kring undersökningens validitet i relation till syftet och frågeställningarna.

5.1 Materialinsamling – Kvalitativ personlig intervju

Utgångspunkten för vårt uppsatsarbete är att nå en djupare förståelse för vilka faktorer som påverkar allmänhetens möjligheter att komma till tals genom den när-TV-verksamheten. Eftersom vår undersökning går ut på att komma underfund med hur verkligheten ser ut just inom Öppna Kanalen i Göteborg, måste vi använda ett instrument som är tillräckligt känsligt och nyansrikt för ge oss denna kunskap.

När vi väl kommit underfund med vad vi ville undersöka visade det sig snart att en kvalitativ och inte en kvantitativ metod bäst skulle uppfylla våra önskemål. Kvantitativa metoder lämpar bäst för forskningsuppgifter där man vill kunna dra generella slutsatser utifrån det insamlade materialet. Forskaren måste då i förväg bestämma vilken information som är mest relevant för frågeställningarna. Eftersom man avgör redan i utformningen av undersökningen vilka svar som är möjliga, gäller det alltså att veta vad man skall fråga om (Holme & Solvang 1997).

I vår undersökning är vi istället intresserade av att beskriva en specifik situation, och dra slutsatser utifrån just den. Vi är alltså inte intresserade av att dra generella slutsatser om andra liknande situationer. Istället vill vi få fram så mycket information som möjligt, för att finna eventuella underliggande fenomen och samband, som inte är uppenbara vid första anblicken. I jämförelse med kvantitativa metoder erbjuder kvalitativa metoder generellt sett större frihet vid tolkningen av insamlade data. Samtidigt åläggs man som forskare ett större ansvar när det gäller att ställa upp klara ramar för att avgränsa tolkningsmöjligheterna (Holme & Solvang 1997). Detta kommer vi att gå in närmare på under rubriken Analyserförfarande.

Kvalitativa undersökningar kan utföras med hjälp av observation, textanalys eller intervju (Repstad 1993). Observation kunde teoretiskt sett ha varit en möjlig metod, men förfaran-

det skulle tagit orimligt lång tid, samtidigt som det skulle varit högst osäkert vilken information vi skulle fått fram. Intervjun är för oss det mest ändamålsenliga instrumentet, eftersom vi vill undersöka hårddata såväl som attityder, erfarenheter och känslor. Genom intervjun kan vi på ett strukturerat och effektivt sätt söka dessa typer av information..

Om man har en kvalitativ ansats i sin forskning är det viktigt att man kommer nära informationskällan och kan föra en dialog som präglas av förtroende (Holme & Solvang 1997). Med utgångspunkt från detta kan vi utesluta några typer av intervjusätt. Fokusgruppintervjuer skulle inte tjäna vårt syfte, eftersom vi är ute efter att skapa oss en bild av varje enskild förening. Telefonintervjuer kunde ha varit möjligt att genomföra, men med tanke på omfattningen av varje enskild intervju framstår det som ett orealistiskt tillvägagångssätt.

Vi valde personliga intervjuer främst med tanke på att vi ville nå den närhet till intervjupersonen som är nödvändig för att få en så nyanserad och uttömmande bild som möjligt. Ett personligt möte ger möjlighet att uppfatta eventuell ickeverbal kommunikation, som kan komplettera den verbala. En fördel är dessutom om intervjusituationen inte uppfattas som alltför konstruerad, utan kan likna ett vardagligt samtal, så att intervjupersonen inte behöver känna sig pressad av yttre omständigheter.

Intervjuer kan, enligt Annika Lantz (1993), vara av strukturerad eller halvstrukturerad typ, och ge möjlighet till kvantitativ analys. Vidare kan de vara riktat öppna eller öppna. Vid en öppen intervju är frågan vid, och intervjuaren försöker fördjupa sig i det som intervjupersonen finner intressant att tala om. Vid en riktad öppen intervju är frågan fortfarande vid, men indelad i ett antal avgränsade frågeområden. Intervjuaren uppmuntrar intervjupersonen att tala om sådant som är av intresse för undersökningen (Lantz 1993). För vår del passar riktade öppna intervjuer bäst eftersom syftet med undersökningen är att skaffa oss så mycket kunskap som möjligt om ett begränsat område.

5.2 Urval

Eftersom kvalitativa intervjuer syftar till att ge en djup och fullständig uppfattning om det undersökta fenomenet, är stor variationsbredd i urvalet är viktigt för att maximera informationsinnehållet (Holme & Solvang 1997). På grund av att alla föreningar inte sänder lika ofta, kunde vi öka bredden i urvalet genom att välja en månad som undersökningsperiod, jämfört med om vi valt exempelvis en dag eller en vecka. På så vis fick vi alltså med ett större antal föreningar i undersökningen.

Vårt urval består av de föreningar som sände TV-program i Öppna Kanalen i Göteborg under november månad 1996. Det enda urvalskriteriet var att de skulle ha sänt minst en gång under perioden. Det visade sig att 21 föreningar uppfyllde kravet. Intentionen var att samtliga av dessa föreningar skulle ingå i undersökningen, och att en representant för varje förening skulle intervjuas. Fyra av de tillfrågade föreningarna ville inte delta, vilket innebär att vår undersökning har ett visst bortfall. Detta är något vi inte kan påverka, och vi får acceptera att materialet inte blir fullständigt. Vi återkommer till detta i validitetsdiskussionen.

För att öka informationsinnehållet är det betydelsefullt att intervjupersonen har goda kunskaper och insikter om det område man skall undersöka. Det kan vara personer som är medvetna och reflekterande över sin situation. Det är alltså viktigt vem intervjupersonen är

som människa (Holme & Solvang 1997). När det konkret gäller de personer vi intervjuat, har vi själva inte kunnat påverka urvalet. Vår önskan var att få träffa en representant för varje förening, men vem detta i praktiken blev avgjordes inom respektive förening. Samtliga intervjupersoner visade sig dock vara antingen huvud- eller delansvariga för föreningens TV-verksamhet.

5.3 Tillvägagångssätt vid materialinsamlingen

Som tidigare nämnts kan kvalitativa intervjuer genomföras på olika sätt, mer eller mindre styrda från intervjuarens sida. Den riktat öppna varianten som vi använder, är beroende intervjuarens styrning vad gäller ämnesområden, men vad gäller innehållet i övrigt tillåts den intervjuade själv styra utvecklingen i intervjun.

5.3.1 *Uppläggning av intervjuerna*

Vid kvalitativa intervjuer använder man inte standardiserade frågeformulär, därför att den intervjuade i största möjliga utsträckning skall tillåtas styra utvecklingen av intervjun. Likafullt har den som genomför underökningen sin egen uppfattning om vilka faktorer som är viktiga. Dessa kan skrivas ned i en handledning till intervjun. Handledningen behöver dock inte följas strikt. Dyker det upp nya infallsvinklar under intervjusituationen, måste man ta hänsyn till dessa (Holme & Solvang 1997).

Innan vi tog itu med intervjuerna, funderade vi igenom vad som kunde vara relevant att ta reda på. Efter att ha diskuterat kring syftet och våra frågeställningarna, fann vi till slut fem huvudområden: föreningsfakta, TV-verksamhet, finansiering, teknik och när-TV. Varje huvudområde består vidare av ett antal frågor. Tillsammans utgör dessa innehållet i den intervjuguide (se bilaga 1) vi haft som vägledning under intervjuerna. För att förvissa oss om att intervjuguiden skulle fylla sitt syfte, lät vi dåvarande studierektorn på journalisthögskolan Susanne Reich, avge sina synpunkter på innehåll och utformning.

Vi planerade att inleda intervjun med att tala om föreningens organisation, ålder, medlemsantal med mera. Genom att börja samtala om dessa relativt okontroversiella frågor, hoppades vi att intervjupersonen skulle skaka av sig eventuell osäkerhet, och att vi som intervjuare efterhand skulle kunna bygga upp det förtroende som är nödvändigt för en meningsfull intervju.

Tanken var fortsättningsvis att den uppställda ordningen inte måste följas slaviskt, utan att vi skulle låta intervjupersonerna i så hög utsträckning som möjligt själva styra samtalet. Det skulle sannolikt innebära ett zick-zackande mellan olika områden, men huvudsaken var att samtliga områden skulle uttömmas så grundligt som möjligt. Syftet med intervjuguiden var att den skulle tjäna som hjälpmedel för oss själva. Om vi valt att i förväg visa den för intervjupersonerna, finns risk för att de medvetet eller omedvetet låst sig vid att svara endast på de uppställda frågorna.

Liksom vi inte var tvungna att behandla huvudområdena i den uppställda ordningen, behövde inte heller frågorna ställas i sin inbördes ordning. De skulle snarare fungera som stöd vid informationsinhämtningen, för att försäkra oss om att alla relevanta aspekter behandlats. När intervjupersonen väl börjat resonera i ena änden av en frågeställning, visade det sig att flera av våra frågor besvarades på vägen. Likaväl kunde det vara så att vi själva sköt in

en fråga från ett annat område, därför att det föll sig naturligt att ta upp den i det aktuella sammanhanget.

Vi märkte snart att tonvikten inom de olika områdena kom att förändras allteftersom intervjuarbetet fortskred. För några av de uppgifter vi inhämtade minskade relevansen, medan andra uppgifter fördjupade våra kunskaper, så att vi kunde nå större förståelse än vi från början tänkt oss. Efter de första intervjuerna justerade vi således intervjuguiden, för att göra den så effektiv som möjligt.

För att dokumentera intervjuerna valde vi att både spela in dem och föra anteckningar. Anteckningarna fungerar både som stöd vid utskriften och som en försäkring, om bandspelaren skulle sluta fungera. Vid varje intervju var en av oss ansvarig för att driva samtalet framåt, medan den andre förde anteckningar och hade möjlighet att ställa kompletterande frågor.

5.3.2 Utvärdering av intervjuerna

”Att intervjua professionellt kräver både kunskaper och färdigheter. Kunskaperna kan inte uteslutande inhämtas intellektuellt. Det krävs också en full och emotionell förståelse av att man som intervjuare påverkar och påverkas, det vill säga en insikt i hur intervjuarens person och sätt att vara påverkar växelspelet. Man måste praktiskt öva sig i att intervjua och att kritiskt granska intervjuprocessen och det egna förhållningssättet.” (Lantz 1993, sid 11).

Efter att ha fått en medlemsförteckning från Öppna Kanalen, tog vi kontakt med de föreningar som ingick i urvalet. Vi redogjorde för vad intervjun skulle handla om och hur lång tid den beräknades ta i anspråk. Därefter bestämdes tid och plats med intervjupersonerna. Platserna varierade beroende på intervjupersonernas önskemål och praktiska möjligheter. I möjligaste mån försökte vi få intervjuerna till stånd i lugna miljöer. Detta lyckades inte alltid helt, men åtminstone fullt tillfredsställande.

Miljöerna varierade från allt emellan att bli hembjudna på kaffe och bullar till att sitta på en larmig hamburgerrestaurang. En alltför stökig miljö är förstås inte till gagn för koncentration och lugn, vare sig för intervjupersonen eller intervjuaren. En ytterligare anledning till att finna en så ostörd miljö som möjligt var vi använde oss av bandspelare. Genom kombinationen av inspelning och anteckningar, blev intervjuerna dock lätta att följa i efterhand trots att ljudkvaliteten inte alltid var den bästa. Vid två tillfällen hände det som inte får hända. Batterierna i bandspelaren tog slut. Dessa intervjuer kunde dock färdigställas skriftligen.

Vi upptäckte också att miljön var betydelsefull för själva informationsinhämtningen. De intervjuer som genomfördes i föreningens egna lokaler eller i den lokal TV-programmen producerades, tillfördes en extra dimension i och med att verksamhetens omfattning och villkor framstod tydligare då, än när man endast talar om dem. Vi var alltså två intervjuare som mötte en ensam intervjuperson. Det gav oss från början ett slags överläge gentemot den intervjuade, och risk finns för att denne kan ha känt sig hämmad på grund av detta. Vi uppfattar det dock som att de allra flesta intervjupersonerna snabbt fann sig tillrätta i situationen. En anledning till detta kan vara att våra frågor inte direkt rörde den intervjuades egen person, utan en verksamhet som denne är engagerad i på sin fritid.

Varje intervju visade sig efterhand få en egen karaktär. Tyngdpunkten kom i olika fall att hamna inom olika intresseområden, och vi skall inte sticka under stol med att somliga in-

tervjuer varit mer givande än andra. Allteftersom intervjuarbetet fortskred uppenbarade sig också några återkommande stöttestenar, som vi uppfattar som problematiska. De problem vi stött på kan sammanfattas i tre grupper; språkbarriären, respekten för bandspelaren och svårigheten med att få den intervjuade att hålla sig inom ämnesområdet.

Flera av intervjuerna skedde med invandrare, som i några av fallen bröt kraftigt. Det var ibland svårt att föra en fruktbar dialog, eftersom vi inte alltid förstod varandra. På grund av detta gick vi miste om en del information, trots att vi försökte angripa samma fråga från olika håll. Språkförobustringen var otvivelaktigt vårt största problem.

Att människor blir hämmade av att deras röst spelas in på band är en faktor som vi också måste ta hänsyn till. Det blev särskilt tydligt i ett fall, där intervjupersonen intog en synnerligen diplomatisk hållning under intervjun, men till teet och kakan efteråt levererade betydligt mer personliga åsikter. Ett bra sätt att minska anspänningen inför inspelningen var att trycka igång bandspelaren direkt när vi satt oss ned. Alltså börja samtalet utan att markera ett visst startögonblick. Genom att börja prata lite löst om ditt och datt, så fort man träffas, blir också stämningen mindre formell.

Svårigheter med att få den intervjuade att hålla sig inom området, uppstod i ett par fall där intervjupersonen antingen var starkt engagerad i sin sak eller var mer intresserad av att tala om sig själv än om de frågor som vi ville ha svar på. Eftersom intervjuerna från början var tänkta att vara relativt fria, för att vi skulle få en så nyanserad bild som möjligt, var vi beredda på att samtalen skulle ta olika vändningar. I ett fall kändes det dock som om intervjun fungerade som katalysator för den intervjuades egna framtidsvisioner. Vi upplevde att vi själva fick agera bollplank och svara på frågor om tänkbara framtidsutsikter, TV- och mediautbildningar med mera.

Efter de första intervjuerna kändes det att vi bättre vuxit i rollen som intervjuare, och på ett mer naturligt sätt kunde inleda med att ta upp ett tema för att sedan låta intervjupersonen tala fritt. Informationsutbytet gynnades av att vi inte var tvungna att avbryta för att ställa en viss fråga vid ett visst tillfälle, och flera av våra frågor besvarades utan att vi uttryckligen behövde ställa dem. Intervjuguiden fungerade här som en trygg grund att vila på.

När vi avtalade tid för intervjuerna, hade vi beräknat tidsåtgången till cirka en timma. Det visade sig också räcka gott och väl i de flesta fall. Några av de intervjuade uttryckte sig mycket effektivt och koncist, medan andra förde mer omfattande resonemang. Att de från början avsatt en timma, bidrog troligen till en avspänd stämning, som i sin tur medförde att vi kunde föra lugna och uttömmande samtal. Vi lämnade inte intervjupersonerna förrän vi, så gott vi kunde, försäkrat oss om att de fått möjlighet att lämna sin egen uppfattning om de aktuella ämnesområdena.

5.4 Materialtolkning – Grounded theory-metoden

Grounded theory-metoden eller kartläggningsmetoden (Enerothen, 1984) är en kvalitativ forskningsmetod som utarbetats av de båda amerikanska sociologerna Barney Glaser och Anselm Strauss. Grundtanken är att forskaren relativt förutsättningslöst skall ta sig an forskningsuppgiften, för att inte bli hindrad av existerande teorier. Det gäller dock att ha god kännedom om forskningsområdet, utan att för den skull gräva ner sig i detaljer eller skapa sig en färdig bild av situationen i förväg. Forskningen blir sedan en process där man med jämna mellanrum går tillbaka till litteraturen för att finna tillämpningar för de data

man funnit. Det handlar om att gå på upptäcktsfärd i materialet och att tillämpa existerande teorier på nya sätt eller att skapa helt nya teorier. (Strauss & Corbin, 1990). Teorierna får dock inte vara abstrakta eller spekulativa, utan varje teoribildning skall vara grundad på konkreta data (Glaser & Strauss 1967).

Att nå insikt inom forskningsområdet, att ha förmåga att ge mening åt insamlade data samt att ha kapacitet att förstå och skilja det väsentliga från det oväsentliga, kan sammanfattas i begreppet "teoretisk känslighet". När undersökningen tar sin början varierar graden av teoretisk känslighet hos forskaren, beroende på kännedom om litteratur och erfarenhet av forskningsområdet i fråga. Förmågan kan också utvecklas allteftersom undersökningsarbetet fortgår. Teoretisk känslighet är intimt förknippat med grounded theory, och det är denna känslighet som möjliggör för forskaren att utveckla nya välgrundade, hållbara teorier. Det är också viktigt att forskaren håller balansen mellan sina konstruktioner och verkligheten. För att underlätta detta bör man fråga sig vad som verkligen sker, och förhålla sig skeptisk till de hypoteser och antaganden som gjorts i början av arbetet (Strauss & Corbin, 1990).

För att kunna analysera det insamlade materialet enligt grounded theory-metoden sätter forskaren namn på de olika fenomen man finner. Liknande fenomen ges samma namn för att kunna föras samman i bestämda kategorier. På så sätt förs diskussionen upp på en högre teoretisk nivå. Det är inte de enskilda fenomenen som analyseras, utan en mer abstrakt grupp som täcker in samtliga fenomen inom just den gruppen. Grounded theory-metoden syftar till att forskaren skall finna samband mellan olika fenomen, som gör att man kan förklara upptäckterna på en högre nivå än om man endast beskrivit och sammanfattat själva upptäckterna (Strauss & Corbin, 1990).

Strauss (1990) beskriver hur systematiseringen av data görs på olika nivåer. Vi har dock valt att använda den svenske sociologen Bo Eneroths (1984) beteckningar för att åskådliggöra strukturen. Först har vi *begreppet*, som står för den undersökta företeelsen i sin helhet. Begreppet kan delas in i olika *kategorier*, och kategorierna kan i sin tur innehålla olika *dimensioner*. Till sist kan även dimensionerna ha olika kvalitativa värden eller *kvaliteter*.

För att komma fram till begreppets kategorier, dimensioner och kvaliteter krävs systematisk gruppering och omgruppering av insamlade data, tills man gjort en så fullständig kartläggning av företeelsen som möjligt, utifrån dessa givna data. Syftet är att blottlägga så många aspekter som möjligt på varje nivå. Grounded theory-metoden innebär alltså att forskaren utgår från å ena sidan begreppet som ett namn på företeelsen, å andra sidan från en mängd data man urskiljt från den insamlade datamassan. Genom kartläggningen av företeelsen blir resultatet både en kvalitativ sammanfattning av datamaterialet och en fullödig kvalitativ beskrivning av den undersökta företeelsen (Strauss & Corbin, 1990).

5.5 Analysförfarande

Det material vi haft att tolka består av bandinspelningar samt minnesanteckningar från intervjuerna. Intervjuerna skrevs ut så snart efter intervjutillfället som möjligt, så att vi skulle kunna behålla känslan från mötet med intervjupersonen och minska risken för att gå miste om nyanser och ickeverbalt information. Utskrifterna gjordes utifrån detta synsätt så att våra egna reflektioner fogades till innehållet. Redan på detta stadium gjorde vi alltså en första tolkning av intervjuerna.

För att kunna besvara frågeställningarna har vi systematiserat insamlade data i enlighet med grounded theory-metoden. Det mest åskådliga exemplet på detta är första ledet i den första

frågeställningen. Vi använder oss här av nivåerna begrepp, kategori, dimension och kvalitet. Den översta nivån, begreppet, utgörs av de föreningar som sänder TV-program i Öppna kanalen. Kategorierna är engagemang, syften och resurser. Dimensionerna blir därefter typer och grader av engagemang, utåtriktade och inåtriktade syften samt personella, ekonomiska och tekniska resurser. Faktorerna presenteras nedan i anslutning till sina respektive kategorier. Faktorer motsvaras i praktiken av svaren på frågorna i intervjuguiden. Svaren på dessa frågor ligger sedan till grund för besvarandet av andra ledet i den första frågeställningen samt de återstående två frågeställningarna.

När vi kartlagt materialet har vi funnit att några faktorer bidrar till helhetsbilden i mer än ett sammanhang. Följaktligen återkommer dessa under mer än en kategori. För att åskådliggöra analysförfarandet med sina olika moment och nivåer, utgår vi från vår första frågeställning.

- ♦ Hur nyttjar de sändande föreningarna Öppna kanalen med avseende på deras engagemang, syften och resurser, samt vilket perspektiv har de på sin roll i mediestrukturen?

Frågeställningen tar sikte på vad som ligger bakom föreningarnas TV-verksamhet ur fyra perspektiv, som får bilda rubriker till våra kategorier. Den första kategorin vi undersöker är föreningarnas **engagemang**. Här har vi funnit de två dimensionerna grader och typer av engagemang. Med grad av engagemang menar vi hur högt det praktiska engagemanget är inom föreningen. Vi vill ge en bild av hur pass engagerad man är inom TV-verksamheten. Med **typ av engagemang**, menar vi från vilket huvudsakligt intresse inom föreningen som engagemanget för TV-verksamheten härrör.

Faktorer: Föreningens ålder
Medlemsantal
Antal medlemmar som ägnar sig åt TV-verksamheten, personberoende
Tid man har sänt TV
Kontinuitet och regelbundenhet i sändningarna
Sändningstid per månad
Tid som ägnas åt TV-verksamheten
Egenproducerat/utomproducerat material i sändningarna
Önskan/vilja att sända mer
Typ av ekonomiska resurser man har för TV-verksamheten: föreningsmedel, bidrag, privata medel
Framtidstro vad gäller den egna TV-verksamheten
Synen på den egna ekonomiska situationen
Syfte med TV-verksamheten
Egenproducerat eller utomproducerat material

I den andra kategorin, föreningarnas **syften**, undersöker vi vad som driver föreningarna att sända TV-program. Syftet delar vi vidare in i de två dimensionerna utåtriktat och inåtriktat syfte. Det **utåtriktade syftet** tar hänsyn till vad föreningen vill ge tittarna med sina program. Om man till exempel gör ett program som tar upp interna frågor och medlemsaktiviteter, bedömer vi att det utåtriktade syftet är att informera. Med **inåtriktat syfte** avser vi de motiv man har för TV-verksamheten för föreningarnas egen skull. Om verksamheten exempelvis bedrivs i form av en studiecirkel, bedömer vi det inre motivet vara utbildning av medlemmarna. Det är inte säkert att alla har ett inåtriktat syfte med sin verksamhet, eftersom man kanske endast använder mediet för att kort och gott nå ut med sitt budskap.

Faktorer: Syfte med TV-sändningarna för föreningen
Typ av program
Uppfattning om betydelsen av lokal anknytning
Publikorientering, målgruppstänkande
Organisationsform för föreningen
Syfte med bildandet av föreningen
Hur många och vilka medlemmar är engagerade i TV-verksamheten
I vilket intresse är medlemmarna engagerade i TV-verksamheten

I den tredje kategorin bedömer vi vilka **resurser** föreningen har till sitt förfogande för TV-verksamheten. Bedömningen görs sedan utifrån de personella, ekonomiska och tekniska dimensionerna. Vid bedömningen av **personella resurser** är vi intresserade av föreningarnas förutsättningar med utgångspunkt ifrån de personer som är aktiva i inom TV-verksamheten. Vi tar fasta på kompetensnivå och kompetensspridning inom föreningen samt hur rollfördelningen ser ut.

Efter som vi inte har uppgifter om de konkreta ekonomiska belopp föreningarna har att röra sig med, tar vi istället ett mer estimerande grepp kring frågan. De **ekonomiska resurserna** bedöms utifrån det sätt vilket de finansierar sin verksamhet och hur de beskriver sin situation. Detta ger oss också en bild av hur pass krävande verksamheten är ur ekonomisk synvinkel.

De **tekniska resurserna** avser den tekniska utrustning man använder i verksamheten. Vi är intresserade av vilken kvalitet utrustningen har och om den tillhör föreningen, enskilda medlemmar, om den är lånad eller hyrd.

Faktorer: Ekonomiska resurser
Tekniska resurser
Antal medlemmar
Personal
Antal aktiva medlemmar i TV-verksamheten
Kompetensnivå
Kompetensbredd – personberoende

I den fjärde och sista kategorin bedömer vi den uppfattning man har inom föreningarna angående sin egen **roll i mediestrukturen**. Utgångspunkten är de insikter de aktiva har i frågan och hur de reflekterar över sin situation i förhållande till övriga aktörer, regelverk med mera.

- ♦ Hur förhåller sig Öppna Kanalens verksamhet idag till ursprungstankarna om när-TV, med avseende på de sändande föreningarnas karaktärer samt vilka intressen är kanalen ett forum för?

En jämförelse kommer att göras mellan de resultat vi fått fram genom den första frågeställningen och det vi vet om de grundläggande tankar som låg bakom framväxten av när-TV. Analysen sker alltså utifrån de kategorier som är representerade i den första frågeställningen. Eftersom ursprungstankarna är ganska vaga som måttstock måste tolkningen av förhållandet mellan ursprungstankarna och Öppna Kanalens verksamhet dels göras med varsamhet. Med utgångspunkt från de föreningar som är aktiva i Öppna Kanalen, deras engagemang, motiv, resurser och program, ger vi sedan en bild av vad Öppna Kanalen är ett forum för.

- ◆ Vilken roll spelar Öppna Kanalen i den lokala demokratin?

För att besvara den här frågan sammanför vi den tidigare materialanalysen med teorier om demokrati, med fokus inställt på interaktiv demokrati och begreppen participation och intresseartikulering.

5.6 Undersökningens validitet

Validiteten är beroende av vad vi har mätt, och om detta är utklarat i frågeställningen. Den information vi samlat in måste ha en definitionsmässig giltighet. Det är alltså nödvändigt att operationaliseringen av de teoretiska variablerna gjorts så att den teoretiskt definierade variabeln och den operationaliserade variabeln stämmer överens i så hög grad som möjligt (Holme & Solvang 1997).

Det kan dock vara svårt att få en fullständig överlappning mellan den teoretiska och den operationaliserade variabeln, eftersom de inte logiskt följer varandra. Vi har därför använt oss av ett flertal indikatorer på varje teoretisk variabel. Det tydligaste exemplet på detta är de faktorer som ligger till grund för bedömningarna av kategorierna och dimensionerna under vår första frågeställning.

Metoden, urvalet, samt vår förmåga att genomföra undersökningen på ett ändamålsenligt sätt påverkar också validiteten. Valet att använda kvalitativa intervjuer, liksom valet att intervjua samtliga föreningar som sände i Öppna Kanalen i under november 1996, har vi motiverat tidigare i detta kapitel. Eftersom vi inte finner några problem med validiteten när vi ställer dessa val i relation till syftet och frågeställningarna, tar vi inte upp diskussionen ännu en gång, utan koncentrerar oss på faktorer som mer direkt rör validiteten.

Vår förmåga att genomföra undersökningen på ett ändamålsenligt sätt, är dessvärre inget vi kan ta för givet. Med frågeställningarna som utgångspunkt samlade vi till att börja med in nödvändiga kunskaper om ämnet. Med förbehåll för att det fortfarande kan finnas källor som vi inte upptäckt, fann vi inte några tidigare studier som behandlat exakt de frågor som vi var intresserade av. Vi har därför i möjligaste mån anpassat de tidigare forskningsrönen till vår undersökningssituation.

Vi har ett smärre bortfall i vår materialinsamling. Självklart har detta relevans för våra resultat, men vilken relevans går ju inte exakt fastslå. Fyra föreningar föll bort, tre invandrarföreningar och en utbildningsförening och man kan konstatera att de åtminstone ytligt sett tillhör de två utav de tre största föreningstyperna i vår undersökning. Därför tror vi ändå att deras frånvaro spelar en mindre roll i det stora sammanhanget.

Operationaliseringen av syftet och frågeställningarna, skötte vi båda tillsammans. Detta mynnade ut i intervjuguiden, som först granskades av en sakkunnig person och sedan förfinades allteftersom intervjuarbetet fortskred. Intervjuerna dokumenterades på band och därefter på papper. Så långt anser vi oss säkra på att vi arbetat så konsekvent och ändamålsenligt som möjligt.

När det så gäller de begrepp och frågor vi använt vid intervjuerna, är det betydelsefullt att de som intervjuats tolkat dessa på samma sätt som vi själva gjort. I några fall har det varit uppenbart att vi besuttit de största kunskaperna inom ämnesområdet i stort, i andra fall har den intervjuade varit den mest insatte. De olika kunskapsnivåerna hos de intervjuade har

naturligtvis påverkat karaktären på deras svar. Vidare kan man fråga sig om det räcker att intervjua endast en föreningsmedlem, om man vill få fram uppfattningar och synsätt inom en hel förening. Vi inser att vi inte till fullo kunnat kontrollera dessa faktorer innan intervjuerna genomfördes. Vi måste här lita till de kontaktpersoner som rekommenderat antingen sig själva eller någon annan att uttala sig för föreningens räkning.

Något vi också måste ha i åtanke är risken för att de intervjuade kan ha svarat så som de antar att vi vill att de skall svara, eller att de medvetet eller omedvetet förmedlar en idealbild av sin verksamhet. För att resultaten skall vara giltiga i ett större sammanhang, krävs naturligtvis att de speglar verkligheten. För att främja en så verklighetstrogen bild som möjligt, måste vi vara vaksamma på detta såväl vid intervjutillfället som vid tolkningen av materialet.

Det grundläggande problemet vi fann under analysförfarandet var den stora materialmängd vi hade att hantera. Problemet härrör från ett något för vitt perspektiv i vårt syfte. Materialet föreföll oss stundom som svårgenomträngligt. Vi löste hanterligheten genom att istället vidga resultaten något och gjorde avkall på precisionen. Därigenom vann vi istället en mer samlad bild. Vad det gäller våra kategoriseringar av materialet kan vi säga att vår personliga förförståelse självklart spelat in vid analysförfarandet. Det är ofrånkomligt att vi i vår roll som analytiker är färgade, men detta bör genom noggrannhet och strikthet i analysförfarandet kunna minimeras. Till fördel för validiteten kan sägas att vi har varit två personer som genomfört intervjuerna och tillsammans analyserat materialet. Vi har fortlöpande under arbetets gång ägnat tid åt att diskutera och ifrågasätta resultaten för att hela tiden upprätthålla ett nyktert perspektiv.

Som avslutning vill vi påpeka att vår undersöknings validitet och den utomstående bedömning av den samma till stor del är avhängigt kontextuella och kulturella skillnader mellan oss och utomstående betraktare.

KAPITEL 6

DE DELTAGANDE ORGANISATIONERNA

Med det första kapitlet i resultatredovisningen ämnar vi besvara frågan om hur de deltagande organisationerna nyttjar Öppna kanalen. Redovisningen följer den indelning i kategorier vi redogör för i kapitel 2.2 som behandlar våra frågeställningar. Det vill säga med utgångspunkt ifrån föreningarnas engagemang, syften och resurser samt deras uppfattning om sin egen TV-verksamhet. Vi har även sammanfattat de huvudsakliga dragen hos de olika föreningarna i bilagorna 2-18.

6.1 Engagemang

Vad är det som gör att de här föreningarna sänder i Öppna kanalen? Vilka grundläggande intressen som ligger bakom föreningarnas engagemang är förstås en viktig faktor för deras medverkan i Öppna kanalen. Engagemanget har två sidor; typ och grad. Med typ av engagemang avser vi vilket huvudsakligt intresse som engagemanget för TV-verksamheten härrör ifrån. Grad av engagemang syftar på hur pass aktiva man är i sin verksamhet, alltså vilken nivå föreningarnas engagemang ligger på.

6.1.1 Typer av engagemang

Utifrån vilka mål föreningarna har med sina TV-sändningar har vi inordnat dem i grupper. Det utkristalliseras till att börja med tre grupper. Samtliga föreningar går att inordna under antingen utbildning, mission eller etnicitet. Indelningen blir i denna form inte helt stringent och etnicitetsgruppen är den som skiljer sig från de andra. Det beror på att etnicitet inte är en "aktiv" benämning av deras verksamhet, såsom utbildning eller mission är, utan tar endast hänsyn till denna gruppens specifika förhållande till minst två olika nationella kulturer. Därför måste utifrån denna trebenta indelning mer noggranna bestämningar göras.

Utbildning

För att börja med utbildningsgruppen, så karaktäriseras den av att föreningarnas engagemang grundar sig på ett intresse för fördjupade kunskaper inom TV-produktion som teknik i första hand. Föreningarna har alltså ett tydligt utbildningssyfte med sin medverkan i Öppna Kanalen, men därtill kan ytterligare engagemang naturligtvis tillkomma och gruppen i sig kan man dela in i ytterligare två subgrupperingar. Den första har TV som enda engagemangsgrund och den andra är inriktad på samhällsfrågor.

När det gäller Kvinnofolkhögskolan finns det bakomliggande engagemanget för en

feministisk livssyn, och vad det gäller Filmcentrum Väst, så har de en TV-ideologisk syn på sin verksamhet som innebär att man vill utveckla formen för, och bidra till ett ökat intresse för amatör-TV. Fokus-TV är ett ALU-projekt där man i första hand skall utbildas inom TV-produktion, men man har samtidigt ett starkt engagemang för samhällsfrågor inriktade på invandringsproblematik och integration, vilket man vill belysa i de program man producerar. Den enda förening vars engagemang helt bygger på utbildningsintresset för TV-produktion är TV-akademin. I denna grupp är utbildningssyftet överordnat alla andra syften och dessa föreningarna hade knappast varit aktiva i Öppna kanalen om det inte vore för deras intresse av TV-produktion.

Livsåskådning

Gruppens engagemang har en religiös eller närliggande typ av övertygelse som grund till deras verksamhet dock är ingen förening knuten till Statskyrkan utan samtliga är fristående trossamfund. De här föreningarna använder Öppna kanalen till att presentera sina livsåskådningar genom TV-mediet. En förening anger som skäl för att sända, att Gud kallat dem att sprida Guds ord. Ett gemensamt drag för dessa föreningar är att de lika gärna kunde ha använt andra medier för att föra ut sina budskap, vilket man i vissa fall gör eller har gjort.

Generellt sett har man i den här gruppen ett instrumentellt förhållande till sin TV-verksamhet. Budskapet är överordnat mediet och därmed är inte intresset för TV-mediet avgörande för deras medverkan i Öppna kanalen i samma grad som för de utbildande. Självklart finns det en spännvidd mellan de olika föreningarna även i denna grupp. Det finns åtminstone två föreningar som har ett långvarigt intresse för och engagemang i när-TV:n. Och båda dessa uttrycker ett intresse av att skapa en nationell kabel-TV-kanal som skulle kunna samägas och drivas av olika kyrkor. Men intresset för mediet bygger även i dessa fall i första hand på budskapet.

Etnicitet

Den tredje gruppen är den mest heterogena, och det är ingen självklarhet eller något självändamål att inordna alla invandrarföreningar i samma grupp, men vad vi funnit som gemensam nämnare för denna grupp är trots allt centralt för etnicitetsgruppens engagemang. Det tydligaste draget är att medlemmarnas gemensamma ursprung är det som fört dem samman och som identifierar föreningen. När-TV blir för dem ett medel för att kommunicera inom den egna gruppen av landsmän, kultur- och/eller språkgemenskap. Samtliga föreningar har i någon mån sitt nationella och/eller kulturella ursprung som grund för sitt engagemang i TV-verksamheten även om gradskillnaderna är betydande. I de flesta fall anger de här föreningarna ökad integration i det svenska samhället och levandegörande av det egna kulturarvet som mål med sin verksamhet.

Det finns som sagt stora skillnader i dessa föreningars grund till engagemang i TV-verksamheten. En subgrupp som är urskiljbar är de föreningar som har ett stort intresse för TV-produktion som grund för sitt engagemang. Ett exempel på det är Irana som bedrivs som ett heltidsprojekt av sju personer som har tidigare erfarenhet från TV-produktion och som anger ett professionellt intresse som grund för TV-verksamheten. Deras program tar upp iranska nyheter och de är särskilt måna om att iranska invandrarungdomar skall engagera sig i sitt ursprungslands dåtid- och nutidshistoria. Genom sitt program vill man bidra till detta.

Deras engagemang kommer alltså till uttryck som ett engagemang för invandrings- och integrationsproblematik i deras föreningsverksamhet och TV-verksamhet. Dessa föreningar har också ofta en utbildande funktion. Någon eller några i föreningen har utbildning inom området och utbildar andra intresserade i föreningen. I vissa enskilda fall kan det vara svårt att utvärdera vilket engagemang som är överordnat det andra, men i etnicitetsgruppen är engagemanget för samhällsfrågorna generellt sett tydligt och starkt.

Ett annat tydligt drag inom etnicitetsgruppen är att många av invandrarföreningarna fyller en funktion som sysselsättningsprojekt, för att aktivera annars arbetslösa människor. I ett fåtal fall har föreningarna en eller ett par ALU-anställda, men oftast är dessa sysselsättningsprojekt initierade av dem själva. Deras engagemang är i dessa fall ofta ett utslag av man vill sysselsätta sig istället för att vara överksam.

6.1.2 Grader av engagemang

En första aspekt som är viktig för att bedöma föreningarnas grad av engagemang är kontinuiteten för både föreningens normala verksamhet och deras TV-verksamhet. Det är tydligt att de föreningar som har funnits längst och som har en stor organisation bakom sig, har tydligast kontinuitet i sin TV-verksamhet. En anledning till detta kan vara att de sköter sin TV-verksamhet på ett professionellt och målinriktat sätt, samt att de kan hämta in nya friska krafter i verksamheten, via den bakomliggande organisationen. De små och resurssvaga föreningarna däremot behöver, just på grund av resursbristen, engagera sig betydligt mer än de stora och livsdugliga föreningarna.

En viktig person i många föreningar är eldsjelen. Bilden som framträder är att de föreningar som är beroende av en, eller ett fåtal eldsjälar, som lägger ned hela sin kraft på att hålla verksamheten igång, också är de föreningar som sänt under kortast tid i Öppna kanalen. Flera av dessa eldsjälar har tidigare sänt när-TV i andra konstellationer. Mönstret kan vara det samma här som känns igen från de tidiga försöken med när-TV i Sverige: eldsjälarna brinner ut efter ett tag, men de tycks finna ny kraft efter ett tags vila. Det visar att det krävs mer än ett starkt engagemang för att få kontinuitet och livskraft i TV-verksamheten.

Av de sjutton föreningarna är det bara fyra som sänder uteslutande egenproducerat material i sina program, samtliga föreningar använder dock sådant material i sina sändningar. De som tar in utomproducerat material redigerar det oftast till att passa det egna syftet och endast i ett par fall sänds material som är helt taget från någon utomstående producent, men detta ingår då oftast som enskilda inslag i deras egna sändningar. Beroende på syftet med verksamheten skiftar attityden till att sända utomproducerat material. För de föreningar som har utbildning inom TV-produktion som syfte är det förstås viktigt att producera mycket eget material, men innehållet är av mindre vikt. De föreningar som har ett klart budskap kan i högre utsträckning tänka sig att sända utomproducerat material, i den mån det är relevant.

De flesta föreningarna sänder mellan 30 och 60 minuter per vecka. Tre föreningar sänder betydligt mer; Filmcentrum väst (180 min/v), Irana (25 min 5 ggr/v) och Pistis vision (210 min/v). Karaktäristiskt för dem är att deras engagemang är mycket starkt för produktionen, samtidigt som man är mycket målmedvetna i sina verksamheter. Alla dessa föreningar har utbildad och erfaren personal samt god tillgång till teknisk utrustning.

När det gäller att bedöma hur mycket tid föreningarna lägger ner på sin verksamhet, är det svårt att tolka de svar vi fått. Eftersom det var många som inte kunde uppskatta hur mycket tid de lade ned samt att de svar vi fick tycktes skilja sig åt så pass mycket inbördes, framstår de som osäkra. Vi kan dock slå fast att graden av engagemang är delvis avhängigt de personella resurserna och vilken ambitionsnivå man har med sin verksamhet. De föreningar som har tillgång till ALU-personal kan, liksom de som har anställda och de som syftar till utbildning, ägna sig åt TV-verksamheten på heltid, medan de helt ideellt arbetande föreningarna är beroende av medlemmarnas uppoffring av fritid.

6.2 Syften

Här presenteras de syften vi funnit, som driver föreningarna att producera och sända TV-program. Eftersom vi upptäckt att föreningarna kan ha olika motiv med TV-verksamheten utåt mot tittarna jämfört med inåt mot sina egna medlemmar, har vi delat upp kategorin i de två dimensionerna utåtriktade och inåtriktade syften.

6.2.1 Utåtriktade syften

Vad föreningarna vill ge sin publik genom TV-sändningarna varierar i hög grad. De många olika syftena med programmen och motiven för att sända kan dock sammanfattas i följande huvudsakliga inriktningar: Information, kulturarv, livsåskådning, nyheter, samhällsdebatt, samhällsupplysning och underhållning.

Information

Att informera om medlemsaktiviteter är något som främst görs av de föreningar som fungerar som samarbetsorgan för en grupp föreningar med gemensamma intressen. Informationen kan inhämtas och sammanställas till ett program av den särskilda TV-gruppen, så som sker inom Sverige-Finska riksförbundet eller så kan medlemmar från var och en av de övriga medlemsföreningarna delta i TV-produktionen, på det sätt som Somali midowdey arbetar. Informationsinslag om föreningsaktiviteter avsedda för medlemmarna förekommer endast bland invandrarföreningar.

Kulturarv

När det gäller invandrarföreningarnas inställning till kulturen i sitt gamla hemland, finns det mer eller mindre uttalade ambitioner att förmedla denna vidare till de landsmän som nu bor i Sverige. I några fall är ett viktigt motiv med programmen att hålla de gamla traditionerna vid liv. Man vill dels bevara sederna hos de som flyttat till Sverige och dels medvetandegöra barn och ungdomar om sitt ursprung, så som sker i Iranas sändningar. Detta kan göras med hjälp av artister, reportage och samtal om olika företeelser inom kulturen. Gemensamt för de föreningar som ägnar sig åt sitt gamla hemlands kultur är att ingen av dem tar upp frågor som rör religiösa frågor.

Mission

Den egna övertygelsen om att man funnit rätt väg för att leva sitt liv, samt viljan att övertyga andra människor om att det är rätt väg även för dem utgör drivkraften. Ingen av föreningarna är invandrarförening, men Smyrnakyrkan riktar sig endast mot invandrare och har ett uttalat intresse för ekumeniskt samarbete. Huvuddelen av föreningarna vill sprida Guds ord, för att med detta som utgångspunkt skapa bättre levnadsförhållanden för enskilda människor och på så sätt förändra samhället till det bättre. Scientologerna utgör dock exempel på att andra värderingar än de traditionellt religiösa kan ligga till grund för människors livsåskådning och vilja att nå ut med sitt budskap. Gemensamt för samtliga är att man anknyter budskapet till allmänmänskliga och vardagliga situationer.

Nyheter

Att förmedla aktuella händelser till sin publik är ett motiv som endast återfinns hos invandrarföreningar. Det handlar om nyheter såväl från det gamla hemlandet som från Sverige. Några föreningar, bland annat Somali midowdey, inriktar sig på att erbjuda lokala nyheter från Göteborg med omnejd. De ämnen som behandlas är främst sådana som berör den egna folkgruppen eller invandrare generellt, och den uttalade viljan från föreningarnas sida är att vara så neutrala som möjligt. De källor man använder kan vara internationella och svenska nyhetssändningar, landsmän bosatta i hemlandet eller i andra länder som producerar inslag eller så gör man som Somali media att man helt enkelt översätter tidningsnyheter till det egna språket.

Samhällsdebatt

De föreningar som vill väcka debatt och belysa problem och möjligheter inom olika områden av samhället, gör detta med utgångspunkt ifrån sitt eget intresseområde. Här finns invandrarföreningar som tar upp frågan om integration och diskuterar invandrarnas möjligheter i det svenska samhället. Fokus-TV som inte är någon egentlig invandrarförening men som har invandrare bland de aktiva, lägger tyngdpunkten i sina sändningar på just integrationsfrågor. Ekbatan och Klubb 93 utgår ifrån sitt engagemang för ungdomar. Kvinnofolkhögskolan agerar utifrån sin feministiska inriktning, men ställer inga krav på att elevernas produktioner skall ha ett visst innehåll. De anser sig medverka till diskussionen, genom att låta kvinnor få tillgång till mediet.

Samhällsupplysning

Ambitionen att upplysa sin publik om hur samhället och myndigheterna fungerar samt informera om nya regler och förordningar, återfinns hos några föreningar. Samtliga av dessa består av invandrare eller riktar sig till invandrare. Funktionen liknar SVT:s program Anslagstavlan, och syftar i det här fallet till att förklara invandrarnas medborgerliga rättigheter och skyldigheter, samt att underlätta relationerna med myndigheterna. Detta är ett vanligt inslag hos de föreningar som arbetar för integration av invandrare. Till exempel använder sig Arabiska kulturföreningen Sheherazade sig av inslag där man visar hur kontakterna med svenska myndigheter kan gå till.

Underhållning

Inriktningen på underhållning har sitt ursprung i två synsätt. Det ena går ut på att ge sin publik underhållning i olika former, utan att det finns ett bestämt bakomliggande budskap i inslagen. Hit hör program som produceras av de föreningar som främst är inriktade på att utbilda sina egna medlemmar i TV-produktion. Hit hör TV-akademien och Filmcentrum väst. Innehållet ges i det här fallet en underordnad roll i förhållande till det primära syftet att utbilda medlemmarna. Det andra sättet att visa underhållning på bestäms av religion eller nationalitet, och används som ett led i att föra ut sin livsåskådning eller sitt kulturarv. Pistas vision arbetar på detta sätt med religiösa musikvideor och PM-TV sänder andlig sång och musik från sina tältmöten.

6.2.2 Inåtriktade syften

Nu inriktar vi oss på de syften föreningsmedlemmarna eller föreningarna har för sin egen medverkan i TV-verksamheten. Alltså vad de själva får ut av att arbeta med TV-produktion. Liksom för de inåtriktade syftena har vi funnit några huvudsakliga inriktningar: Personligt intresse, utbildning samt avsaknad av inåtriktade syften. Inriktningarna är inte homogena utan innehåller variationer. Inom föreningarna finns dessutom eldsjälarna som brinner för olika mål och på det sättet präglar hela verksamheten.

Personligt intresse

Vi förutsätter att man ägnar sig åt TV på grund av att man är intresserad av TV. Alla som deltar i föreningarnas TV-verksamhet har förmodligen ett personligt intresse av det. Vad vi här avser med personligt intresse, är de fall då TV-intresset är den enda uttalade drivkraften för deltagandet. Detta intresse kan emellertid ta sig olika uttryck. Här återfinns den rene amatören, vars dröm är att kunna arbeta med TV och film men ännu inte haft möjlighet att realisera sina planer, så som är fallet inom Arabiska kulturföreningen Sheherazade. TV-verksamhet bygger helt och hållet på att denne idealist tar hela ansvaret för sändningarna. Inom Sverigefinska riksförbundet ser man verksamheten mer som en hobby och ett sätt att umgås, den sociala aspekten är här väl så viktig som TV-produktionen.

Den andra typen av intresse är mer professionellt inriktat. Den enskilde medlemmen kan vara intresserad av att själv börja arbeta yrkesmässigt med TV som inom Orient-TV, där deltagarna redan har utbildning och tidigare arbetat yrkesmässigt med film och TV. Här handlar det både om en vilja att arbeta med TV-produktion och att förverkliga sina ambitioner om att föra ut det egna budskapet. Om de rätta ekonomiska och tekniska förutsättningarna inte uppfylls är man inte intresserad av att fortsätta verksamheten, utan söker sig vidare till mer gynnsamma förhållanden.

Utbildning

Att lära sig hur man producerar TV-program är något som lockar medlemmar i flera föreningar. Skillnaden mellan denna inriktning och personligt intresse utgörs av att tonvikten här ligger på grundläggande utbildning och praktik inom TV-produktion. Att bilda en studiecirkel är ett vanligt sätt att gå tillväga för föreningar som vill erbjuda medlemmarna utbildning samtidigt som man producerar och sänder TV-program. Ekbatan

är ett exempel på detta. Deltagarna är ungdomar och syftet är att dessa skall ta över verksamheten efterhand, vilket är ett vanligt upplägg bland de föreningar som driver studiecirklar. De som lagt upp verksamheten i studiecirkelform är invandrarföreningar och studieförbundet är i samtliga fall ABF.

Lärlädda kurser i TV-produktion där eleverna sänder sina program i övnings syfte, är en mer organiserad form av utbildning. I TV-akademins regi bedrivs traditionell lektionsundervisning där man går igenom såväl de teoretiska som praktiska delarna inom området. Inom Filmcentrum väst finns möjlighet att delta i kurser och projekt där man praktiskt arbetar med TV. Gemensamt för merparten av deltagarna i de olika kursverksamheterna är att de på sikt har som mål att arbeta yrkesmässigt med inom TV-området.

En annan form av utbildning tillämpar de föreningar som driver TV-verksamheten med hjälp av statliga ALU-tjänster. Fokus-TV bedrivs som ett ALU-projekt med tio ALU-tjänster, och för att komma ifråga för en tjänst krävs, förutom att den sökande är arbetslös även att man har utbildning eller erfarenhet från medieverksamhet. ALU-tjänsten medför sex månaders praktiskt arbete med TV-produktion. ALU är generellt sett en arbetsmarknadspolitisk åtgärd för att skapa sysselsättning, men vi anser alltså att det här fallet kan tolkas som en praktisk vidareutbildning.

Sysselsättning

TV-verksamheten grundar sig i ett par fall på deltagarnas vilja att aktivera sig. Irans sändningar startades delvis på grund av att de som bildade föreningen var arbetslösa. De lyckades få låna utrustning, och fick på så sätt en mjukstart innan de bestämde sig för att sända på allvar. Ekbatan tillhandahåller olika aktiviteter för ungdomar, och den studiecirkel man startat för att hålla TV-produktionen i gång är ett led i ungdomsverksamheten. Det finns också exempel på att personer som fått ALU-tjänst för att arbeta inom en förening, med tiden gått över till TV-verksamheten. Så är fallet för Klubb 93, där ALU-anställda kan delta i TV-verksamheten utan att syftet egentligen varit det från början.

Inget inåtriktat syfte

Avgörande för de föreningar som saknar inre motiv är att de sätter budskapet i centrum och använder TV-sändningarna som ett kommunikationsredskap bland andra. De kan betecknas som mottagarorienterade i motsats till sändarorienterade. TV-verksamheten sköts antingen i det närmaste professionellt som inom Pistis vision eller Smyrnakyrkan eller rent amatörmässigt som inom Scientologikyrkan. Det är vanligt att man tillhör en stor organisation där styrelsen avsätter medel för TV-verksamheten eller att man samarbetar med andra organisationer inom samma intresseområde för att på så sätt underlätta finansieringen. Kännetecknande är också en hög medvetenhet om hur stor arbetsinsats och hur höga kostnader man är beredd att lägga på verksamheten. Hos några av dem finns dessutom ett intresse för att föreningens TV-verksamhet med tiden skall utvecklas så att man kan övergå till att sända i kanaler med större täckning.

6.3 Resurser

Vi belyser här föreningarnas förutsättningar med avseende på vilka resurser de har till sitt förfogande inom TV-verksamheten. För att underlätta överskådligheten har vi delat in redovisningen i tre delar: Personella, ekonomiska och tekniska resurser.

De personella resurserna bedömer vi utifrån de förutsättningar föreningarna har genom de medlemmar som är aktiva inom TV-verksamheten. Vi gör detta först med avseende på de individuella drag vi funnit och sedan som en bedömning av vad som karakteriserar respektive förening. När det gäller de ekonomiska resurserna tar vi ett något mer teoretiskt grepp kring frågan. Eftersom vi inte har uppgifter om föreningarnas konkreta bokföring, utgår vi här ifrån finansieringen av verksamheten och de ekonomiska förutsättningar man sedan har att arbeta efter. Bedömningen av de tekniska resurserna görs till sist utifrån den utrustning föreningarna äger eller har till sitt förfogande.

6.3.1 Personella resurser

Antalet medlemmar i de olika föreningarna varierar mellan 5 och 3 500 personer. Spännvidden i antalet är alltså ganska stor. Flertalet föreningar består dock av 10-30 medlemmar. Inom de grupper som sysslar med TV-produktion varierar antalet aktiva mellan 2 och 20 personer, och det vanligaste antalet är 3-10 personer. I de större föreningarna där TV-verksamheten ingår som en aktivitet bland flera andra, kommer de flesta av medlemmarna i kontakt med verksamheten främst genom att de tittar på programmen. Annorlunda är det förstås i de mindre föreningar som bildats särskilt för TV-produktion, och där samtliga medlemmar är engagerade i arbetet med detta.

Nödväntigt för att kunna sända TV-program är att de grundläggande funktionerna sköts. I stora drag består arbetsuppgifterna av att sköta kamera, ljud- och ljus, redigering, vara programledare samt ansvara för programmets innehåll. Beroende på hur man lägger upp arbetet, kan antalet personer som sköter dessa uppgifter variera avsevärt. Skälen för att lägga upp arbetet på ett visst sätt har i sin tur olika förklaringar. Deltagarnas kompetens och syftet med verksamheten är betydelsefulla, och vi börjar med att redogöra för de individuella drag vi funnit. Viktigt att påpeka är att dessa individuella skillnader kan variera både inom respektive TV-grupp och mellan olika föreningar.

Amatör

På denna första nivå finner vi den rene amatören vars engagemang i första hand bygger på att föra ut föreningens budskap och man ser sin medverkan i TV-verksamheten som ett sätt att dra sitt strå till stacken inom den allmänna föreningsverksamheten. Amatören har inga ambitioner att systematiskt förkovra sig inom TV-produktion utan anser att ett minimum av kunskaper är tillräckligt för att klara arbetet. Lite slarvigt uttryckt kan man säga att sändningsrutin och ökad kännedom om tekniken, mer eller mindre ofrivilligt kommer amatören till del.

På den här nivån lägger man nästan inte ner mer tid på TV-produktionen än vad som krävs för inspelningen. Inslagen planeras med relativt kort varsel och man använder sig inte av någon studio eller bestämd lokal. Programmen spelas in med hjälp av en vanlig VHS-kamera och materialet sänds i stort sett oredigerat. Såvitt vi har funnit sysslar amatören med

TV-verksamheten så länge föreningen stödjer den. Om verksamheten skulle upphöra, kan man tänka sig att hjälpa till på annat håll inom föreningen.

Elev/cirkeldeltagare

Som beteckningen antyder handlar det här om att förkovra sig. Detta kan ske i regi av ett studieförbund eller i form av en studiecirkel. Det uttalade målet med deltagandet är att man skall lära sig producera TV-program under ledning av någon som har mer erfarenhet inom området. Vanligen innebär det att man provar på alla arbetsuppgifter, allt från det tekniska till att planera programinnehåll. Detta för att få en så bred inblick i produktionsarbetet som möjligt. Vad gäller programmets form arbetar man gärna efter ett bestämt upplägg, där olika typer av inslag återkommer från gång till gång. Deltagarna är mestadels ungdomar som vill känna sig för inom TV-området.

För dem som deltar i TV-kurser handlar det också i hög grad om att förbereda sig inför en tänkt yrkeskarriär inom området. I jämförelse med studiecirkelarna är kurserna hårdare strukturerade och mer inriktade på att se till att deltagarna skall gå igenom samtliga moment. En anledning till detta är att deltagarna betalar för utbildningen. Ett viktigt inslag i den här typen av TV-verksamhet grundar sig på möjligheten att kunna utveckla sina personliga kunskaper, och deltagandet är mer beroende av detta än viljan att förmedla ett bestämt budskap. Utmärkande för deltagarna är att de i regel börjar som noviser, och lär sig behärska arbetet bättre och bättre allteftersom kunskaperna ökar.

Proffs

Utbildning och erfarenhet inom film- och TV-produktion kännetecknar proffset. Studier vid universitet, folkhögskola eller kursverksamhet är en vanlig bakgrund. Medvetenheten om vad man sysslar med och varför är väl utvecklad. Men även om proffsens bakgrund är likartad, tar sig deras deltagande olika uttryck.

Proffset som inte har tillgång till utrustning av god kvalitet måste antingen hyra eller skaffa sådan. På den här nivån ställer man krav på tekniken och finner det inte meningsfullt att arbeta med alltför enkla medel. För den som snabbt vill realisera sin idéer men inte har möjlighet att på kort tid skaffa nödvändigt kapital upplevs detta som frustrerande, och följden kan bli att man bestämmer sig för att avbryta sitt engagemang om inte de praktiska arrangemangen löst sig inom en viss tid. För dessa proffs kan det också vara aktuellt att fortsätta sitt arbete inom någon annan organisation. Eftersom TV-verksamheten är frivillig och ideell blir alltså följden att man ger allt eller inget.

Proffset som själv skaffat professionell utrustning eller har tillgång till detta genom sin förening, arbetar med siktet inställt på att producera program som både innehållsmässigt och tekniskt når upp till den kvalitet vi är vana vid från de rikstäckande kanalerna. Karaktäristiskt är att engagemanget i mångt och mycket är yrkesmässigt. De som verkar inom ideella föreningar får naturligtvis ingen ersättning för sitt arbete, men i några fall finns proffs med regelrätt anställning. Det är de som arbetar som lärare inom TV-produktion och därmed har sitt intresse som arbete och inkomstkälla. I och med att de är anställda har de också att svara upp mot de krav som arbetsgivare och elever har rätt att ställa.

Eldsjäl

Att kallas för eldsjäl förutsätter att man är hängiven och verkligen brinner för sin verksamhet. Främst gäller detta TV-produktionen, men i de flesta fall råder samma typ av starka intresse för föreningens budskap som för TV. Eldsjälarna återfinns då och då inom den ovanstående kategorin ”proffs”, men på grund av deras särpräglade engagemang har vi valt att behandla dem separat.

Eldsjälen är ofta välutbildad och erfaren inom TV-produktion, och har en stark vilja att förverkliga sina idéer. Med dessa egenskaper i bagaget är eldsjälen den självskrivne ledaren för föreningens TV-verksamhet. Det finns dock ingenting som säger att den här personen är despotisk och måste ha full kontroll över verksamheten, utan snarare är det så att arbetet präglas av idealitet och uppoffringar. I de fall eldsjälen driver en studiecirkel handlar det i hög grad om att ställa upp för andra människor och att ha tålmod när allt inte fungerar som det skall, och en pedagogisk och undervisande sida kan spåras hos dessa personer.

Förmågan att entusiasmera andra är en annan viktig egenskap som förekommer men som inte är självskriven. Att lyckas föra vidare sin egen entusiasm på de övriga deltagarna är avgörande för den fortsatta verksamheten. Finns det ingen som är beredd att ta över den dag eldsjälen slocknar, hotas kontinuiteten. Vi har sett exempel på eldsjälar som slocknat på grund av att de efterhand tagit på sig allt ansvar och helt enkelt inte orkat söka efter nya förmågor som kan ta över. Till följd av detta har de tvingats lägga ner verksamheten. Vi har också funnit exempel på motsatsen, att eldsjälen i tid insett att det är fråga om ett lagarbete, och slussat in och undervisat nya medlemmar i TV-produktionen.

På grund av eldsjälarnas intensiva engagemang samt att de i samtliga fall varit med startat TV-verksamheten, är det inte i första taget som de övriga medlemmarna tar upp frågan om eldsjälen eventuella slocknande. Detta gör att ansvaret för att bredda verksamhetens kompetens i stor utsträckning vilar på eldsjälarna själva.

Efter att ha beskrivit deltagarnas individuella karaktärer, tar vi fasta på betydelsen av de organisatoriska förhållandena inom föreningarna. Vilka personella resurser föreningarna har handlar i hög grad om vilken tillgång man har till dem. Tillgången bestäms av hur många deltagarna är samt hur mycket tid de kan ägna åt föreningens verksamhet. Antalet deltagare i TV-verksamheten varierar som tidigare nämnts beroende på vilka ambitioner man har. Enkelt uttryckt kan man säga att de föreningar som i första hand är inriktade på att föra ut sitt budskap klarar sig med ett mindre antal deltagare, var och en med sina ansvarsområden. Föreningar som har utbildning eller sysselsättning som syfte har fler deltagare, just för att främja dessa ändamål.

Det finns föreningar där deltagarna i TV-verksamheten tillhör endast en av ovanstående medlemskategorier, men det vanligaste är att det förekommer flera typer av deltagare med olika kompetens inom en och samma förening. Den enda förening som bedriver sin TV-verksamhet helt och hållet med amatörer är Scientologikyrkan, där man ser det som en fördel att programproduktionen är relativt enkel. De föreningar som bedriver kursverksamhet eller studiecirkel bedriver som en följd av detta sin TV-verksamhet med hjälp av en grupp intresserade samt en eller ett par ledare.

När det gäller kursverksamheten tillhör ledarna i så gott som samtliga fall proffskategorin, medan studiecirkelarna i hög utsträckning bedrivs med hjälp av eldsjälar. En bidragande orsak till detta är de skilda ekonomiska förutsättningarna. Eldsjälarna är nödvändiga för att de ideella verksamheterna överhuvudtaget skall kunna bedrivas, och det finns i regel endast

en eller att par eldsjälur i en sådan förening. Däremot förekommer det TV-verksamheter som bedrivs uteslutande med proffs som hos Smyrnakyrkan. Ledarna för de olika TV-verksamheterna kan med ett par undantag antingen betecknas som proffs eller eldsjälur.

6.3.2 Ekonomiska resurser

När vi utarbetade våra frågeställningar hade vi en förhoppning om att kunna uttala oss om hur föreningarnas faktiska ekonomiska resurser ser ut. Det var dock svårare än vi trodde att få något som helst grepp om de uppgifterna. Vissa föreningar har svarat, men uppgifterna är mycket oklara och svåra att tolka. Därför beskriver vi istället föreningarnas ekonomiska resurser utifrån en mer allmän bild som vi fått genom andra uppgifter i intervjuerna. Sådana uppgifter är föreningarnas storlek, om de har några anställda i föreningen, deras egna uppfattningar om sin ekonomiska situation samt deras tekniska resurser.

Vidare är det intressant att se hur de finansierar sin verksamhet, för att få en bild av varifrån de får sina ekonomiska resurser. Vi har skiftande uppgifter om huruvida verksamheten finansieras genom medlemsavgifter, men vårt antagande utgår från att föreningarna har det förfarandet, men att medlemsavgifterna för de mindre föreningarna spelar en mindre roll för den kontinuerliga verksamheten än för de större föreningarna. Vi börjar med att beskriva föreningarnas uppskattade ekonomiska resurser utifrån tre olika grupper, och vi börjar med den resurssvagaste gruppen.

Små medel

Två föreningar uppvisar mycket låga ekonomiska resurser för sin verksamhet; Orient-TV och Sheherazade. De drivs båda av eldsjälur som med varsin liten förening, ca 20-30 medlemmar, bakom sig. Ingen av dem har några ALU-platser, vilket hade kunnat avlasta deras arbetsinsats något. De sköter det mesta av verksamheten själva och den enda finansieringen av verksamheten består av privata medel. Man har sökt kommunala och statliga bidrag för sin verksamhet, men inte ännu blivit tilldelade något. Även jakten på sponsorpengar har varit utan framgång. Orient-TV har vid intervjutillfället slutat sända, med bla motiveringen att det är svårt att få det att gå ihop ekonomiskt. Sheherazade arbetar med "kniven på strupen", på grund av ekonomin.

Det går

Mellangruppen består av sju något större föreningar eller föreningar med längre erfarenhet och kontinuitet i sitt arbete. Här finner vi resten av invandrarföreningarna. Ett par av dem är stora föreningar eller har stora moderföreningar bakom sig och andra bedrivs som mer eller mindre som ALU-projekt. Gemensamt för dessa är att TV-verksamheten inte har särskilt stora resurser till sitt förfogande, men inte mindre än att de kan drivas vidare i nuvarande form.

Tre av föreningarna bedriver verksamheten i studiecirkelform vilket gör att de inte behöver avsätta några större egna ekonomiska insatser utom sändningsavgiften till Öppna kanalen. Tre andra har knutit sponsorer till programmen och vanligast är att sponsorintäkterna betalar sändningsavgiften. Det tycks inte finnas några större summor än några hundralappar för varje program i sponsorpengar. Det är också tre föreningar som lägger

egna pengar till produktionen. Hur stor mycket det rör sig om vet vi inte men det är bara en förening som påpekar att de skjuter till mycket själva.

Ekonomisk stabilitet

I den grupp som vi bedömer har starkast ekonomisk grund för sin verksamhet återfinns de stora föreningarna. Många har ALU-platser och en av dem bedrivs som ett ALU-projekt med ett tiotal personer.

Fyra av dem har en överlägsen finansieringsform i förhållande till de andra föreningarna; TV-akademien och Kvinnofolkshögskolan bedrivs båda som skolor med terminsavgifter. Därmed har de en fast budget för sin verksamhet att agera inom vilket de flesta andra föreningarna inte har. En liknande situation har Smyrnakyrkan och Scientologerna vars respektive styrelser tilldelar TV-verksamheten pengar utefter en programplanering. Man kan alltså planera och styra över sin verksamhet på helt andra premisser än övriga föreningar. Dock skall det sägas att scientologernas TV-verksamhet inte kostar mer än ett videoband plus sändningskostnad i Öppna kanalen, men det är också deras uttalade syfte att inte satsa mer på TV-verksamheten.

Filmcentrum väst stöds av sin riksorganisation och spelar en central roll i Öppna kanalens verksamhet. Många personer arbetar både för Öppna kanalen och Filmcentrum väst. Det är från Filmcentrums lokaler man kablar ut alla programmen i Öppna kanalen. Man har hyresbidrag till sina lokaler och får ett statligt bidrag till en heltidstjänst. I övrigt har man 7 ALU-anställda i personalen. Till deras program har de dessutom 500 kr i bidrag från Öppna kanalen.

Det finns som synes stora skillnader i finansieringen för de olika föreningarna. Vi har här tagit upp några belysande exempel på olika typer och former av ekonomiska förutsättningar. Något som är slående i materialet är skillnaden mellan uppgifterna om föreningarnas utgifter och intäkter. När föreningarna beskriver sin verksamhet, förefaller det orimligt att de överhuvudtaget kan existera. Efter vad vi förstår kan man inte heller hänföra några större summor till statliga eller kommunala bidrag, eftersom endast några få föreningar uppger att de erhåller sådana.

6.3.3 Tekniska resurser

Vilka tekniska resurser föreningarna har tillgång till betyder en hel del för hur smidigt arbetet med TV-produktionen är, såväl arbetsmässigt och ekonomiskt. Den tekniska kvalitén på produktionen är viktig för hur programmet uppfattas av publiken och är förstås helt beroende av vilka tekniska resurser man har tillgång till. Från Öppna kanalens sida anger man till sina medlemsföreningar att lägsta godtagbara kvalitén är Super-VHS. Allt där under, såsom vanlig VHS, ger för dålig bildkvalité för tittaren.

Enkelt kan man säga att VHS är den lägsta kvalitén, S-VHS kommer därefter, följt av U-Matic och högst kvalitén är Beta SP som är professionell TV-standard. En ny Beta SP-kamera kostar över 100 000 kr, ned till ett par tusenlappar för en enkel begagnad VHS. Så det finns ett brett spektrum av möjligheter som våra föreningar uppvisar. Vi har delat in de tekniska resurserna i två huvudsakliga områden: tillgången till teknisk utrustning och kvalitén på den tekniska utrustningen man har tillgång till. Det ger oss ett visst mått på hur självständiga föreningarna kan vara i sina produktioner.

Med tekniska resurser menar vi kamera, redigeringsutrustning och studio. Utifrån tillgången till tekniska resurser uppstår tre grupper: föreningar som inte äger något själva och inte heller har oinskränkt tillgång till den utrustning de använder. Den andra gruppen äger någonting, oftast kamera, och den tredje gruppen äger alla teknikleden själva, eller har oinskränkt tillgång till den. Vi börjar med den grupp som inte har någon egen teknik.

Ingen egen utrustning

Det är två små och resurssvaga föreningar som inte själva förfogar över några av de tekniska resurser man utnyttjar. Den ena drivs som en studiecirkel och kan inte påstås ha några större problem med sin situation, eftersom de kan uppfylla sina verksamhetsmål på ett ändamålsenligt sätt än så länge. Den andra föreningen har, när vi intervjuar dem, beslutat sig för att sluta sända. Man har lånat sin utrustning tidigare, vilket inneburit att man varit tvungna att anpassa sina inspelningstillfällen till tillgången på utrustning. Man uppger att tillgången till utrustning är ett stort problem, och då man på senare tid varit tvungna att hyra utrustning har det blivit alltför kostsamt, då man dessutom bekostar produktionen med egna pengar. Man har heller inte kunnat utbilda andra inom föreningen inom TV-produktion, vilket från början var meningen, utan man har använt tiden till att jaga utrustning.

Har den viktigaste utrustningen

Den andra gruppen är kategoriserad utefter att man delvis har egen utrustning, men inte allt som krävs för produktionen. Det är oftast redigeringsutrustning som de här föreningarna måste hyra. Här finner vi fem föreningar varav en är en stor och resursstark förening. De äger en Beta SP-kamera i föreningen och använder platser i sina lokaler som studio när det krävs. De hyr professionell redigering och upplever inga problem med detta. I framtiden kan det bli aktuellt att man anskaffar mer teknik om det blir aktuellt att producera mer material. De andra föreningarna har egna VHS- respektive S-VHS-kameror och lånar sin redigeringsutrustning. Två utav föreningarna lånar studiolokaler medan de två andra har varsin egen. Alla dessa föreningar är nöjda med sina resurser för tillfället även om tre av de fyra mindre föreningarna skulle vilja ha full utrustning själva i framtiden. Dels för att underlätta produktionen och dels för att det är tungt ekonomiskt att hyra utrustning. Men de kan idag uppfylla sina syften med TV-produktionen med de resurser de har till förfogande.

Fullständig utrustning

Den tredje gruppen har oinskränkt tillgång till alla teknikleden som krävs för deras produktion. Här finner vi de flesta stora och livsdugliga föreningarna, eller sådana som har en stark organisation i ryggen. Man kan i sin tur dela upp dessa föreningar i två grupper: de som lånar eller hyr utrustningen, och de som äger utrustningen.

Två föreningar har oinskränkt tillgång till teknik genom att de drivs som projekt inom ramen för medieverkstäder; Pannhuset och Blå stället. Det är Fokus-TV och Irana, vilka båda uppvisar likheter genom att de har hög grad av kompetent personal och många som har ALU-tjänst och andra som jobbar ideellt efter avslutad ALU-tjänst. Man har tillgång till S-VHS och gemensamt är att de kan ha ett genomarbetat program och ha realistiska

planeringsmöjligheter för sin verksamhet. Tack vare tillgången till teknik kan tiden ägnas åt själva produktionen.

De som själva äger hela sin tekniska utrustning gör det inom en förening eller så ägs utrustningen privat och används i föreningens verksamhet. De föreningar som äger sin utrustning är i samtliga fall stora föreningar som funnits länge. De har haft tid och kapital att satsa på anskaffningen. En förening, Filmcentrum väst, har tre U-matic kameror och en professionell S-VHS-kamera. Deras teknikresurser är mycket goda och de har möjlighet till att redigera mellan flera olika kvaliteter, vilket ingen annan förening har, däremot är det en ganska stor förening där många olika personer och projekt samsas om resurserna. De övriga föreningarna i den här kategorin har S-VHS-kvalité på sin utrustning.

Två föreningar använder sina privat ägda utrustningar. Pistis vision har en Beta SP-kamera och redigerar produktionen i Göteborg på dator. I Oslo har de U-matic kameror, redigering och studio. Att de har så pass hög teknisk kvalité beror på att de båda som står för utrustningen och driver föreningen arbetar professionellt med bla musikvideoproduktion. Utrustningen i Oslo kommer att bytas ut mot digitalteknik så snart som möjligt, säger man. För Sheherazades del är det en person som själv äger S-VHS-kamera, VHS-redigering och inhyser såväl redigering som studio i sin egen lägenhet. Han sköter dessutom allt det tekniska arbetet själv och har begränsade ekonomiska möjligheter till att utveckla verksamheten.

6.4 Synen på den egna rollen i mediestrukturen

Avgörande för vilken roll man tillmäter sig själv är om man reflekterat över sin situation eller inte. De intervjupersoner vi träffat, har visserligen haft olika utgångspunkter när de resonerat kring betydelsen av den egna verksamheten, men alla är naturligtvis medvetna om att de ingår som en del i ett större sammanhang. Till att börja med kan vi konstatera att samtliga föreningar som sänder TV-program i Öppna kanalen uppger att kanalens existens är viktig för medborgarnas möjligheter att komma till tals, och märkligt vore det väl annars. De som hållit på med sändningarna ett tag och fått lite perspektiv på vad TV-verksamheten handlar om har inte oväntat synpunkter både på hur verkligheten ser ut och på hur den borde se ut.

När vi samtalade med intervjupersonerna om föreningarnas och när-TV:ns roll, upptäckte vi en tydlig skillnad mellan sätten att resonera. Å ena sidan har vi de föreningar som medverkar i lokal kabel-TV utifrån en övertygelse om behovet och genomslagskraften hos just den typen av TV. Å andra sidan befinner sig de föreningar som inte grundar sin medverkan i kanalen på några principiella ställningstaganden, utan kan tänka sig att delta i olika typer av TV-kanaler, så länge de kan göra sin egen stämma hörd. Vi behåller denna uppdelning men nyanserar resonemanget något nedan. De citat vi använder representerar i samtliga fall synpunkter som framförts av fler intervjupersoner än just den som formulerat det aktuella citatet.

Ideologerna

Ett viktigt ställningstagande för ideologerna är att de verkar för idén med lokal kabel-TV som en möjlighet för att förbättra demokratin. De representerar en uttalad medie-ideologi som kort uttryckt syftar till att vidga yttrandefriheten och bevara den lokala identiteten.

Detta gör man genom att låta "vanliga" människor uttrycka sig i mediet, som på detta sätt blir en motvikt till de etablerade TV-kanalerna. Den egna verksamheten ses mot bakgrund av detta som mycket viktig i det moderna informationssamhället. Dessvärre utnyttjas inte möjligheten tillräckligt, anser man. Olika intressegrupper som arbetslösa, handikappade och pensionärer inser generellt sett inte vilken nytta de skulle kunna ha av när-TV.

"Om man kan få människor att upptäcka Öppna kanalen, så kan man också producera allt mer krävande program för utbyte av erfarenheter, kunskaper och information på det lokala planet."

Filmcentrum väst

På grund av att den lokala kabel-TV:n ännu inte nått de framgångar ideologerna hoppats på, har inte heller den egna verksamheten fått önskat genomslag. Hittills anser man sig dock ha bidragit till att avdramatisera TV-mediet genom att med sina program visa att var och en faktiskt kan göra TV-program, och det dessutom med relativt enkel utrustning.

"Det finns en motsättning i begreppet public access... att alla skall komma till tals, men att få tittar eftersom kvalitén ofta blir låg. Höga kvalitetskrav medför å andra sidan att få har möjlighet att sända."

Fokus-TV

Medvetenheten om att kanalen drivs ideellt gör att man accepterar det amatörmässiga intrycket publiken kan få, och rent tekniskt anser man varken att man kan eller skall konkurrera med de etablerade TV-kanalerna. Svårigheterna med att nå ut till allmänheten, skulle man dock delvis kunna råda bot på genom att kabelsändarföretaget tydligare kunde markera kanalens oberoende status. Utbudet bör inte endast bestå av program från olika intressegrupper utan även mer lokala program borde uppmuntras, exempelvis utsändningar från de olika stadsdelarna. Överhuvudtaget efterlyses mer ifrågasättande och provokativa TV-program. Man bör alltså sträva mot att skilja ut kanalen från de etablerade TV-kanalerna.

"Konkurrensen med andra kanaler är djävulsk...
...man måste göra mer spännande och uppkäftig TV"

TV-Akademien

Pragmatikerna

Det är ingalunda så att pragmatikernas önskemål står i direkt motsatsförhållande till ideologernas. De stöder de grundläggande tankarna bakom när-TV, men är mer inriktade på sin egen verksamhet än att reflektera över kanalens mer övergripande demokratiska funktioner. Det är viktigt att nå ut med sitt budskap till så många som möjligt, och flera inom gruppen skulle vilja sända sina program i en kanal med större täckning än Öppna kanalen har idag. Främst handlar det då om att gå samman med föreningar inom det egna intresseområdet. Detta för att dra nytta av gemensam utrustning och för att kunna byta inslag med varandra. Önskemål finns också om att skapa fler TV-kanaler som var och en har en individuell intresseriktning.

”Vi skulle vilja att kristna organisationer kunde gå samman för att få en egen kanal ...och kanske en egen studio där man kan boka in sig”

PM-TV

Pragmatikerna anser i regel att programmen måste hålla hög kvalitet såväl innehållsmässigt som tekniskt. Med utgångspunkt ifrån detta, ser man positivt på att konkurrensen om platserna i kanalen ökar. Ju fler som vill sända desto högre krav ställs det på producenterna, eftersom publiken ökar med ett ökat utbud. En hög nivå skulle alltså krävas för att behålla publiken.

”Det skall inte vara något slags säg-din-grej-TV. Det är ointressant för tittarna. Det skall vara något professionellt.”

Irana

Att kanalen drivs ideellt, ger enligt pragmatikerna upphov till svårigheter. Frågan om kabelsändarföretagets administration kan fortsätta i längden, kommer ofta på tal. När personal måste sluta därför att deras ALU-tjänst upphör och någon annan tar över arbetet, uppstår onödiga problem och missförstånd. För att allt skall fungera tillfredsställande är det enligt pragmatikerna nödvändigt att ha anställd personal.

”När de som varit med från början försvann blev det full cirkus där borta...”

Smyrnakyrkan

Ett återkommande tema när det gäller den egna föreningens eller när-TV:s möjligheter att överleva är finansieringen av verksamheten. Oavsett om man lutar åt det ideologiska eller pragmatiska hållet är utrustning en nödvändighet för att kunna bedriva TV-verksamhet. Även om ideologerna generellt sett anser att lokal kabel-TV skall vara okomplicerat och bedrivs med relativt enkla medel, jämfört med pragmatikernas vilja att likna de etablerade kanalerna måste finansieringen ske på något sätt.

Att de nuvarande metoderna för att skaffa pengar är otillräckliga anser flera av de vi intervjuat. Många är å andra sidan nöjda med dagens regler för finansiering med den befintliga möjligheten till sponsring. I de fortsatta resonemangen om finansieringen går det inte att hålla fast vid indelningen i ideologer och pragmatiker, eftersom idéerna om hur finansieringen kan förbättras finner stöd i bägge lägren. Här går istället skiljelinjen mellan bidrag och reklam.

Majoriteten av dem som förordar någon form av bidrag, gör detta därför att de i första hand vill syssla med sin egen verksamhet utan att behöva ägna sig åt att leta finansärer eller därför att de inte tror att kanalen är attraktiv för dem som köper reklamtid. Anledningen tycks i första hand alltså inte vara någon egentlig motvilja mot reklamfinansiering i sig. I några fall förekommer dock en uttalad vilja att kanalen inte skall bli alltför kommersiell, utan behålla sin prägel av folklig kanal. I ett par fall framkommer även en önskan om att bidrag endast bör ges till särskilt lovvärda ändamål.

Hos de som vill ha reklam kan dock en negativ inställning till bidrag spåras, på grund av risken för bidragsberoende. Inom den här gruppen bedöms möjligheterna att göra reklam

som goda och det väntas inte vara svårt att finna företag som vill betala för reklamtid. De som är mest positiva till reklam, tänker sig endast mindre lokala företag som finansierer, och menar att det skulle vara intressant för dessa att få regelbunden exponering i kanalen. En annan typ av reklamfinansiering som nämnts, är att låta de kommersiella kabel-TV-kanalerna betala en vis del av sina intäkter till lokal kabel-TV, så som sker i till exempel Tyskland. I ett sådant resonemang ingår även idén med kostnadsfria medieverkstäder som drivs av myndigheterna, för att den som vill sända inte skall hindras av eventuella ekonomiska begränsningar.

”Kanalens framtid är hotad om vi inte får bättre finansieringsformer.”

Klubb 93

Till sist kommer vi så till de som anser att det nuvarande systemet fungerar bra. Om det hittills varit svårt att finna något principiellt ställningstagande för eller emot reklam utifrån ideologiska värderingar, ser vi här exempel på en uppfattning som grundas på att det finns en poäng med att TV-verksamheten bedrivs så gott som helt ideellt. Tankegången går ut på att det skall krävas ett visst engagemang för att få tillgång till mediet.

”Om man inte är beredd att jobba med den här typen av TV ideellt, skall man heller inte sända. Det skall inte vara för lätt.”

Scientologikyrcan

De föreningar som har kontakt med sin publik, uppger att kontakterna består av respons från medlemmarna i form av kommentarer om programmen och önskemål om vissa typer av inslag. I stort sett förekommer inga kontakter med publiken utanför den egna föreningen, och de allra flesta föreningarna har överhuvudtaget ingen publikkontakt. Detta gör det svårt, om inte omöjligt för dem att sakligt bedöma hur programmen tas emot. En vanlig önskan inför framtida medverkan i kanalen är därför att en publikundersökning genomförs. Detta ses som en uppgift för Öppna kanalens ledning, med tanke på de begränsade resurser som de flesta föreningarna verkar utifrån.

KAPITEL 7

ÖPPNA KANALEN – INTENTIONER & REALITET

Vi redovisar här hur Öppna Kanalens verksamhet idag förhåller sig till ursprungstankarna om när-TV, med avseende på de sändande föreningarnas karaktärer samt vilka intressen kanalen är ett forum för. Redovisningen görs till att börja med avseende på de föreningar som finns representerade i kanalen samt vilka budskap de förmedlar, för att därefter ge en bild av det åsiktsforum kanalen utgör.

Syftet med lokal kabel-TV skulle enligt 1974 års radioutredning vara att förbättra möjligheterna för föreningar och organisationer att kommunicera med medlemmar och andra intresserade. Sändningarna skulle i princip rikta sig till klart avgränsade grupper i samhället, innehållet skulle vara av lokal karaktär och det fick inte förekomma några inkomster från programverksamheten. Redan i 1960 års radioutredning hade det föreslagits att det borde vara folkrörelserna och undervisningsmyndigheterna som skulle få tillgång till det nya mediet. I propositionen 1977-78:91 förtydligas att det är mest angeläget att ideella, religiösa, fackliga och politiska grupper, organisationer och folkhögskolor ges möjlighet att sända. Motivet till detta var att sådana sammanslutningar har behov av att nå sina medlemmar och allmänheten med information som anknyter till den egna verksamheten.

7.1 Föreningarna & deras budskap

Medlemsföreningarna i Öppna kanalen representerar flera av de nämnda intresseinriktningarna. Några fackliga eller politiska grupper finns dock inte med. Ingen av medlemsföreningarna har heller som syfte att föra fram politiska åsikter. Partipolitiskt inriktade organisationer saknas således helt och hållet. Vi utesluter inte att politiskt relaterade frågor diskuteras i vissa av TV-programmen, men det återkommer vi till nedan. Bland dem som är medlemmar men inte deltar i sändningarna märks kommunala stadsdelsförvaltningar och fritidsverksamheter, ideella fritids- eller hjälporganisationer samt föreningar för konst och kultur. I praktiken finns således inte heller de här typerna av organisationer representerade i kanalen. Orsakerna till varför dessa föreningarna inte är aktiva kan vi inte med säkerhet avgöra. Vad vi kan visa, är vilka som är aktiva och vilka motiv de har för sitt engagemang.

Religiösa föreningar samt folkhögskolor och andra utbildningsrelaterade organisationer bidrar till att infria myndigheternas förhoppningar om vilka som skulle delta. De uppvisar dessutom både goda resurser och god kontinuitet i sina sändningar. De religiösa föreningarna använder mediet för att nå ut till sina medlemmar och allmänheten, just på det sätt som var avsikten med lokal kabel-TV. Dock uppfylls inte alltid önskan om att de lokala

frågorna skall sättas i centrum. Även om lokal förankring förekommer, överväger ambitionen att föra ut sitt budskap. Det lokala består huvudsakligen i att inslagen är inspelade i Göteborg, men det intressanta för dessa föreningar är att i första hand skapa gemenskap kring det övergripande målet, som utgörs av den religiösa övertygelsen.

För utbildningsgruppen gäller genomgående att TV-verksamheten används för att utbilda medlemmarna i konsten att behärska mediet. Kanalen används endast som ett övningsredskap för medlemmarna, och inte för att kommunicera något uttalat budskap eller informera om frågor med anknytning till föreningsverksamheten. Detta trots att vi här funnit den största medvetenheten om de ursprungliga intentionerna med lokal-kabel-TV. Genom att visa att var och en kan göra TV-program uttrycker man dock indirekt att TV inte är förbehållet en mediaelit. En bidragande orsak till avsaknaden av budskap är att deltagarna utbildningen är individer som i första hand har TV-intresset gemensamt, och måste finna någorlunda neutrala ämnen att arbeta med, som till exempel underhållning. Den lokala förankringen i sändningarna är tydlig, och det kan härledas både till ett medvetet mål och till att det är vad som faktiskt står till buds om man skall producera egna TV-inslag.

En typ av föreningar som inte tycks ha funnits med i beräkningarna när riktlinjerna för lokala kabel-TV drogs upp är invandrarföreningarna. Gruppen står idag för den absoluta merparten av sändningarna i Öppna kanalen. Föreningarnas egenskaper överensstämmer väl med intentionerna för vilka som skulle få möjlighet att komma till tals i mediet, och förklaringen till att invandrarföreningar överhuvudtaget inte nämns får närmast sökas i att samhället har förändrats sedan idén med när-TV väcktes. Den ökade invandringen har lett till att fler och fler folkgrupper har behov av att diskutera frågor som rör såväl det gamla som det nya hemlandet. Här märks ett intresse både för ursprungskulturen och för integration i den nya kulturen.

Invandrarföreningarnas sändningar syftar snarare till att skapa gemenskap och samförstånd inom gruppen än att ta upp kontroversiella frågor till debatt. Ett uttryck för detta är att samtliga är noga med att påpeka att de inte tar upp religiösa frågor. De frågor som diskuteras är huvudsakligen relaterade till den egna gruppen och problematiken som kommer av att tillhöra en kulturell minoritet. Förhållandet till Sverige som nytt hemland sätts före de lokala förhållandena i Göteborg. Lokala inslag är dock vanliga i flera av TV-programmen, men syftet med dessa är i första hand att belysa den nya nationella kulturen. Detta förefaller också ytterst rimligt med tanke på att det för invandrarna handlar om att möta ett helt nytt språk. Modersmålet fungerar i det här fallet som ett medel för att skapa sammanhållning, men kan i värsta fall leda till isolering och utanförskap i samhället.

Språket betraktas av dessa föreningar som en viktig orsak till att man sänder i Öppna kanalen. Man når regelbundet hem till sina landsmän på sitt modersmål på ett sätt som inga andra befintliga medier klarar. De svenska medierna förmedlar inte i någon större utsträckning den typ av hemlandsnyheter som flera av föreningarna sänder. Den minoritet som önskar få tillgång till sådana, får således ansvara för detta själv. I de fall syftet är att verka för integration är situationen likartad, svenska medier tar generellt sett inte upp problematiken ur invandrarnas perspektiv. I de egna sändningarna däremot kan man ta upp både problem och lösningar med utgångspunkt ifrån sin egen situation.

Förhoppningarna på lokal kabel-TV var att mediet skulle skapa möjligheter för vanliga medborgare att föra fram sina åsikter, och att det skulle ske på ett annat sätt än genom

riksmedierna och lokalpressen. Den lokala politiska debatten skulle öppnas, så att de underprivilegierade grupperna skulle kunna ta del i den. Tanken var alltså att det nya mediet skulle underlätta opinionsbildningen i samhället. Om åsikterna som förs fram i Öppna kanalen representerar andra värderingar och synsätt än de etablerade medierna gör, kan vi inte uttala oss om eftersom vi inte studerat innehållet i programmen. Klart är iallafall att de som formulerar innehållet och presenterar det i TV-rutan till största delen en yrkesmässig relation till mediet.

När vi ser närmare på vilka intressen som kommer till uttryck i Öppna kanalen, kan vi börja med att konstatera att kanalens sändningar omfattar cirka fyrtiotvå timmar i veckan. Eftersom veckans program sänds i repris på helgen innebär det att föreningarna producerar cirka tjugo timmar program varje vecka. Invandrarföreningarna svarar för hälften av dessa och de religiösa föreningarna och de som är inriktade på utbildning svarar för en fjärdedel vardera. Med tanke på att föreningarna med utbildningsinriktning inte ägnar sig åt att sprida något uttalat budskap, kan vi beteckna kanalen som ett forum huvudsakligen för frågor som rör invandrare och religiöst intresserade.

KAPITEL 8

ÖPPNA KANALEN I EN LOKAL DEMOKRATI

Det sista kapitlet i resultatredovisningen skall behandla vilken roll Öppna kanalens verksamhet har i den lokala demokratin. Redovisningen kommer att inordna Öppna kanalen i förhållande till teoribildningar om demokrati. Kapitlet delar vi upp utefter Lindblads tvådelade demokratiperspektiv av när-TV:s demokratisering av mediet och demokratisering via mediet.

8.1 Demokratisering av mediet

Utifrån Lewins interaktiva demokrati kan Öppna kanalen sägas vara, rent tekniskt, ett instrument för att underlätta kommunikationen mellan medborgare och den beslutsfattande eliten i lokalsamhället. Öppna kanalen utgör ett exempel på den demokratisering av TV-mediet som Lindblad talar om, det är tillgängligt för organiserade medborgare. Utifrån den enskilde individens participation kan man säga att den sker i två steg som båda är av betydelse för de demokratiska målen. Det första innebär att man måste organisera sig i en förening, vilket i sig är positivt ur demokratisk hänseende, sett ur vår svenska tradition. Det andra steget är att man i egenskap av förening organiserar sig i Öppna kanalen som bildar paraplyorganisation. Öppna kanalens verksamhet bedrivs till allra största del av organisationsfrivillighet, och inte genom inblandning av andra intressen, vilket också kan ses som positivt för demokratiska strävanden.

Det krävs alltså ett ganska påtagligt engagemang för att kunna komma till tals i Öppna kanalen, i synnerhet om man inte är organiserad. Det finns några medieverkstäder runt om i Göteborg, men de är svårtillgängliga för privatpersonen utan ekonomiska resurser. Det är också oklart hur välkänd Öppna kanalen är bland göteborgarna. I allmänhet vet inte människor, enligt vår erfarenhet, att kanalen finns och än mindre att man själv kan delta i den.

Som Lindblad (1983) ser det kan privatpersonens svårigheter att komma till tals främja konsensusuppbyggande och opinionsbildning eftersom man måste organisera sig för att kunna nå ut med sitt budskap i Öppna kanalen. Det i sin tur främjar föreningslivet och aktiverar medborgarna i samverkan. Att ett intresse måste organiseras för att få tillträde till Öppna kanalen går i linje med kravet på den beslutsfattande elitens roll som värdeallokerare för massan som Lewin (1970) beskriver utifrån sin interaktiva demokrati. Han menar att det ankommer på eliten att fostra medborgarna till demokratisk anda.

Att Öppna kanalen inte är en utpräglad åsiktsarena eller forum för samhällsdebatt behöver inte vara negativt. Eftersom TV är ett mycket produktionskrävande medium, kan själv

tillträdet till kanalen leda till att de deltagande föreningarna lär sig hantera TV-mediet och sedermera kan de artikulera sina åsikter tydligare genom mediet. Detta gäller för samtliga föreningar som deltar, men är kanske viktigast för de utbildande föreningarna i Öppna kanalen, eftersom de främst har TV-tekniken som uttalat syfte med sin verksamhet. Att lära sig hantera mediets möjligheter är också att lära sig hur man kan föra ut sina åsikter på effektivaste sätt. Man kan ta makten över mediet. Gilbert Svensson vid Öppna kanalen jämför denna process med alfabetiseringen för hundra år sedan. Även om jämförelsen är djärv, pekar den ändå på en viktig funktion hos kanalen.

8.2 Demokratisering via mediet

Mer problematiserad blir frågeställningen om man analyserar demokratiseringen via mediet. När det gäller hur participationsbegreppet relaterar till Öppna kanalens verksamhet har vi tidigare sagt att Öppna kanalens blotta existens kan leda till ökad participation och aktivitet i föreningsliv. Tillgången till mediet är i vissa fall anledningen till att föreningen startats och hålls levande. Effekterna av föreningarnas engagemang leder också till en ökad representation av lokalsamhällets värderingar i ett medium, vare sig de är tydligt uttalade eller ej. Rent tekniskt uppfyller kanalen Westerståhls krav på intresseartikulering. Öppna kanalen är en arena som möjliggör uttryck av olika intressen och åsikter.

Teoretiskt sett behöver inte värderingarna från, låt oss säga, ett underhållningsprogram vara mindre värda än ett lokalpolitiskt inlägg. Ett underhållningsprogram behöver inte företräda några bestämda intressen, men kan däremot innehålla enskilda inslag och gäster som bidrar till opinionsbildning genom att deras åsikter förs fram.

Underhållning är en av de huvudsakliga typerna av innehåll i Öppna kanalens utbud. De två övriga är integration och livsåskådning. Invandrarföreningarna har i nästan samtliga fall en uttalad ambition att genom sin verksamhet öka medvetenheten om det svenska samhället och hur det fungerar. Man arbetar för integration och ökad förståelse mellan olika grupper i det svenska samhället, men man är inte intresserade av de lokalt relaterade politiska frågorna. Man kan ändå säga att deras målsättning med programmen utgör ett led i en demokratiseringsprocess. Dessa svagt representerade grupper i samhället måste först integreras i det svenska samhället innan de mer aktivt, och på lika villkor, kan delta i intresseartikuleringen och sedermera påverka beslutsprocessen.

Att invandrarföreningarna i de flesta fall sänder på sitt eget språk innebär att programmen blir riktade enbart till den egna gruppen. Det har förstås två följder: den stora allmänheten blir utestängda från att ta del av programmen, men å andra sidan utgör språket i programmen en stor möjlighet till informationsinhämtning och samhällsorientering för de invandrare som inte kan ta del av de svenska medierna. I synnerhet är detta viktigt för de grupper som annars är svagt representerade i det traditionella svenska föreningslivet och samhället i stort.

Gruppen livsåskådning har som utgångspunkt för sina programproduktioner en tydlig linje från själva engagemanget till uttrycket. De vill förmedla synsätt på människans livsvillkor och förändra samhället genom sin mission. Dessa föreningars budskap utgör den tydligaste ambitionen till opinionsbildning, utifrån en intresseriktning. Att sprida sitt budskap är det

viktigaste målet med verksamheten. Inte heller dessa föreningar företräder särskilda lokala frågor, utan behandlar allmänna och övergripande frågor för mänskligheten.

Sett utifrån den interaktiva demokratin kan man inte säga att någon direkt kommunikation mellan massa och elit sker genom mediet. Öppna kanalen är snarast en arena för intresseartikulering, och ger deltagarna en möjlighet att formulera sig. Intresseartikuleringen är inte främst uppåtriktad, man vänder sig snarare till allmänheten än mot den lokala beslutsfattande eliten.

Två mönster av resursfördelning hos de medverkande föreningarna kan skönjas; de som har en stor organisation bakom sig med god teknik och ekonomi, vilka inte behöver lägga ned så mycket tid på medverkan tack vare resurserna. Den andra gruppen har inte så stora tekniska eller ekonomiska resurser att tillgå, men kan genom att de antingen har ALU-tjänst eller är arbetslösa avsätta mycket tid till produktionsarbete. Den första gruppen har betydligt lättare att delta i Öppna kanalen genom god tillgång till resurser. I dagsläget kan man säga att Öppna kanalen inte är ett forum för alla som önskar, eftersom det krävs ett betydande engagemang för att delta i kanalen. En förklaring är att TV-produktion i sig är en krävande produktionsteknik såväl tidsmässigt som ekonomiskt.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det främst är stora och väletablerade föreningar och organisationer som kan upprätthålla kontinuitet i verksamheten, genom att de har goda resurser. Även om de mindre särintressena finns representerade, är deras livskraft begränsad. Detta innebär att Öppna kanalens utbud i det långa perspektivet blir ett forum främst för intressen som har en stor uppslutning bakom sig. I och med detta tycks det vara svårt för nyväckta smala intressen att komma få genomslag. Frågan kan väckas om inte kravet på organisationsgrad i praktiken är väl högt ställda.

Det är inte heller specifikt lokala eller politiska frågor som kommer till uttryck i kanalen. Istället är det mer allmängiltiga ämnen som behandlas. Det kan förstås ha många värden i sig för de enskilda grupperna som deltar. Kanalen kan ta vara på intressen som inte ryms i de traditionella medierna, och på så sätt har kanalen ändå bidragit till att fylla en funktion som ett fritt och alternativt medium för grupper som inte kan föra sin talan genom de traditionella medierna.

KAPITEL 9

AVSLUTANDE DISKUSSION

Efter att vi redovisat våra resultat kan det vara värdefullt att ge dem en stunds reflektion. Det bör ske i ljuset av de erfarenheter av och kunskaper om ämnet vi tillskansat oss under bearbetningen av resultaten. Under bearbetningen har det framkommit information som inte helt faller inom våra frågeställningar, men som likväl är intressant. Nedan försöker vi utveckla dessa rön till ytterligare matnyttigheter. Därutöver följer uppslag till fortsatta studier som kan berika ämnesområdet.

9.1 Reflektioner kring resultaten

Huruvida resultaten är generaliserbara och därmed representativa för när-TV i stort, kan vi inte uttala oss om. Det har inte heller, som tidigare framgått, varit vår ambition. Teoretiskt sett äger våra samlade resultat endast giltighet för Öppna kanalen i Göteborg, men detta motsäger inte att de delar som berör när-TV:s villkor ändå kan vara betydelsefulla för förståelsen av företeelsen i stort. Därför kommer vissa av de iakttagelser vi gör under denna rubrik att vara riktade mot Öppna kanalens verksamhet medan andra hålls mer allmänt formulerade.

Slående är det stora antalet föreningar som är vilande medlemmar i Öppna kanalen. Man frågar sig varför de inte är aktiva. En anledning till detta kan vara att de vill stödja medieformen utan att för den skull utnyttja möjligheten att sända. En annan orsak till deras inaktivitet kan vara medieformens svårhanterlighet vad det gäller arbetsinsats och ekonomi. Vi har ju funnit att det krävs eldsjalar eller goda resurser för att bedriva TV-verksamhet.

Trots allt fyller Öppna kanalen en viktig funktion för de deltagande föreningarna. Viktigast är den förmodligen för de etniska grupper som i Öppna kanalen funnit ett medium för sina särintressen. Flera av dem vi betecknar som ideologer menar dock att kanalen borde kunna ha betydelse även för andra grupper som idag saknar kommunikationskanaler. Exempel på sådana grupper är arbetslösa, handikappade och pensionärer. De är sällan prioriterade när de stora TV-kanalerna planerar sina programtablåer.

I och med detta aktualiseras frågan om medborgarnas medvetenhet om kanalens existens och att de själva har möjlighet att komma till tals i den. Vi fann att tre intressegrupper dominerar utbudet i kanalen och många intressen saknar representation i kanalen. Det finns en tendens till att kanalen blir en ankdamm för några få intressen. Om det finns en verklig vilja att öka deltagandet och åsiktsrepresentationen i kanalen, är det viktigt att information

ges till samtliga tänkbara deltagare. Öppna kanalens administration kan spela en viktig roll för att tillgodose detta informationsbehov.

Ett tämligen genomgående resultat är att TV-produktion tarvar en stor arbetsinsats och är ekonomiskt och tidsmässigt krävande. Det är därför inte en lämplig fritidssysselsättning i traditionell mening. Det är också svåröverkomlig barriär är att man måste kunna behärska de tekniska aspekterna av produktionen för att komma till tals. Det utestänger antagligen många från verksamheten. Om de befintliga medieverkstäderna gjordes mer tillgängliga för allmänheten skulle antagligen också intresset för att delta i TV-produktionen öka. Frågan är om det inte är viktigare att människor kan komma till tals i kanalen än att de lär sig behärska tekniken. Man skulle kunna öka åsiktsrepresentationen genom att de tekniska arbetet med produktionen leddes av professionell personal, och att deltagandet från allmänheten därmed mer kunde inriktas på själva uttrycket. Om det vore möjligt skulle eventuellt mer debattbenägna människor komma till tals och kanalen skulle kunna bli ett mer utpräglat åsiktsforum än idag.

En annan barriär, fast från tittarens perspektiv, är att de flesta programmen som är producerade av invandrarföreningar sänds på deras respektive språk. Om fler tittare kunnat ta del av dessa program hade man genast vunnit demokratipoänger. En framkomlig väg för att vinna en större potentiell målgrupp torde vara svensk textning av programmen. Detta kräver dock både tid och pengar.

De övergripande praktiska problemen för när-TV är ekonomiskt relaterade. I dagsläget vilar kabelsändarföretagets verksamhet såväl som mycket av programproduktionen på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Om kabelsändarföretaget inte haft så god tillgång till ALU-tjänster är det frågan om kanalen överhuvudtaget skulle fungera. Detsamma gäller för delar av programproduktionen.

Om man vill underlätta verksamheten i kanalen och ge verksamheten bättre ekonomiska förutsättningar är det nödvändigt med nya finansieringsformer. Men kanske saknas den politiska viljan att se till att kanalen uppfyller de högt ställda intentionerna. Och kanske har kanalen funnit sin slutgiltiga form och drömmen om när-TV som en katalysator för demokratin i lokalsamhället slutgiltigt krossats. Idag är det dessutom svårt att tänka sig att Öppna kanalen skulle kunna konkurrera om tittarnas gunst med de andra medtävlarna i den allt stridare strömmande mediefloren.

9.2 Fortsatta studier

För att ett forskningsområde skall bli heltäckande krävs det mer än blott en studie. Vår studie är inte den enda inom området men vi har nu bidragit med vår del i sammanhanget. Men det finns mer att upptäcka och utforska. Här följer förslag till hugade spekulanter på ämnesområden som väntar på att bli beträdda.

Det material vi själva samlat in skulle kunna utnyttjas ytterligare. Genom korskörning av olika variabler mot varandra skulle nya samband kunna friläggas. Om man dessutom utökade materialet till att gälla fler kanaler skulle en kvantitativ ansats bidra till att skaka fram mer generaliserbara kunskaper.

För att anknyta till medvetenheten om när-TV och medborgarnas möjligheter att delta, skulle det vara intressant att göra en studie med syfte att belysa hur välkänd eller okänd kanalen är bland medborgarna i lokalsamhället. Studien skulle också kunna rikta in sig mot föreningar som kan tänkas ha behov att de möjligheter som när-TV erbjuder. I dagsläget är det främst tre typer av föreningar som är aktiva, och man skulle kunna nyansera bilden av varför vissa grupper av likartade föreningar koncentreras till detta medium samt varför vissa andra grupper med liknande behov står utanför.

Iakttagelsen av det stora medlemsantalet och de jämförelsevis fåtaliga aktiva föreningarna i Öppna kanalen skulle kunna utnyttjas för att öka förståelsen för vad det är som hindrar föreningar från att aktivt delta. Genom att intervjua de många inaktiva medlemsföreningarna skulle man kunna skapa sig en uppfattning om varför de inte sänder. En sådan undersökning skulle vara av värde vid en utvärdering av möjligheterna att komma till tals i när-TV, samt vilka tänkbara åtgärder som skulle vara lämpliga för att öka tillgängligheten.

Vår studie har satt sändarna i fokus och vi har endast en allmän uppfattning om att publiken är liten men vi vet inte vilka de egentligen är eller vad de önskar få ut av kanalen. För att närmare kunna bestämma vad kanalen fyller för funktioner för publiken skulle det vara lämpligt med en publikundersökning. Med utgångspunkt ifrån SOM-undersökningens resultaten och föreningarnas egna uppfattningar om sin publik, skulle man kunna på ett mer detaljerat sätt kunna kartlägga tittarna. Studien skulle kunna vara såväl kvantitativ som kvalitativ. Att få en bättre bild av publiken är dessutom ett önskemål från så gott som samtliga sändande föreningar i kanalen.

I anknytning till en publikundersökning skulle det även vara intressant att studera innehållet i programmen. Detta för att se hur innehållet i kanalen svarar mot publikens behov, men även för att belysa om utbudet verkligen skiljer sig från det traditionella sättet att värdera och presentera ämnen i medierna.

KAPITEL 10

UPPSATSEN I KORTHET

När-TV infördes under mitten av 1980-talet och har sedan dess rönt allt mindre uppmärksamhet såväl inom forskning som på den mediala dagordningen. Vi ville därför uppmärksamma och belysa denna företeelse i dagsläget, tio år efter införandet. Vårt syfte lyder som följer:

Undersökningen syftar till att kartlägga de föreningar som sänder TV-program i Öppna kanalen i Göteborg med avseende på deras engagemang, motiv, resurser och rollmedvetenhet, och utifrån detta beskriva vad kanalen är ett forum för idag, jämfört med ursprungstankarna om när-TV:s förutsättningar och demokratiska funktioner, samt belysa kanalens roll i den lokala demokratin idag.

Mediepolitiken under 70-talet präglades av decentraliseringsträvanden inom mediepolitiken. Leif Levins modell för interaktiv demokrati utgör en schematisk och teoretisk grund som beskriver dessa strävanden. Decentraliseringspolitiken syftade till att minska avståndet mellan allmänheten och de politiska beslutsfattarna, genom att medierna skulle göras tillgängliga för allmänheten. En rad försök med vad som senare kom att kallas när-TV inleddes. Allmänheten skulle göra egna TV-program och målet var att öka delaktigheten och åsiktsrepresentationen i lokalsamhället, vilket i sin tur skulle öppna upp för en rikare lokal politisk debatt. Man önskade maximera deltagandet i den demokratiska beslutsprocessen.

För att uppfylla vårt syfte har vi närmat oss problemet med en kvalitativ ansats. Att ha en kvalitativ ansats under analysförfarandet ger möjligheter till djupare reflektion och få fram underliggande information i stället för att endast skrapa på ytan. Materialinsamlingen skedde genom personliga intervjuer med representanter för var och en av de 17 föreningar som sände program i Öppna kanalen under november 1996. Analysförfarandet skedde utifrån grounded theory-metoden.

Huvudresultaten av vår undersökning delar vi för överskådlighetens skull in i de kategorier som följer utifrån våra frågeställningar.

Engagemang

Vi har funnit tre typer av engagemang: etnicitet, livsåskådning och utbildning. Den etniska gruppen som består av invandrarföreningar är den dominerande och utgör drygt hälften av de sändande föreningarna. Deras huvudsakliga engagemang är relaterat till integrationsfrå-

gor. De två följande gruppernas engagemang är relaterat till religiösa eller alternativa trosuppfattningar samt till utbildning inom TV-mediet.

Hur mycket engagemang de lägger ned på verksamheten är avhängigt föreningarnas storlek och tillgången på eldsjälur. De stora föreningarnas administrativa fördelar innebär att de oftast har bättre förutsättningar att hantera verksamheten. Det betyder att de kräver mindre personligt engagemang, medan det i mindre föreningar krävs stor arbetsinsats, och därmed engagemang från den enskilde, för att verksamheten skall fungera. Eldsjälen kan ersätta den större föreningens funktion genom att denne med sitt engagemang kan driva mycket av verksamheten. Tendensen är dock att eldsjälen brinner ut.

Syften

De utåtriktade syftena som innefattar vad föreningarna vill ge tittarna genom sina TV-sändningar finner vi vara: informera, förmedla kulturarbete, missionera, nyhetsförmedling, samhällsdebatt, samhällsupplysning och att underhålla.

De inåtriktade syftena, dvs vad föreningarna vill uppnå med sin TV-verksamhet inom föreningarna, är: personligt intresse för TV-verksamhet, utbildning inom TV-området, allmän sysselsättning och avsaknad av inåtriktat syfte.

Resurser

Vi har funnit ett spektrum av personella resurser inom föreningarna. Vi benämner de olika rollerna de har som amatör, elev/cirkeldeltagare och proffs. Den här indelningen visar på olika kompetensstadier hos deltagarna vilket också har betydelse för kvalitén på verksamheten. Ytterligare en viktig roll har eldsjälen som brinner för verksamheten. Av de personella resurserna är proffs viktigast för de mer etablerade organisationerna och eldsjälur har störst betydelse för de små ideella föreningarna.

Tre gruppindelningar får beskriva de olika ekonomiska förutsättningarna som de undersökta föreningarna har. Vi kallar dem små medel, det går, och ekonomisk stabilitet. De med små medel finansierar det hela verksamheten ur egen ficka och verksamheten vilar på deras uppoffringsvilja. Den andra gruppen karaktäriseras av att man har små ekonomiska medel men kan med hjälp av bla moderföreningar och ALU-tjänster med nöd och näppe driva verksamheten vidare. I den sistnämnda gruppen återfinns föreningar som tillhör etablerade organisationer. De har förhållandevis goda ekonomiska förutsättningar och deras verksamhet kan drivas på ett professionellt sätt.

Föreningarnas tekniska resurser spänner också de mellan ytterligheter. Alltifrån de som inte äger någonting alls, till de som har full professionell utrustning i sin ägo. Att inte äga sin utrustning själv kan utgöra en stor påfrestning på verksamheten till nackdel för produktionskapaciteten. Tillgången till utrustning samvarierar ofta, men inte alltid, med de ekonomiska resurser som föreningarna har.

När det gäller vilken synen på den egna rollen i mediestrukturen finns det två olika förhållningssätt bland de aktiva. Ideologerna som verkar för idén med när-TV som ett forum för

fri åsiktsbildning och därigenom stärka demokratin. Det andra förhållningssättet har pragmatikerna vars inställning är mer instrumentellt förhållande till när-TV. De är mer inriktade på sin egen verksamhet och budskap och mindre på att reflektera över kanalens mer övergripande demokratiska funktioner.

Intentioner och realitet

När vi jämför Öppna kanalens verksamhet idag med de intentioner som en gång låg till grund för när-TV finner vi följande. De traditionella organisationerna med rötter i folkrörelsen, som var tänkta att delta, är mycket svagt representerade och utgörs av föreningar relaterade till livsåskådning och utbildning. Det är istället invandrarföreningarna som funnit en kanal för sina kommunikativa behov. Eftersom vi funnit att de som sysslar med utbildning inte ägnar sig åt att sprida något uttalat budskap i sina program är kanalen främst ett forum för frågor som rör integration samt religion och livsåskådningsfrågor.

Demokratiska funktioner

Det första vi kan säga om Öppna kanalens roll i den lokala demokratin är att den genom sin blotta existens bidrar till att aktivera människor i föreningsliv. Genom att föreningar sänder i den främjas också intresseartikulationen i lokalsamhället men kanalen kan inte sägas vara opinionsbildande i någon vidare mening. Detta beroende på att det saknas intressen bland de deltagande i kanalen att driva bla politiska och brännbara ämnen. Den viktigaste rollen spelar kanalen för invandrargrupper som genom kanalen kan skaffa sig förståelse för det svenska samhället och hur det fungerar. Förståelsen kan i senare skeden underlätta deltagandet i opinionsbildning och tillvaratagandet av sina demokratiska rättigheter.

KÄLLOR

LITTERATUR

Berrigan, Frances J (1979) *Community commynications - the role of commynity media in development*. Reports and Papers on mass Communication. No 90 Paris: Unesco

Birgersson, Bengt Owe & Jörgen Westerståhl (1989) *Den svenska folkstyrelsen* Stockholm: Allmänna Förlaget

Eneroth, Bo (1984) *Hur mäter man vackert Grundbok i kvalitativ metod* Stockholm: Akademitlitteratur

Glaser, Barney G & Anselm L Strauss (1967) *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research* New York: Aldine cop

Hederström, Christer (1992) *Öppna kanaler 1993 Lokal television för alla*

Hedebro, Göran (1976) *Information och engagemang Individuella och miljömässiga förutsättningar för deltagande i det lokala samhällslivet: exemplet skola*. Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm

Hedman, Lowe (1983) *När-TV för föreningar* Stockholm: Utbildningsdepartementet Ds U 1983:1

Hedman, Lowe & P G Holmlöv (1986) *Kabel-TV i Sverige* Kristianstad: Rabén & Sjögren

Hollins, Timothy (1984) *Beyond broadcasting: Into the cable age* London: BFI Publishing

Holme, Idar M & Bernt K Solvang (1997) *Forskningsmetodik om kvalitativ och kvantitativa metoder* Lund: Studentlitteratur

Kleberg, Madeleine (1985) *Förutsättningar för lokal-TV, granskning av några försök inför kabellagen*. Stockholm: Journalisthögskolan i Stockholm

Lantz, Annika (1993) *Intervjumetodik* Lund: Studentlitteratur

Lewin, Leif (1970) *Folket och eliterna* Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB

Lindblad, Anders (1983) *Lokal Radio och TV - en analys av publikstruktur och deltagande* Umeå: Sociologiska institutionen Umeå Universitet

Lindblad, Ingemar (1965) *Låt hundra röster höras* Stockholm: Gummessons Bokförlag

Lundberg, Christina (1994) *Regelguide för radio och TV* Stockholm: Juristförlaget

Motion till riksdagen: 1994/95:K417

Motion till riksdagen: 1995/96:K32

Motion till riksdagen: 1996/97: -s31040

Motion till riksdagen: 1997/98: K616

Repstad, Pål (1993) *Närhet och distans* Lund: Studentlitteratur

Schein, Harry (1972) *Inför en ny mediepolitik* Stockholm: Allmänna förlaget

Samhälle opinion massmedia (1996) Göteborg: SOM-institutet Göteborgs universitet

Strauss, Anselm & Juliet Corbin (1990) *Basics of qualitative research Grounded theory procedures and techniques* Newbury park, Calif: Sage

Glaser, Barney & Strauss, Anselm (1965) *Awareness of dying* Chicago: Aldine

SOU 1965:20

SOU 1975:28, *Program för ljud och bild i utbildningen*

SOU 1977:19, *Radio och TV 1978 - 1985*

SOU 1984:65, *Via satellit och kabel*

SOU 1994:105, *Ny lagstiftning för radio och TV*

Westerståhl, Jörgen & Mårten Persson (1975) *Demokrati och intresserepresentation. En principdiskussion* Stockholm: Liber Läromedel

Wolvén, Lars-Erik (1975) *Kabelvision Kiruna - försök med en ny kanal* Stockholm: Utbildningsdepartementet Ds U 1975:8

MUNTliga KÄLLOR

Moubis, Johannes, intervju den 27/11-96

Svensson, Gilbert, intervju den 28/1-97

INTERNETKÄLLOR

Hederström, Christer, artikel publicerad den 16/10 -97: www.resumé.se

Öppna kanalen: www.openchannel.se

INTERVJUGUIDE

Vi presenterar oss själva och syftet med undersökningen. Vidare berättar vi i stort vad vi kommer att tala om och hur lång tid intervjun beräknas att ta.

Föreningsfakta

Organisationsform

Ålder

Syfte

Ideell personal

Anställd personal

ALU-anställd, tillfällig personal

Antal medlemmar

Antal medlemmar som sänder TV-program

Vad har man för syfte med TV-verksamheten för föreningens skull?

Vilka föreningsmedlemmar ägnar sig åt TV-versamheten?

Hur stor del av medlemmarna ägnar sig åt programproduktion?

Policy för TV-verksamheten?

Interna regler vad gäller programmaterialet?

Hur länge har man sänt TV-program?

Hur många sändningstillfällen och timmar har man i veckan?

Hur mycket tid lägger man ned på att producera TV per vecka/program?

Vilket syfte har man med TV-sändningarna?

Vilken typ av program gör man?

Vad får man ut av det? När man syftet?

Vilka intressen inom föreningen företräder de som är engagerade?

Är man nöjd med medlemmarnas engagemang?

Hur når man ut med information om sina sändningar?

Vilken publik vänder man sig till?

Vad vet man om publiken och hur har man fått denna information?

Har kabelsändarföretaget några tekniska krav på produktion som sänds?

Har kabelsändarföretaget några riktlinjer för hur programmaterialet bör se ut innehållsmässigt?

Vilken produktionskapacitet har man?

Vill och kan man sända mer?

Vilka sändningstider har man?

Är man nöjd med sändningstiderna?

Förekommer diskussioner kring sändningstid och schema dels mellan föreningarna sinsemellan och dels med kabelsändarföretaget?

Finansiering

Administration

Personal

Finansiering av produktion

Varifrån hämtar man exempelvis musikmaterialet?

Hur mycket pengar läggs på TV-verksamheten?

Hur finansierar man produktionen?

Vilken syn har man på sin ekonomiska situation?

Önskar man förändring av finansieringsmöjligheter för sin programproduktion?

Tekniska förutsättningar

Studio

Teknik

Övrig utrustning

Gemensamma resurser

I vilken mån produceras programmen av medlemsorganisationerna själva, och i vilken mån anlitar man utomstående?

Tar man in material producerat av utomstående?

Personella förutsättningar

Tekniskt kunnande

Synen på

Kabelsändarföretaget

Tidigare kabelsändarföretag

Reglerna beträffande när-TV

Framtiden för medlemsorganisationen medverkan

Framtiden för kanalen och public access-TV i stort

Vill man ha förändringar inom något område?

ARABISKA KULTURVÄNNERS FÖRENING – Orient-TV

Bildades: November 1995

Antal medlemmar: 25 personer

Antal medlemmar inom TV-verksamheten: 3 - 4 personer

Har sänt TV sedan: 25 juli 1996

Sändningsmängd: 60 minuter varannan vecka

Syfte med TV-sändningarna: Att bygga broar mellan arabisk och svensk kultur, upplysa arabisktalande invandrare om det svenska samhället samt verka för integration.

Typ av program: Information, nyheter och reportage med lokal profil. Språket är arabiska.

Målgrupp: Arabisktalande folkgrupper

Sammanfattning

Föreningen bildades med syftet att främja integration av invandrare i det svenska samhället. Man arrangerar föreläsningar och teaterföreställningar på såväl arabiska som svenska, men den huvudsakliga verksamheten är TV-produktionen.

Det är främst två personer som är drivande inom TV-verksamheten. Den ene med bakgrund som journalist och utrikeskorrespondent. Den andre, föreningens grundare och ordförande, är utbildad inom litteratur och teater i Irak. Han har dessutom gått på folkhögskola och Filmakademiens TV-utbildning som arrangeras av Folkuniversitetet.

Programmen har en uttalad samhällsprofil med, med intervjuer och reportage från Göteborg. Ambitionen är att skildra invandrarnas situation i Sverige, snarare än att skildra det gamla hemlandet. Produktionstiden är cirka två veckor per program. När verksamheten startade var tanken att fler föreningsmedlemmar skulle utbildas i TV-produktion, så att man skulle få mer personella resurser. Programmakandet har dock tagit all tid i anspråk. Detta har att göra med att man producerar samtliga inslag själva. Kritik riktas mot de föreningar som importerar utlandsproducerat material med dålig bildkvalitet.

Utrustning lånades till att börja med från Folkuniversitetet. Numera hyr man en S-VHS-kamera och redigeringsutrustning med Beta-kvalitet. Som studio används ett rum hemma hos ordföranden. Man önskar dock att man hade haft egen utrustning. Då hade man kunnat arbeta snabbare och effektivare, och dessutom kunnat göra ett bättre program.

TV-verksamheten finansieras av medlemmarna, på grund av att föreningen inte har några tillgångar. Man har knutit tre sponsorer till sig, men dessa har aldrig betalat. Själva tycker man det är synd att inte myndigheterna gett ekonomiskt stöd till verksamheten, trots att man försökt göra ett ansvarsfullt och viktigt program. Om de ekonomiska förutsättningar inte förbättras i framtiden kommer ordföranden i föreningen att hoppa av.

Ekonomiskt stöd till Öppna Kanalen efterlyses också, för att möjliggöra kontinuitet i verksamheten. Man önskar sig dock inte större möjligheter att göra reklam, eftersom det då skulle kunna bli alldeles för mycket av detta. Öppna Kanalens utbildande roll borde vara viktigare än idag. De skulle ha mer kontakt med föreningarna, och lära dem behärska medieformen. Vidare bör kanalens profil skärpas och arbetet bli mer målinriktat. För att underlätta detta måste kunskapen om vad sändningarna innehåller öka, genom förbättrad förhandsgranskning och utvärdering av sändningarna.

EKBATAN – Panjereh Ha

Bildades: Juli 1994

Antal medlemmar: 85 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 8 personer

Har sänt TV sedan: September 1995

Sändningsmängd: 60 min - 30 min två gånger i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Visa barn och ungdomar iransk kultur samt hjälpa dem att komma in i det svenska samhället.

Typ av TV-program: Det ena är ett studióprogram med gäster varvat med reportage och intervjuer och det andra är ett program om film. Språken är persiska och svenska.

Målgrupp: Iranier

Sammanfattning

I föreningen ägnar man sig åt måleri-, språk-, teater- samt TV-kurser genom ABF. Man skulle även vilja sända radioprogram. Deltagarna i TV-verksamheten är ungdomar som vill lära sig hur TV-produktion går till.

Producenten, som är den drivande inom föreningen, har tidigare jobbat med teaterverksamhet och är självlärd inom TV-området. Hans förhoppning är att ungdomarna skall ta över nästa år, när de lärt sig tekniken ordentligt. Enligt honom är de på god väg att klara verksamheten själva. TV verksamheten uppges vara en mycket viktig del inom föreningen. Man skulle vilja sända ännu ett halvtimmeprogram för ungdomar, men Öppna Kanalen kan inte erbjuda mer sändningstid som passar.

Största delen av programmaterialen producerar man själva, men man har även inslag från bla Norge och USA. Inslagen behandlar ungdomar och kultur, såväl iransk som svensk. Man påpekar att man inte behandlar politik och religion. I filmprogrammet låter man tittarna ringa in och svara på en tittarfråga. På detta sätt hoppas man även få en uppfattning om sin publik. Man har problem med ekonomin. Genom ABF får man 20 kronor per person och lektionstimma inom ramen för en studiecirkel. Sponsorer finns också, men det är inte alltid de betalar som de lovat. Eventuellt skall en person börja söka sponsorer mot provision.

Föreningen äger en Super VHS-kamera och en VHS-kamera. Om de behöver fler kameror har de möjlighet att hyra av Pannhuset, där man även hyr redigeringsutrustning. Försök har gjorts att få kontakt med andra föreningar inom samma språkområde för att samarbeta och dela resurser. Men man upplever inte att det funnits något intresse hos de andra föreningarna.

Kontakterna med Öppna Kanalen fungerade bra tidigare, men har nu blivit sämre. Det är svårt att få tag på rätt person när man vill diskutera problem, och man tycker inte att personalen är så pass insatt att de förstår problemen. Begränsningarna i reklamreglerna tycker man är bra, man vill hellre ägna sig åt TV-verksamheten än att skaffa pengar. Dock anser man att Öppna Kanalen behandlar föreningarna olika vad gäller uppföljningen av överträdelser av reklamregler. Själva har man fått ett inslag från en butik bortklippt av Öppna Kanalen, med motiveringen att det var redaktionell reklam.

FILMCENTRUM VÄST – Viktoria station

Bildades: I början av 1970-talet

Antal medlemmar: ?

Antal medlemmar i TV-verksamheten: En anställd med statligt lönekostnadsbidrag, fem ALU-anställda samt ett varierande antal frivilliga

Har sänt TV sedan: 1991

Sändningsmängd: 3 timmar i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Visa att alla kan göra TV-program

Typ av program: Direktsänt nöjesprogram med intervjuer, reportage och rockvideor

Målgrupp: Nattsuddare

Sammanfattning

Föreningen ingår i de så kallade centrumbildningarna, tillsammans med fotograficentrum och författarcentrum. Organisationerna skapades i folkbildningssyfte under 60- och 70-talet. En riksorganisation finns, men de lokala föreningarna är självständiga i förhållande till denna.

Filmcentrum Väst var de första femton åren inriktade på dokumentärfilm, men har mer och mer övergått till musikvideoproduktion. Man intresserade sig tidig för lokal-TV, och följde den amerikanska utvecklingen av "public access-TV". Genom mångåriga kontakter med olika myndigheter, har Filmcentrum-föreningarna i viss mån själva bidragit till utformningen av de svenska reglerna för lokal-TV.

Inom föreningen anordnas kurser i TV-produktion. Deltagarna i kurserna får prova på såväl de tekniska uppgifterna som att vara programledare. Man betonar att samarbetet mellan medarbetarna är en viktig del i utbildningen. Vid varje direktsändning krävs att 20 personer är engagerade i produktionen för att allt skall fungera. Två tredjedelar av dessa arbetar helt ideellt. Eftersom arbetet med TV-sändningarna kräver ett intensivt engagemang, händer det att de mest aktiva tröttnar och slutar efter ett par år. Filmcentrum är den enda av medlemsföreningarna i Öppna Kanalen som har utrustning för att genomföra direktsändningar. Man har förutom detta fyra S-VHS-kameror, redigeringsutrustning och studio. Dessa resurser hyrs även ut till utomstående.

Man vill göra ett spännande, men formmässigt okomplicerat TV-program som alternativ till "vanlig" TV. Därigenom vill man få människor att upptäcka den här formen av TV och inspirera dem till att göra egna program. Man efterlyser statligt finansierade mediaverkstäder efter tysk modell, där medborgarna har möjlighet att låna utrustning och sända gratis. Reklam skulle kunna tillåtas som finansieringsform i begränsad omfattning. De svenska myndigheterna har dock inte förstått möjligheterna med lokal kabel-TV som utbildande och demokratiskt instrument, menar man.

Filmcentrum och Öppna Kanalen står i intim förbindelse med varandra. Filmcentrum lånar ut fem ALU-anställda till Öppna Kanalen för att hjälpa till med det tekniska arbetet, eftersom Öppna Kanalen inte har tillräckliga personella resurser. Lokal-TV:s roll är oerhört viktig i informationssamhället men problemet är att möjligheten är underutnyttjad. Olika grupper, såsom arbetslösa, handikappade, studenter och pensionärer skulle kunna nå under dagtid.

FOKUS-TV – Fokus Göteborg - ett mångkulturellt magasin

Bildades: 1995

Antal medlemmar: 15 medlemmar

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 15 personer

Har sänt TV sedan: Hösten 1995

Sändningsmängd: 30 min varannan vecka - tidigare 60 min i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Motverka segregation mellan invandrare och svenskar. Man vill visa att det mångkulturella samhället kan fungera, och hur det tar sig uttryck i Göteborg. Man visar lösningar istället för problem.

Typ av program: Ett mångkulturellt magasin, uppbyggt kring ett övergripande tema med nyheter, reportage, porträtt av aktuella personer samt inslag med dans och musik.

Målgrupp: Svenskar och invandrare med tonvikt på ungdomar

Sammanfattning

Fokus-TV är ett projekt som drivs genom det kommunala kulturhuset Pannhuset i Länsmansgården. Pannhuset ger möjligheter för ungdomar att syssla med innebandy, teater och andra aktiviteter. Man driver ett kafé samt ger ut samhällstidningen Pannik.

De som sysslar med TV-verksamheten är antingen ALU-anställda eller tidigare ALU-anställda som fortsätter arbeta ideellt efter tjänstens slut. Flera av dem är invandrare och många har utbildning från filmskola, folkhögskola eller universitet men saknar praktisk erfarenhet av TV-produktion. Projektet syftar till att ge just sådan erfarenhet. Som anställd har man en specifik uppgift som kameraman, ljudtekniker, redigerare eller reporter.

Redaktionellt arbetar man med stormöten, där var och en kan lägga fram förslag till inslag. Engagemanget inom gruppen är stort med olika viljor som ibland drar åt olika håll. Trots den icke-hierarkiska strukturen finns en person med större ansvar än de övriga. Producenten kan betecknas som eldsjäl i verksamheten. Han har varit med från starten och är en av dem som arbetar ideellt sedan hans ALU-anställning avslutats. Utan honom skulle det troligen inte blivit något TV-program.

Själva programmet är en produkt av Pannhusets idé om att sammanföra människor, särskilt ungdomar. Samhällsengagemanget har ökat efterhand, liksom inriktningen på ungdomar. Som förebilder har man SVT:s Mosaik och Striptease. Tidigare hade man 60 minuters sändningstid i veckan men kunde då inte fylla ut tiden riktigt, varför man beslutade att gå ner till 30 minuter varannan vecka. Fortfarande finns dock en önskan om att producera och sända mer. Pannhuset har en Beta SP-kamera, redigeringsutrustning för Super-VHS och studio, som Fokus-TV använder. Utrustningen hyrs även ut till utomstående. Man söker fondmedel, stipendier och i liten utsträckning, sponsorer, men tycker att det är svårt att sälja sig.

Kommunikationsproblem med Öppna Kanalen är inte ovanliga, eftersom Öppna Kanalens personalomsättning är hög på grund av ALU-anställningar. Fokus-TV har själva problem med kontinuiteten eftersom också deras verksamhet vilar på ALU-anställningar. Man anser att det finns en motsättning med lokal-TV; om alla skall komma till kan kvalitén bli så låg att få tittar, men högre kvalitetskrav medför å andra sidan att få har möjlighet att sända.

IRANA-TV – Irana-TV

Bildades: Den 17 januari 1994

Antal medlemmar: 7 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 7 personer

Har sänt TV sedan: Januari 1994

Sändningsmängd: 30 min om dagen, fem dagar i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Förmedla iransk historia och kultur till sina landsmän och intressera ungdomar för sitt ursprung.

Typ av program: Nyheter från Iran och Sverige. Språket är persiska.

Målgrupp: Iranier

Sammanfattning

Idén om att producera dagliga nyhetsprogram ligger till grund för bildandet av föreningen. Anledningen till att initiativtagarna drog igång verksamheten var att de ville skaffa sig erfarenhet av TV-produktion för att senare få möjlighet att arbeta professionellt inom området. En bidragande orsak var att de var arbetslösa.

Efter att de presenterat sin idé på kulturhuset Blå Stället i Angered, fick de tillgång till gratis teknik och gratis sändningstid i en månad. Därefter bildade man föreningen med syftet att producera TV-program. Samtliga inblandade arbetar ideellt med sina respektive uppgifter som nyhetsuppläsare, journalist, producent med mera. Numera hyr man utrustning och studio av Blå Stället.

I nyhetsprogrammet försöker man förhålla sig så objektiva och opartiska som möjligt. Tyngdpunkten ligger i första hand på det kulturella planet och i andra hand på det politiska. Man tar inte upp religiösa frågor i någon större utsträckning, just på grund av det opartiska förhållningssättet. I inslagen behandlas sådant som är gemensamt för iranska invandrare i stort, menar man. Mycket av nyhetsmaterialet hämtas från iranska radiostationer och iranska tidningar i andra länder, bland annat USA. Man använder sig även av färdigproducerat material från andra länder. Den tekniska standarden man använder är S-VHS.

Programmen finansieras delvis av sponsorintäkter, men man får även skjuta till privata medel ibland. Man har sökt medel från olika myndigheter men ännu ej blivit bönhörda. Utifrån gällande regler och förutsättningar anser man att bidrag borde utgå till föreningar som gör seriösa TV-program. I grunden anser man dock inte att den lokala kabel-TV:n skall finansieras på detta sätt.

Den lokala kabel-TV:n kan inte fortsätta med samma ekonomiska förutsättningar som idag. Istället borde regelverket anpassas så att det blir en intressant marknad för sponsring. Sponsorererna skulle i så fall utgöras av små lokala butiker och företag, inte de riktigt stora företagen. Man anser att det skulle vara lätt att locka de mindre näringsidkarna, om man fick visa utförligare reklam än den nu tillåtna sponsorskylden. Att allt fler föreningar vill sända program i Öppna Kanalen ser man som positivt, eftersom konkurrensen om tittarna kan medföra en kvalitetshöjning. Kanalen bör utvecklas mer mot professionalism än mot amatörism.

KLUBB 93 - klubb 93

Bildades: 1993

Antal medlemmar: Drygt 280 personer (Drygt 400 medlemmar i hela Sverige)

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 10-15 personer

Har sänt TV sedan: September 1996

Sändningsmängd: 45 min i veckan - tidigare 120 min i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Hjälpa invandrargrupper i det svenska samhället. Bidra till att de aktiveras och integreras sig.

Typ av program: Reportage och samtal med invandrare och svenskar

Målgrupp: Invandrare

Sammanfattning

Föreningen är rikstäckande, och bildades med syftet att vara en länk mellan iranska invandrare och det svenska samhället. Själva beskriver man sig som opolitiska. Namnet kommer sig av att olika iranska intressen slöt sig samman just 1993. Till att börja med sände man närradioprogram i Stockholm, men utökade efterhand med lokal-TV-sändningar i Stockholm och Göteborg. En period sände man även i TV21.

Inom Göteborgsavdelningen organiseras olika aktiviteter för att stödja arbetslösa, äldre, ungdomar och andra grupper av invandrare. Till sitt förfogande har man kontinuerligt tio ALU-anställda som är engagerade i de olika projekten. Genom TV-programmen vill man nå ut till invandrare som inte kan utnyttja de svenskspråkiga medierna. Innehållet koncentreras på vardagsproblem. När det gäller integrationen i det svenska samhället, menar man till exempel att bristande svenskakunskaper hos föräldrarna bidrar till minskat engagemang för barnens skolgång, som i sin tur kan leda till svårigheter för ungdomarna att bli delaktiga i samhället.

Förutom producenten, har de som deltar i TV-verksamheten ingen formell utbildning, men kunnandet växer fram allteftersom man arbetar. Intresset för verksamheten är stort och de som engagerar sig, gör det främst med tanke på att förkovra sig inom TV-området.

Man har en egen professionell S-VHS-kamera och en studio i sina egna lokaler. För redigering hyr man in sig på Pannhuset. Det mesta materialet producerar man själva, men man använder också färdigproducerat. TV-verksamheten bedrivs idag med hjälp av medlemsavgifter och sponsring. 65% av föreningens ekonomiska kapital används till TV-produktionen. Om man hade bättre ekonomiska förutsättningar skulle man vilja utöka sina sändningar. Hela kanalens framtid är hotad om man inte får bättre finansieringsformer. Man vill hellre ha möjligheten till reklamintäkter än att vara beroende av bidrag.

Vad beträffar Öppna Kanalens administration, anser man att man inte blir omhändertagen på det sätt man kan förvänta sig som medlemsförening. Man tycker i viss mån att man betalar för service som man inte får. Öppna Kanalen spelar en viktig roll för invandrarna i Göteborg, och bör ha en lokal förankring snarare än att försöka konkurrera med de större TV-kanalerna. Från föreningens sida efterlyser man en undersökning om vad göteborgarna vill ha ut av Öppna Kanalens verksamhet.

KVINNOFOLKHÖGSKOLAN – Kvinnofolkhögskolan

Bildades: 1985

Antal Medlemmar: Folkhögskola

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 3 anställda samt ett varierande antal deltagare

Har sänt TV sedan: December 1996

Sändningsmängd: En gång i månaden med varierande programtid

Syfte med TV-sändningarna: Väcka intresse för de frågor som Kvinnofolkhögskolan inriktar sig på, att föra upp könsproblematiken på en strukturell samhälls nivå.

Typ av program: Varierande; konstvideor, kortfilmer och dokumentärer.

Målgrupp: ”Inte enbart kvinnor”

Sammanfattning

Kvinnofolkhögskolan är en folkhögskola som agerar i enlighet med folkbildningstraditionen och har som huvuduppgift att främja kvinnors studier och utbildning, samt att stärka kvinnors identitet, självständighet och solidaritet. Man ger längre och kortare kurser på skolan som bla: skrivarkurs, digital bild, kvinnors litteratur, kvinnors filosofi, datakurs samt makt och kön – pengar och lön. Sedan starten 1985 har ca 7 000 elever studerat vid skolan. Man har även kursverksamhet på en del mindre orter i Västsverige. Man har också en internationell organisation för att knyta och utveckla kontakter med kvinnor, främst i tredje världen.

TV-verksamheten är sprungen ur en kursverksamhet som från början var en kvinnostudiekurs med inriktning på video. Målet var att utbilda föreningsfolk till ”videoaktivister”, snarare än en videokurs i traditionell mening. På kursen lär man ut grunderna i manusarbete, redigering, filmteori ochamerateknik. Deltagandet i TV-produktionen är frivillig, men man uppmuntrar eleverna från videokursen till att delta.

De som är aktiva i TV-verksamheten är fd elever från videokursen. Helst skulle man vilja att TV-produktionen låg utanför kvinnofolkhögskolan i en självständig förening, för att de själva skall organisera sig och sin produktion. Intresset hos de engagerade är oftast kortvarigt, beroende på att produktionen är tidskrävande. Med programmen vill man problematisera kön och visa samhället ur det perspektivet. Man har bla producerat och sänt flera dokumentärfilmer om kvinnors situation i Indien, men man har även sänt program som man använder i utbildningen.

Kvalitén man arbetar med är S-VHS. Detta gäller såväl de sex kamerorna som redigeringsutrustningen. Man får in lite pengar genom uthyrning av sin utrustning, dessa pengar går till videoverksamheten. I framtiden vill man uppgradera sig till digital teknik.

Öppna Kanalen fungerar bra, trots resurserna är knappa. Invandrarprogrammen skulle kunna textas för att öka de publika möjligheterna och att bryta kanalens profil som ”Invandrarkanal”. Invandrarprogram behöver ju inte alltid handla om invandring. Öppna Kanalens verksamhet skulle i högre grad vara inriktad på att guida föreningarna som sänder, och hjälpa dem med teknik, redigering osv. Mer samarbete mellan Öppna Kanalen och föreningarna efterlyses. Man skulle vilja ha en diskussion till stånd om hur öppet mediet egentligen är och var gränsen för yttrandefriheten går. I det stora hela anser man dock att Öppna Kanalen har en bra grundsyn.

PIONJÄRMISSIONEN – Donald Bergagård med flera

Bildades: 1965

Antal medlemmar: Ett 30-tal personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 2 personer

Har sänt TV sedan: 1989

Sändningsmängd: 30 minuter i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Att föra ut budskapet om Guds ord samt missionera

Typ av program: Studioprogram och scenprogram där man presenterar hjälpprojekt, kollektinsamlingar samt sång, musik och intervjuer.

Målgrupp: Alla man kan nå

Sammanfattning

Föreningen vill föra ut budskapet om Guds ord samt visa det genom personliga upplevelser. Man vill att människor skall finna en nära, personlig relation till Gud. Engagemanget tar sig uttryck i bla missionsarbete och insamlingar till hjälpinsatser för tex barnhem.

Man har sänt TV sedan Källevisionens tid 1989. TV-engagemanget är ett personligt intresse som Donald Bergagård fann i USA. Han och den anställde teknikern är självlärda på området, men har nu jobbat med TV i många år. Man började med direktsända program två, ibland tre kvällar i veckan från studion. I programmet presenterades missionsarbetet och tittarna kunde ringa direkt till studion. Det faktum att inte alla som ringde kunde komma fram ser PMTV som ett mått på ganska stora tittarsiffror.

Ungefär 10% av föreningens totala budget läggs på TV-produktion. Ett speciellt konto för frivilliga medel finns upprättat för TV-verksamheten. Föreningen har ett annat konto varifrån pengar används där "de bäst behövs" och man får även pengar därifrån, till administration, personal, sändningsavgifter osv.

De som producerar programmen är Bergagård och en anställd tekniker. Bergagård leder programmet samt sjunger och spelar tillsammans med de medverkande gästerna. Programmen vänder sig till alla människor, men man vet att det är många äldre och pensionärer som tittar. Detta vet man tack vare att de ringer till föreningen. De som hör av sig är mer förtjusta i sång- och musikinslagen än i gudstjänsterna.

PMTV har kontor och studio på Hönö, men skulle dessutom vilja ha en egen avvecklingspunkt. Inspelningarna sker med Super-VHS-kamera, och man producerar så gott som allt programmaterial själva.

Från föreningens sida ser man gärna att lokala kabel-TV utvecklas så att större mångfald än idag kan skapas. Man skulle vidare vilja att kristna organisationer gick samman för att skapa en gemensam kanal med gemensamma tekniska resurser och lokaler. Om man gick samman skulle man tex ha råd med högre teknisk kvalitet. Bidrag tas tacksamt emot från olika håll, och man är inte främmande för statliga bidrag, trots konstaterandet att det redan ges bidrag "till så mycket redan".

PISTIS VISION – Benny Hinn, Goda nyheter till Skandinavien och Remix-club

Bildades: Oktober 1996

Antal Medlemmar: 5 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 5 personer

Har sänt TV sedan: Oktober 1996

Sändningsmängd: 210 minuter i veckan uppdelat på tre sändningsdagar

Syfte med TV-sändningarna: Sprida evangeliet

Typ av program: Ett studióprogram, ett reportageprogram samt ett ungdomsprogram med musikvideor.

Målgrupp: Alla man kan nå

Sammanfattning

Ordet pistis är grekiska och betyder tro. Föreningen är ideell och startades av ca fem personer, med syfte att sända program i Öppna Kanalen. Man är en fristående, tvärkyrklig organisation. Alla medlemmar medverkar i TV-produktionen, men drivande är främst en kvinna och en man.

Båda arbetar professionellt med TV- och videoproduktion. Kvinnan har filmat sedan 1970-talet och har ett eget produktionsbolag. Mannen har utbildning från folkhögskola, erfarenhet från närradio och videoproduktion för kristna musiker. Han har dessutom drivit en egen kabel-TV-kanal i Oslo. Vid programproduktionen använder man en Beta SP-kamera, vilket är professionell standard. Redigeringen görs via dator.

Programproduktionen är uppdelad. En del av produktionen sker i en studio i Oslo där man har fem, sex personer som arbetar ideellt och som ALU-anställda. Där spelar man in programmet Goda nyheter till Skandinavien, som har en svensk, en norsk och en dansk programledare. Programmen som produceras i Göteborg är delvis inspelade i den egna studion, men man gör också reportageserier med olika teman.

Man har olika teman för sina program, tex helande, kristen familjegemenskap och möten med människor som haft starka kristna upplevelser. Målgruppsinriktningen är klar, det tydligaste exemplet är deras ungdomsprogram. Man har även planer på ett barnprogram. Den lokala förankringen är viktig, man vill "att Göteborg skall bli fyllt av Guds ande och att saker och ting sker".

Verksamheten finansieras delvis genom organisationen CCN (Christian Cable Network) som tar emot och fördelar sponsormedel från bla privatpersoner till föreningar med samma mål som Pistis Vision. Man vill ha reklamfinansierad lokal-TV. Öppna Kanalen borde sända reklam när de inte sänder program. Att bidragsfinansiera verksamheten skulle skapa en viss struktur som förstör kreativiteten, menar man. Man är inte främmande för att tänja på gränserna i lagstiftningen för att "se hur långt man kan gå".

Just nu kan man inte sända mer än man gör, men helst skulle man vilja fyrdubbla sin sändningstid. Man har dock mött motstånd från Öppna Kanalen, vilka hänvisade till att det inte fanns utrymme. Man tror att Öppna Kanalen kan känna sig hotade av Pistis Visions höga krav och engagemang.

SCIENTOLOGIKYRKAN – Scientologi idag

Bildades: 1968 (Göteborgsavdelningen)

Antal medlemmar: 500 aktiva, 1 500 passiva, 25 anställda och några ALU-anställda

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 3 personer

Har sänt TV sedan: Juli 1995

Sändningsmängd: 30 minuter i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Visa sin verksamhet ur sitt eget perspektiv, som en motbild till den traditionella mediebilden av scientologerna.

Typ av program: Direktinspelade, oredigerade samtal i olika miljöer samt amerikanska officiella program från scientologikyrkan.

Målgrupp: Zappare och ”vanliga” människor

Sammanfattning

Scientologikyrkans syfte är att ”serva individer med scientologi som lära, utbildning, terapi och personlig utveckling”. Målet är att få en värld utan kriminalitet, krig och vansinne. Tidigare sände man radio på samma frekvens som City 107, men när täckningen för kanalen minskade slutade sändningarna. Tre personer gör programmen ideellt, för att dra sitt strå till stacken inom kyrkans verksamhet. Ingen av dem har någon utbildning på TV-området.

Programmets innehåll bestäms precis innan inspelningen. Ofta handlar det om olika praktiska övningar och tekniker som visar på scientologins användbarhet. Demonstrationen av en övning kopplas ofta till något konkret mänskligt problem, som tex att bearbeta sorg. De filmar ofta ute på stan, för att visa sig utåttriktade.

De vänder sig till ”vanliga människor”, inte i första hand till medlemmar inom kyrkan, utan vill vara öppna mot allmänheten och visa att scientologerna finns mitt i samhället. Detta är ett led i att göra scientologin mer populär. Man tror att folk kan vara lite rädda för att bara dyka upp på deras möten, de flesta börjar kanske med att läsa en bok, t ex tack vare att de sett TV-programmen. Erfarenheten säger dem att det är zapparna de fångar in, och att de måste komma ifrån ”radio i TV”-formen för att hålla kvar den som börjar titta.

Programmet spelas in med vanlig VHS-kamera som tillhör en av medlemmarna. Öppna Kanalen har haft synpunkter på bildkvalitén då och då, och man har fått kritik för att programinnehållet verkat alltför kommersiellt och för att man sänt amerikanska officiella scientologiprogram. En tekniker på Öppna Kanalen har vägrat att sända ut deras program, men det är inte längre ett problem. Sponsring förekommer inte. Pengar är i dagsläget inte något problem. Kyrkan anser att det är värt att betala för verksamheten med pengar som kommer in från medlemsavgifter. Dock kommer de inte att få pengar till att köpa bättre utrustning.

Om man inte är beredd att jobba med den här typen av TV ideellt, skall man inte heller sända. ”Det skall inte vara för lätt”, säger man. Programmen måste ha en viss kvalitet så att inte ”vad som helst” sänds. Lokal-TV utgör en stor möjlighet för demokratin: ”Att sända i Öppna Kanalen innebär också att ingen kan komma och tafsa på innehållet i programmen.” Detta ser man som en väldig skillnad mot när journalister gör reportage.

SMYRNAKYRKAN – Smyrnakyrkan

Bildades: 1922

Antal medlemmar: 3 500 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 5-10 personer

Har sänt TV sedan: 1987

Sändningsmängd: 30 minuter i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Sprida det kristna budskapet och verka för ekumeniskt samarbete

Programtyp: Samtalsprogram, där innehållet grundar sig på det evangeliska budskapet, ofta knutet till aktuella samhällsfrågor. Språket är arabiska.

Målgrupp: Arabisktalande kristna invandrare

Sammanfattning

Smyrnakyrkan bildades 1922, och ingår i Pingströrelsen. Förutom att ordna gudstjänster i Göteborg ägnar man sig åt missionsarbete i ett flertal länder i Asien, Europa och Sydamerika. Församlingen är självförsörjande och får inga statliga eller kommunala bidrag. Aktiviteterna finansieras genom bidrag från medlemmarna samt genom inkomster från olika verksamheter inom kyrkan. I den fastighet kyrkan äger har man förutom själva gudstjänstlokalen även hyreslägenheter, bokhandel och kafé. Man driver dessutom en butik för second hand-försäljning.

TV-verksamheten bedrivs efter direktiv från kyrkans medieråd, som ansvarar för all informations- och medieverksamhet, inklusive närradiosändningar och tidningsutgivning. De ekonomiska resurserna inom medierådet fördelas ungefär så att radion får 60 %, tidningen 30 % och TV:n 10 %. För ett par år sedan sände man betydligt mer TV, men nu har man valt att satsa mer på radion. Inom Pingströrelsen har man även ett rikstäckande samarbete i det gemensamma produktionsbolaget TV-Inter. Det finns planer på att Smyrnakyrkan i Göteborg skall bilda en västsvensk redaktion i mer professionell mening.

Gruppen som har hand om TV-verksamheten arbetar ideellt. Några av dem arbetar till vardags i TV- eller mediabranschen, de andra är rena amatörer. De har samarbetat med TV-verksamheten sedan den startade för cirka tio år sedan. Kyrkan äger en Beta SP-kamera, men man har ingen redigeringsutrustning eller särskild studio. Redigeringen görs hos en professionell producent. En del av bildmaterialet är inspelat av utomstående, och kyrkan redigerar sedan själva allt till ett färdigt program. Efter sändningarna visas kyrkans telefonnummer, och via telefonsamtal får man många synpunkter på programmen. Verksamheten utvärderas regelbundet. På så sätt stämmer man av hur målen uppfylls.

Att man gör program på arabiska är resultatet av ett ekumeniskt samarbete mellan olika kristna kyrkor som vänder sig till arabisktalande invandrare. Smyrnakyrkan sköter verksamheten tack vare sina tidigare erfarenheter av TV-produktion. Eftersom man vet att många med invandrarbakgrund tittar på Öppna Kanalens sändningar, försöker man genom sitt eget program skapa kontakt med dem som inte besöker kyrkan. Man anser att det behövs en ny finansieringsform för lokal kabel-TV om den skall kunna överleva och utvecklas. Huvudsaken är att en förändring kommer till stånd, inte om det sker genom bidrags- eller reklamfinansiering.

SOMALI KVINNORS KULTURFÖRENING – Somali kvinnors kulturförening

Bildades: Juni 1995

Antal medlemmar: 30 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 3–4 personer

Har sänt sedan: Oktober 1996

Sändningsmängd: 30 minuter i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Påminna om sitt hemland och informera om det svenska samhället samt hjälpa människor att aktivera sig.

Typ av program: Studioprogram med reportageinslag. Språket är somaliska.

Målgrupp: Somaliska kvinnor

Sammanfattning

Förening är ideell och har som syfte att visa exempel på både svensk och somalisk kultur tex dans, sång och matlagning. Man vill även informera somaliska kvinnor om det svenska samhället, och hoppas därigenom att de skall delta i samhällslivet och undvika isolering. Föreningen riktar sig också till ungdomar. Man vill visa på att man kan aktivera sig istället för att sitta hemma. Man har medlemmar även i andra delar av Sverige.

Man tyckte att det saknades ett kvinnligt perspektiv i de andra somaliska programmen i Öppna Kanalen, så man startade sin förening och sina sändningar för att fylla detta tomrum. Genom sitt program vill man påminna målgruppen om hemlandet ”så att de inte ska känna hemlängtan”. Ett annat syfte med sändningarna är att nå ut till de människor som inte kan aktivera sig och delta i samhällslivet, såsom gamla och sjuka.

En person i föreningen har utbildning inom TV-produktion, övriga är nybörjare. Medlemmarna skulle vilja ha något mer utbildning på det produktionsmässiga området, men man ser även själva TV-verksamheten som en utbildande aktivitet. Det mesta av produktionen sköter man själva, med viss hjälp från ABF. De hyr också utrustningen genom ABF. Produktionskostnaderna står medlemmarna själva för och man är mycket nöjda med medlemmarnas engagemang i verksamheten.

Tre, fyra personer gör programmen. Varje halvtimmasprogram tar sammanlagt ca två dagar att producera. Programmen är oftast filmade som studioprogram, ibland med reportageinslag. Inslagen kan vara producerade av medlemmarna själva såväl som hämtade från någon utomstående producent.

Generellt arbetar man inte att nå ut med information om sina sändningar. Man säger sig veta att det är både män och kvinnor som tittar på programmet. Tittarna ringer och man har även träffat tittarna genom informella kontakter. I dagsläget får man inga bidrag till sin verksamhet, men det är något man hoppas på i framtiden.

Man vill sända mer, helst en timma i veckan men pengar saknas. I framtiden skulle man vilja att det var möjligt att sända reklam som ett finansieringssätt. Det finns också en dröm om att sända över hela Sverige om man bara kunde.

SOMALISKA FÖRENINGARS FÖRBUND - Somali Midowdey

Bildades: 1991

Antal medlemmar: 16 medlemsföreningar med totalt 1 800 medlemmar

Antal medlemmar i TV-verksamheten: Cirka 20 personer

Har sänt TV sedan: Augusti 1996

Sändningsmängd: 60 min i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Överbrygga motsättningar mellan olika somaliska grupper

Typ av program: Nyheter och samhällsinformation. Språket är somaliska.

Målgrupp: Somalier - man skall representera de 16 medlemsföreningarnas olika intressen

Sammanfattning

Föreningen är en samarbetsorgan för sexton olika somaliska föreningar. Intentionen är att lösa konflikter och överbrygga motsättningar mellan de olika somaliska folkgrupper som finns i Göteborg. Man erbjuder därför möjligheter att syssla med idrott och andra kulturverksamheter. Tidigare sände man radioprogram, men efter en diskussion i styrelsen beslutades att resurserna skulle läggas på TV-produktion eftersom det ansågs vara ett effektivare sätt att nå ut med budskapet.

De som arbetar med TV-programmen representerar olika riktningar inom föreningen. Det är viktigt både för att det interna samarbetet skall fungera och för att säkerställa att tittarna från de olika grupperna har någon som tillvaratar deras önskemål. För tillfället har man två ALU-anställda, varav en ingår i gruppen som producerar TV. Man vill inte framhålla någon enskild person som den drivande i verksamheten, utan betonar det gemensamma ansvaret.

I programmet vill man främst ta upp aktuella samhällsfrågor och ambitionen är att upplysa om det svenska samhället och även belysa allmänna och internationella, samhällsproblem. Man vill också visa att invandrare aktivt deltar i det svenska samhället. Man vill på så sätt inspirera människor till aktivitet och deltagande istället för passivitet och isolation. Programmet börjar med en genomgång av utrikes, svenska och lokala nyheter. Därefter behandlas ett särskilt tema. Det kan handla om kvinnors rättigheter i en demokrati, droger, AIDS-problematik och liknande.

Det tar uppskattningsvis två dagar att producera ett program och ambitionen är att producera så mycket som möjligt av materialet själva. Men när man tar upp specialämnena i programmet, händer det att man tar in utomproducerat material. Amerikanska NBC:s internationella kanal nämns som en källa man hämtat material från. Öppna Kanalen brukar anmärka på programmets tekniska kvalitet. De har dock sänt allt som man skickat in. Man skulle gärna vilja sända två gånger i veckan om man hade råd.

Till sitt förfogande har man en egen S-VHS-kamera, egen studio och man redigerar med hjälp av en videobandspelare och ett inlånat mixerbord. Man startade utan att ha någon professionell erfarenhet, men det tekniska kunnandet har stadigt ökat sedan dess. Försöken att skaffa sponsorer har ännu inte gett någon utdelning.

SVENSK-ARABISKA KULTURFÖREN. SHEHERAZADE – Sheherazade

Bildades: Augusti 1996

Antal medlemmar: 20-30 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 3-4 personer

Har sänt TV sedan: Augusti 1996

Sändningsmängd: 60 min i veckan - två 30-min program

Syfte med TV-sändningarna: Visa arabisk kultur och främja kulturell verksamhet mellan araberna och svenskar samt vara en samhällsorienterad informationskanal

Typ av program: Reportage samt sång och musik med arabiska artister. Reportagen visar på arabiska invandrare som fungerar väl i samhället och kan tjäna som förebilder.

Målgrupp: Arabiska invandrare

Sammanfattning

Föreningen bildades på initiativ av samma person som producerar TV-programmen. Främsta anledningen till att bilda föreningen var just att man skulle kunna bli medlem i Öppna Kanalen, för att få sända TV-program.

Hittills har samtliga inblandade i TV-verksamheten arbetat ideellt, men man hoppas få ALU-platser i framtiden. Grundaren är den drivande inom föreningen och sköter det mesta av det mesta av det tekniska arbetet. Han har ingen formell TV-utbildning men har tidigare filmat en hel del med Super-8 och 16-millimeterskamera och säger att det är en gammal dröm att få arbeta professionellt med TV. De andra fungerar som reportrar och programledare, och lär sig tekniken efterhand.

En ambition med programmet är att visa på möjligheter för invandrare att aktivera sig i samhällslivet. En annan är att underhålla. TV-programmet består av hälften reportage och hälften sång och musik, enligt tittarnas önskemål. En stor del av sång och musikinslagen har man själva producerat, ofta med anknytning till Göteborg.

Utrustningen består av en S-VHS-kamera och VHS-redigering. Som studio används grundarens vardagsrum där man också redigerar programmen. Grundaren står även för alla kostnader för produktionen. Han tycker att det är synd att myndigheterna inte stödjer hans verksamhet ekonomiskt, med tanke på att hans arbete med programmet syftar till att främja integrering av invandrare i det svenska samhället och att öka förståelsen mellan de två kulturerna. Sponsorer är välkomna, men man har ännu inte sökt upp några.

Föreningens framtida sändningar hänger på publiken och om man kan hitta kunniga och intresserade medarbetare. Just nu är det svårt att hitta de rätta. De som verkligen är TV-kunniga skulle kanske gå att locka med ekonomisk ersättning. Som det nu är sköts hela verksamheten i princip av en enda person.

Reglerna kring lokal-TV får politikerna bestämma över, säger grundaren. Han har inga åsikter om lagstiftningen men säger utan att precisera sig, att det finns bättre regler utomlands, men att man får foga sig i det svenska systemet.

SVERIGEFINSKA RIKSFÖRBUNDET - Tällä Viikolla

Bildades: 1993

Antal medlemmar: 11 medlemsföreningar med totalt 2–3 000 medlemmar i Göteborgs- och Bohuslän

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 3 fasta, varav 1 ALU-anställd samt 3–4 inhoppare

Tid man har sänt TV: 1993

Sändningsmängd: 60 minuter i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Bevaka händelser med finsk anknytning i Göteborgsregionen

Typ av program: Reportage och intervjuer med studioinramning. Språket är finska.

Målgrupp: Finska invandrare

Sammanfattning

Föreningen är en samarbetsorganisation för finska föreningar i Göteborgs- och bohuslän. Genom ABF driver man även en studiecirkel i TV-produktion. Syftet med studiecirkeln är både att förkovra sig och att producera program.

De tre fasta medarbetarna sköter kamera och redigering. Vilka som är programledare och reportrar varierar från program till program. Ingen av dem som jobbar med TV-produktionen är utbildad inom området. Själva betecknar de sig som "Glada amatörer". Den av dem som är ALU-anställd, har varit det från och till under en tid. Man hoppas att kunna få ännu en ALU-tjänst för administrativa uppgifter. Denne skulle kunna hålla kontakt med de olika föreningarna. På så sätt vill man få bättre fart på verksamheten, eftersom det är svårt att intressera föreningsmedlemmarna för TV.

Tanken med programmet var från början att bara annonsera i Öppna Kanalen om vad som är på gång ute hos föreningarna. Det kan vara dans, kyrklig verksamhet, loppmarknader med mera. Numera gör man även reportage med kulturell anknytning, såsom författarporträtt, och uppläsningar. Man vill även hjälpa sina landsmän med nyheter eftersom det inte finns några lokala finska medier i Göteborg.

Sändningarna är uppdelade i två block. Den första halvtimmen producerar man själva och den andra halvan får man från Finland. Det tar cirka två dagar att producera den egna halvtimmen. De tekniska resurserna består av två S-VHS-kameror och utrustning för S-VHS-redigering. Den studio man använder tillhör Studiefremjandet.

Kontakten med tittarna, menar man är ganska tät, tack vare att man träffas informellt och att det är många ringer och talar om vad de tycker.

Man tycker inte att man räcker till riktigt för att göra ett helt fullödigt program. Det går inte att vara helt nöjd med programmet, och man önskar sig bättre utrustning för att kunna höja den tekniska kvalitén. Fler aktiva medlemmar efterlyses också. Kärntruppen är egentligen för liten och det är därför ibland svårt att uppbringa tillräckligt med engagemang för verksamheten. Något samarbete med den andra finska föreningen som sänder i Öppna Kanalen är dock inte aktuellt. När det gäller samarbetet med Öppna Kanalen, upplever man ibland att det strular till sig med det tekniska, men att verksamheten på det hela taget fungerar fullt tillfredsställande.

TV-AKADEMIN – Ett kul program

Bildades: 1941

Antal medlemmar: Två administratörer och 50 objektsanställda

Antal aktiva medlemmar i TV-verksamheten: 11 elever

Tid man har sänt TV: 2 år

Sändningsmängd: 30 min per vecka

Syfte med TV-sändningarna: Man vill ge eleverna stimulans och erfarenhet genom att sända TV "på riktigt".

Programtyp: Reportage, sport, talkshow och nöjesbevakning

Målgrupp: 20–30 åringar

Sammanfattning

Folkuniversitetet är ett studieförbund som drivs i stiftelseform. Verksamheten i Göteborg startade 1941. Huvudsakligen arbetar man med studiecirklar, men man bedriver även kursverksamhet. Inom avdelningen "Kultur och media" ger man kurser i foto, musik, reklam, inredning och TV-produktion. Det är eleverna på TV-kursen som gör programmen som sänds i Öppna Kanalen.

Syftet med TV-kursen är att förmedla de praktiska och teoretiska kunskaper som krävs för produktion av TV-program, för dem som vill skaffa sig ett yrke inom området. Man sänder sin fjärde termin och man började just som Öppna Kanalen bildades i Göteborg. Varje termin har man elva elever som prövar på alla olika uppgifter i produktionen. Det tar en vecka att producera ett halvtimmeprogram.

Man övar sig i att göra olika typer av program. Just nu finns ett intresse för att spegla händelser i Göteborgs nöjesliv. Man tycker att man uppnår sitt syfte med sändningarna, eftersom eleverna lär sig alla leden i en TV-produktion. Verksamheten bekostas genom kursavgifter, men det har förekommit att eleverna själva, med varierande framgång, sökt upp sponsorer.

Kvaliteten är S-VHS och eleverna redigerar själva. Studio hyrs av Filmcentrum Väst. Med tanke på kvalitén på programmen tycker man att man snarare borde producera mindre sändningsmaterial än mer.

Öppna Kanalen fyller TV-akademiens syften på ett bra sätt. Det vill säga att de ger möjlighet för eleverna att prova på hur det är att sända sina "övningsprogram" under realistiska förhållanden. Man stöder demokratitankarna som ligger bakom Öppna Kanalens verksamhet, även om man inte i första hand sänder för att föra ut ett visst budskap.

Konkurrensen med andra kanaler är hård, men man tycker att den fungerar bra för invandrargrupper och intresseföreningar av olika slag. "Det är ganska tungrott" är omdömet om Öppna Kanalens uppbyggnad och arbetssätt. Förståelse finns dock för att Öppna Kanalen inte fungerar på ett professionellt sätt, tack vare att verksamheten till stor del bedrivs ideellt. Om lokal kabel-TV i stort, anser man att den måste göras mer spännande i framtiden. Det skulle vara intressant med en oberoende uppkäftig kanal, som tex kunde skildra livet i de olika stadsdelarna.

ÖSTAFRIKANSKA UNGDOMSFÖRENINGEN - Somali Media

Bildades: Augusti 1993

Antal medlemmar: 50 personer

Antal medlemmar i TV-verksamheten: 10 personer

Har sänt TV sedan: Augusti 1995

Sändningsmängd: 60 min i veckan

Syfte med TV-sändningarna: Informera om det svenska samhället och rapportera om aktuella händelser i Somalia

Typ av program: Nyheter och intervjuer med aktuella personer samt barnprogram. Språket är somaliska.

Målgrupp: Somalier

Sammanfattning

Föreningen är ideell, och bildades med syfte att sända TV-program i Öppna Kanalen. Själva ser man sig som ett opolitiskt mellanting av de andra somaliska föreningarna. Ambitionen är att vara en informationskanal för somalier i Göteborg, och i framtiden kanske för somalier i hela Sverige. Man ger även ut ett nyhetsbrev som baseras på innehållet i TV-programmen. Nyhetsbrevet distribueras till somalier i Göteborg.

De fem som bildade föreningen har tidigare erfarenheter av TV-produktion, medan de övriga är nybörjare. Samtliga har var sin huvuduppgift inom produktionen. För hela gruppen gäller att man vill vidareutbilda sig och bli mer professionell.

Programmen är upplagda som traditionella nyhetsprogram. En programledare läser upp nyheter, som illustreras med inslag av bilder och film. Största delen av det material sändningarna består av är tidningsnyheter översatta till somaliska. Då och då gör man också studiointervjuer med personer som har anknytning till invandrarfrågor eller andra aktuella ämnen.

Lokalerna man använder tillhör en annan somalisk förening, och i huset finns en moské och samlingslokaler, där många somalier träffas. Genom detta får man regelbunden kontakt med en stor del av tittarna, och kan på så sätt direkt ta del av deras synpunkter.

Man äger tre VHS-kameror, men redigeringsutrustningen får man låna på annat håll. De ekonomiska resurserna är knappa, men man anser trots det att man lyckas uppnå syftet att nå ut med nyheter till sina landsmän. Hittills har man inte lyckats intressera några sponsorer för verksamheten, men ekonomiska bidrag är alltid välkomna. Dock är man i första hand måna om sin programidé, och tycker att det viktigaste är att kunna göra programmen så som man själva önskar, oberoende av någon finansiär.

Sändningstiden är vald med tanke på att vetskapen om att många somalier tittar på BBC World News, som slutar precis innan Somali Medias sändning börjar. Genom att tittarna bara behöver byta kanal, antar man att publiken blir större än den annars skulle ha varit. Vad gäller den egna framtiden, har man en klart uttalad vilja att fortsätta sända i Öppna Kanalen. Kanalen anses fylla en viktig funktion för såväl den egna som andra invandrargrupper.